AFHANKELIJKHEID VAN BIOCIDEN EN PESTICIDEN
LITERATUURSTUDIE EN DELPHI ENQUÊTE

OIVO

Onderzoeks- en Informatiecentrum
van de Verbruikers Organisaties

Stichting van openbaar nut
Paapsemlaan 20 – 1070 Brussel

© Reproductie toegelaten mits duidelijke bronvermelding en voorafgaandelijke toestemming van de uitgever

Executive summary (NL)

Het begrip "afhankelijkheid van het gebruik van pesticiden en biociden" heeft de laatste jaren zijn intrede gedaan in diverse Belgische en Europese (wet)teksten over het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Tot op heden werd geen definitie van het begrip teruggevonden. Deze studie heeft getracht door middel van een literatuurstudie en een Delphi-analyse een duidelijker beeld te scheppen van het begrip afhankelijkheid.

Wanneer in de literatuur wordt gezocht naar een definitie van afhankelijkheid blijkt dat ondanks het feit dat het begrip regelmatig wordt teruggevonden geen definitie voor handen is. Slechts een handvol studies doen een poging het begrip te omschrijven. Hieruit blijkt dat meerdere types afhankelijkheid bestaan. Hierbij gaat het om economische, technische, externe en socio-culturele afhankelijkheid. Sommige van deze definities zijn barrières die het verminderd gebruik van pesticiden tegen houden (bv. een gebrek aan kennis). Andere werken juist het gebruik van pesticiden in de hand (bv. agressieve verkoopstechnieken van de producenten). Dit maakt dat een eenvoudige definiëring van afhankelijkheid erg moeilijk. Mogelijk is dit de reden waarom het begrip afhankelijkheid reeds jaren wordt teruggevonden in allerlei teksten, maar tot op heden nog door niemand is uitgewerkt.

In een tweede fase werden de Belgische stakeholders bevraagd. Hiervoor mochten de respondenten antwoorden op meer dan 50 verschillende stellingen omtrent het begrip afhankelijkheid. In totaal namen meer dan 60 personen deel aan de bevraging verdeeld over alle maatschappelijke sectoren. Bij deze aanpak werd gekozen de vragenlijst toe te spitsen op 4 sectoren: landbouw, biociden type 14/18, biociden type 8 en gardenproducten.

De bevraging gaf een goed inzicht in de standpunten van de stakeholders inzake afhankelijkheid van pesticiden en biociden. De ondervraagden gaven unaniem aan dat, gezien de verschillen tussen de gebruikte producten, afhankelijkheid per productgroep en in bepaalde gevallen zelfs per teelt moet worden bekeken. Verder leek het verminderen van de afhankelijkheid vooral op Europees vlak te moeten worden besproken, maar tegelijkertijd moeten de nationale overheden hierin een belangrijke rol blijven spelen en dit vooral op het vlak van communicatiecampagnes en als aanspreekpunt.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Wat betreft het gebruik van pesticiden in de landbouw heerst er een relatief grote consensus dat pesticiden noodzakelijk zijn voor de voedselveiligheid en soevereiniteit. Daarnaast wordt door de meeste stakeholders aangegeven dat omschakelen naar biologische landbouw moeilijk is en de alternatieven niet altijd even effectief zijn. Verder werd opgemerkt dat de impact op het milieu van pesticiden niet als problematisch wordt aanzien. In deze discussie hebben consumentenorganisaties en milieuorganisaties (NGO's) een afwijkende mening van de overige stakeholders.
Rond biociden type 14 en 18 is de afhankelijkheid vooral ingegeven door de noodzaak voor hygiëne en wordt ze geconsolideerd door een gebrek aan alternatieven en onvoldoende communicatie rond preventie en ecologische bestrijdingsmethoden.

De afhankelijkheid van biociden type 8 lijkt relatief groot doordat het milieu en het economische argument samenkomen en bewerkte houtproducten een langere levensduur hebben. Hierdoor is de roep om alternatieven hier minder groot. Weer hebben de NGO's in deze discussie een afwijkende mening te opzichte van de andere stakeholders.

Wat betreft gardenproducten lijkt de afhankelijkheid vooral te wijten aan de menselijke aard (gemakzucht, routine tijdsgebrek...) Daarnaast is er het grote aanbod van producten waardoor alternatieven naar de achtergrond worden geduwd. Hier viel de grote verdeeldheid binnen bepaalde stakeholdergroepen op, wat mogelijkheden geeft voor toekomstige initiatieven.

De bevraging van de stakeholders en de literatuurstudie heeft geleid tot een beter inzicht in het begrip afhankelijkheid dat tot op heden niet werd gedefinieerd. Dit heeft geleid tot een reeks van definities voor afhankelijkheid (per productcategorie) die als basis kunnen dienen voor de toekomstige debatten omtrent afhankelijkheid.

Dit leidt tot het besluit dat afhankelijkheid afhangt van twee zaken. Ten eerste zijn er een reeks van externe factoren waar de gebruiker geen vat op heeft (bv. groot aanbod aan producten en de bijhorende marketing). Daarnaast zijn er barrières op socio-cultureeel vlak of op het vlak van kennis die een verminderde afhankelijkheid tegen houden. Verminderen van de afhankelijkheid kan daarom op twee manieren worden bewerkstelligd. Enerzijds via het aanpakken van de externe factoren die leiden tot de afhankelijkheid van de gebruiker, anderzijds door het wegnemen van de socio-culturele en kennisbarrières.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Het meten van de afhankelijkheid zal rekening moeten houden met deze verschillen. Externe factoren kunnen eenvoudig worden opgevolgd aan de hand van metingen van prijzen, beschikbaarheid resistente gewassen... Het meten van kennis en socio-culturele barrières zal moeten worden uitgevoerd via perceptiemetingen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Executive summary (FR)

Ces dernières années, la notion de "dépendance de l'utilisation de pesticides et de biocides" est apparue dans divers textes (légaux) belges et européens sur l'utilisation de pesticides. Jusqu'à présent, aucune définition de cette notion n'a pu être trouvée. La présente étude a tenté de donner une image plus claire de la notion de dépendance par le biais de la littérature et d'une analyse Delphi.

La recherche d'une définition de dépendance dans la littérature a montré que le fait que la notion revient régulièrement n'empêche pas le fait qu'aucune définition ne soit disponible. Quelques études seulement essaient de décrire la notion et la conclusion est qu'il existe plusieurs types de dépendances. Il y a en effet la dépendance économique, technique, externe et socioculturelle. Certaines de ces définitions forment des barrières qui freinent la diminution de l'utilisation de pesticides (ex. manque de connaissance). D'autres, par contre, stimulent l'utilisation de pesticides (ex. techniques agressives de vente de la part des producteurs). Il s'en suit que donner une définition simple de ce qu'est la dépendance devient très difficile. C'est probablement la raison pour laquelle la notion de dépendance apparaît dans de nombreux textes depuis des années, sans que personne n'ait encore jusqu'à présent développé une définition.

Dans une deuxième phase, une enquête a été organisée parmi les stakeholders belges. Le questionnaire contenait plus de 50 positions possibles concernant la notion de dépendance, sur lesquelles les répondants pouvaient s'exprimer. Au total, plus de 60 personnes, provenant de tous les secteurs sociaux, ont participé au sondage. Dans cette approche il a été opté pour la concentration du questionnaire autour de 4 secteurs: l'agriculture, les biocides du type 14/18, les biocides du type 8 et les pesticides (produits pour jardins).

L'enquête a fourni une bonne perception des points de vue des stakeholders concernant la dépendance de pesticides et de biocides. Les répondants indiquaient unanimement que, vu les différences entre les produits utilisés, la dépendance doit être considérée par groupe de produits et dans certains cas même par culture. De plus, il s'avérait que la diminution de la dépendance est un point à discuter principalement au niveau européen, bien que les autorités nationales doivent en même temps continuer à jouer un rôle important en la matière, surtout pour ce qui est des campagnes de communication et en tant qu'interlocuteur.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Au sujet de l'utilisation de pesticides dans l'agriculture, il existe un consensus relativement important pour dire que les pesticides sont nécessaires pour la sécurité et la souveraineté alimentaire. Par ailleurs, la majorité des stakeholders disent que le passage à l'agriculture biologique est difficile et que les alternatives ne sont pas toujours aussi efficaces. De plus, il a été avancé que l'impact environnemental de pesticides n'est pas considéré comme étant problématique. Dans cette discussion, des organisations de consommateurs et de protection de l'environnement (ONG) ont une opinion différente de celle des autres parties concernées.

Pour les biocides du type 14 et 18, la dépendance est surtout inspirée par le besoin d'hygiène et consolidée par un manque d'alternatives et un manque de communication sur la prévention et les méthodes écologiques de lutte contre les maladies de plantes et les insectes.

La dépendance de biocides du type 8 semble relativement importante du fait que l'environnement et l'argument économique convergent et que des produits de bois traités aient une durée de vie plus longue. Il en résulte que l'appel pour des alternatives est moins fort ici. Dans cette discussion aussi, les ONG ont une opinion différente des autres stakeholders.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Executive summary (ENG)

The notion of independece of the use of pesticides and biocides has been introduced in several Belgian and European (legislative) textes. Up untill now, there has not been a defintion for this notion. This study tried, by means of a literature review and a Delphi-analysis, to give a clearer picture of the notion of dependence.

When the literature is searched for a defintion of dependence if become impossible to find one depite the fact that the word itself comes up on a regulary basis. Only a handfull of studies make an attempt to describe the notion. This lead to believe that there are multiple types of dependence of pesticides and biocides. We could define economical, technical, external and socio-cultural dependence. Some of these defintions are barriers preventing less consumption of pesticiden and biocides (example: lack of knowledge). Others are enhancing the use of pesticiden and biociden (example: aggressive sales techniques). This make a simple definiton of dependence extremely difficult and is possibly the reason why the notion has been found in several texts but has not yet been defined.

In a second phase of the stufy the Belgian stakeholders were questioned. More then 50 statements were presented in a questionaire and left for comments. In total more the 60 persons, divided over all different societal groups participated in the questionaire. The questionaire was split in 4 parts: agriculture, biocides type 14/18, biocides type 8 and garden products.

This gave a good insight in the viewpoints of the stakeholders. The stakeholders agreed almost unanimously that dependence should be looked at per product group and in some case even per culture. This because of the different types of active substances used within the different sectors (agriculture, wood conservation...). Furthermore there was a broad consensus on the fact that dependence should be discussed at the European level, but that de member states should play an important role in reducing the dependence, mainly in communication and contact point.

Concerning the use of pesticides in the agriculture, there was a relative large consensus on the fact that pesticides are necessary for the food safety and souvereinty. Other important issues are that changing towards organic farming is difficult and that alternatives are not always very effective. Last but not least is the use of pesticides not seen as an envrionmental problem. It should be noted that environmental organisations and consumers' associations have often different viewpoint that the other stakeholders.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

For biocides type 14/18 de dependence is mostly explained by de need for hygiene and is consolidated by a lack of alternatives and an insufficient communication on prevention and alternatives.

De dependence on biocides type 8 looks relatively big because the economical and environmental arguments are coming together because of the fact that treated product have a longer lifetime. This makes the call for alternatives smaller. Again must be stated that the nvironmental organisations and consumers' associations have an opposite viewpoint.

For gardenproducts the dependence looks to be coming from the human nature (routine, lack of time, easier to use pesticides...). Next to this argument it was said that the large offer of products pushes the alternatives in the background. Within this discussion there was a large difference in opinion inside the stakeholdergroups. This could create a window of oppurtunity for future initiatives.
The consultation of the stakeholders has led to a better understanding of the notion dependence which up untill now has not been defined. This understanding has led to a series of proposals for defintions of dependence (per product category). These could serve as a basis for future debates on the subject.

This leads to the conclusion that dependence can be related to two reasons. First there are a series of external factor which can not be controlled by the uesr (example: large offer of products and their marketing). Secondly there are socio-cultural and knowledge barriers who are stopping the reduction of the dependence. This reduction can therefore be uptained in two ways. One is tackling the external factor and two is the removal of the socio-cultural and knowledge barriers.

For measuring the reduction in dependence we will have to take in account these differences. External factors can be easily measured by measurements of the prices for pesticdes and biocides, availibilty of resistant crops... Measuring the barriers will have to be done with a perception analysis of the users.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

1. Introductie ***11***
2. Literatuurstudie ***12***
2.1. Taalkundige Definitie 12
2.2. Belgische Context 13
2.2.1. FRDO: 13
2.2.2. Staatsblad 15
2.3. Europese Context 16
2.4. Internationale Context 17
2.5. Internationale studies 22
2.6. Stakeholders 25
2.7. Conclusie 26
3. Delphi-enquête ***29***
3.1. Methodologie 31
3.2. Praktische modaliteiten 31
3.3. Participatie 32
3.4. Analyse van de resultaten 34
3.4.1. Presentatie van de resultaten 34
3.4.2. Resultaten van de respons op de nieuwe definities en stellingen uit de tweede ronde 88
3.5. Synthese van de meningen betreffende de verschillende stellingen 95
3.5.1. Algemene vragen 96
3.5.2. Landbouw 98
3.5.3. Biociden type 14/18 101
3.5.4. Biociden type 8 104
3.5.5. Gardenproducten 107
3.6. Conclusie 110
3.6.1. Algemene vragen 110
3.6.2. Landbouw 111
3.6.3. Biociden type 14-18 113
3.6.4. Biociden type 8 115
3.6.5. Gardenproducten 117
4. Algemene Conclusie ***120***

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

1. Introductie

Het begrip "afhankelijkheid van het gebruik van pesticiden en biociden" heeft de laatste jaren zijn intrede gedaan in diverse Belgische en Europese (wet)teksten over het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Zo wordt in een voorstel voor een richtlijn van het Europese parlement[1] de volgende passage teruggevonden:

Om de uitvoering van deze richtlijn te vergemakkelijken, moeten de lidstaten gebruik maken van nationale actieplannen die erop gericht zijn doelstellingen vast te stellen om de risico's - inclusief de gevaren - en de afhankelijkheid van het gebruik van pesticiden te beperken en gewasbescherming door andere dan chemische middelen te bevorderen.

Er wordt veel onderzoek gedaan naar het beperken van de risico's, inclusief de gevaren van pesticiden en biociden. De notie van afhankelijkheid van pesticiden is daarentegen tot op heden nog niet aan bod gekomen. De reden hiervoor wordt perfect omschreven in de actualisatietekst van het Programma voor de reductie van pesticiden en biociden (PRPB) in 2007-2008[2]:

De notie afhankelijkheid wordt geciteerd, maar niet gedefinieerd, door de Europese Commissie in haar voorstel van thematische strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden.

Dit gebrek aan definitie bemoeilijkt de werkzaamheden van het Pesticiden en biociden reductieplan zoals uit een advies van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) over het PRPB plan blijkt[3]:

De voorgestelde maatregelen (uit de actualisering van het PRPB) blijven teveel steken in end-of-pipe oplossingen en bereiden niet genoeg uitdagingen op lange termijn voor. Het is hierbij belangrijk de afhankelijkheid van pesticiden en biociden terug te dringen. Uitklaring van het concept afhankelijk is evenwel nodig, zonder dat concrete maatregelen hierover worden uitgesteld.

Zoals het FRDO aangeeft, is het noodzakelijk te kijken naar de redenen voor het gebruik van pesticiden en biociden op lange termijn. Anders gesteld, is het nodig dat onze samenleving in de toekomst afhankelijk blijft van bestrijdingsmiddelen en zo ja onder welke omstandigheden moeten deze producten in de toekomst worden gebruikt.

---

[1] Voorstel voor een RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden. 2006/0132.

[2] Actualisatie van het PRPB in 2007-2008, Belgische Staatsblad, 20/04/2007 (Ed. 2).

[3] Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) Advies over het programma voor de reductie van pesticiden en biociden

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Daarom werd gekozen om aan de hand van een literatuurstudie te gaan kijken naar de mogelijke definities van afhankelijkheid en ook een oplijsting te maken van in welke context het concept afhankelijkheid van pesticiden en biociden toegepast wordt op nationaal, Europees en internationaal vlak.

2. Literatuurstudie

2.1. TAALKUNDIGE DEFINITIE

Volgens Vandale betekent afhankelijkheid: "de toestand of eigenschap van iets afhankelijk te zijn". Afhankelijk kan concreet 3 zaken betekenen:

1. Steun of hulp behoevend zijn van anderen.
2. Ondergeschikt of onderworpen zijn
3. Bepaald worden door iets anders.

Hierbij lijkt de tweede verklaring niet van toepassing op het gebruik van pesticiden en biociden. De eerste en de derde verklaring kunnen mogelijks wel van toepassing zijn. Zo kan men de afhankelijkheid van pesticiden en biociden zien als steun voor het uitvoeren van bepaalde taken bv. het verwijderen van plagen. Dit lijkt te wijzen op een noodzaak voor het gebruik van pesticiden en biociden en impliceert dat de gebruiker onmogelijk zonder pesticiden kan werken. Deze verklaring lijkt in overeenstemming te zijn met het gebruik van pesticiden en biociden.
De derde verklaring wijst niet op hulpbehoevendheid, maar eerder op de noodzaak om pesticiden en biociden te gebruiken binnen een bepaald kader, namelijk wanneer externe omstandigheden meespelen. Hierdoor moet er op deze omstandigheden worden gereageerd en wordt het noodzakelijk om pesticiden of biociden te gebruiken. Deze verklaring lijkt in grote lijnen overeen te komen met de principes van de geïntegreerde bestrijding, maar kan ook van toepassing zijn op de vraag naar uniforme eindproducten (bv. groenten en fruit).

De formulering uit het voorstel van de Europese Richtlijn gaat het over het beperken van de afhankelijkheid van het gebruik. Wanneer deze passage wordt gekoppeld aan de beide verklaringen van afhankelijkheid lijkt dit te wijzen op een verminderd gebruik van pesticiden en biociden als oplossing voor de afhankelijheid.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Voor de eerste verklaring kan het hierbij gaan om structurele maatregelen die de gebruiker moeten helpen om minder pesticiden en biociden nodig te hebben voor een normale werking. Dit kan bijvoorbeeld gaan om een bestrijder van ongedierte die een preventieve aanpak heeft ingevoerd en niet meer systematisch behandeld. Hierdoor gebruikt hij enkel nog biociden wanneer een plaag wordt vastgesteld en daalt het gebruik.
Bij de tweede verklaring gaat het hierbij om het verminderen van het gebruik van pesticiden bij omstandigheden gelinkt aan externe omstandigheden. Dit kan betekenen het verwijderen van deze externe omstandigheden of het zoeken van een alternatieve oplossing voor het bestrijden ervan. Een voorbeeld hiervan is de vraag van de distributie naar mooie uniforme producten. Hierdoor moeten "cosmetische" pesticiden worden gebruikt die strikt genomen niet noodzakelijk zijn voor een veilig eindproduct.

Een zuiver taalkundig verklaring van het begrip afhankelijkheid leidt tot de interpretatie dat het voorstel voor Europese Richtlijn het heeft over het stimuleren van alternatieve oplossingen voor chemische bestrijdingsmiddelen, zowel op het vlak van de dagelijkse werking, als bij onvoorziene externe omstandigheden.

2.2. BELGISCHE CONTEXT

De meeste documenten die afhankelijkheid van pesticiden en biociden vermelden, houden verband met het Programma voor de Reductie van Pesticiden en Biociden (PRPB). Zo zijn er vooral de projectdocumenten van het Plan zelf, vermeldingen in het Staatsblad betreffende PRPB en adviezen van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) over het PRPB. Daarnaast zijn er ook enkele opiniestukken van NGO's die dit thema aansnijden, maar dit is eveneens in de context van het PRPB[4]. De industrie gebruikt dit woord quasi nooit in zijn communicaties, er werden alleszins geen vanuit de industrie gecommuniceerde documenten teruggevonden die tegelijkertijd ook het concept van afhankelijkheid behandelden. Ook in de Belgische wetgeving wordt afhankelijkheid niet teruggevonden.

2.2.1. FRDO:

In het advies over het programma voor de reductie van pesticiden en biociden vinden we volgende passages terug:

[4] Evaluatie van de voorgestelde maatregelen van de werkgroepen opgericht in het kader van de opmaak van een tweede pesticidenreductieprogramma BBL, BioForum, IEW Zie www.bioforum.be

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Aan de voorgestelde maatregelen uit de actualisering van het PRPB is geen beleidsmatig luik gekoppeld, zodat het programma té vrijblijvend is en er coherentie ontbreekt. De voorgestelde maatregelen blijven teveel steken in end-of-pipe oplossingen en bereiden niet genoeg de langetermijnuitdagingen voor. Het is hierbij belangrijk de afhankelijkheid van pesticiden en biociden terug te dringen. Uitklaring van het concept van afhankelijkheid is evenwel nodig, zonder dat concrete maatregelen hierover worden uitgesteld.

Om de langetermijnuitdagingen te realiseren, vindt de raad het heel belangrijk de afhankelijkheid van pesticiden en biociden terug te dringen. Het thema komt ook aan bod in de Europese Thematische Strategie en in het ontwerp van kaderrichtlijn voor een duurzaam gebruik van pesticiden. In zijn advies over het ontwerp-PRPB had de raad (par. [20]) gevraagd om aandacht te besteden aan doelstellingen inzake het verminderen van de afhankelijkheid van pesticiden en biociden. In het PRPB werd aangekondigd dat naar aanleiding van de eerste actualisatie hierover een standpunt zou worden ingenomen. In het actualisatiedocument wordt evenwel enkel aangegeven dat "het beleidscomité wenst dat er wordt nagedacht over het begrip afhankelijkheid van pesticiden en biociden. (…) er moet geanalyseerd worden hoe dit concept kan bijdragen tot interessante structurele ontwikkelingen in het kader van het PRPB."

De raad vindt het wenselijk dat het concept wordt uitgeklaard, aangezien de notie op verscheidene manieren kan worden ingevuld. Het Beleidscomité (zie [38] en [39]) zal dit moeten doen in samenspraak met de bij het PRPB betrokken partijen. Het nemen van concrete maatregelen mag hierdoor echter niet worden uitgesteld. Bij de verheldering van het concept moeten indicatoren worden uitgewerkt om de vooruitgang te evalueren. Daarnaast moet de titel in het actualisatiedocument die het enkel heeft over de afhankelijkheid van pesticiden, worden aangepast.

Deze passages geven aan dat de stakeholders aanwezig bij de discussies van het FRDO, oproepen het begrip afhankelijkheid uit te klaren, zonder dat acties die een vermindering kunnen teweeg brengen, worden uitgesteld. Jammer genoeg wordt geen aanzet gegeven tot een verkalring van het begrip.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

2.2.2. Staatsblad

Actualisatie van het PRPB in 2007-2008[5] voorziet in een federaal reductieprogramma dat om de twee jaar geactualiseerd wordt. Het eerste federaal reductieprogramma ter vermindering van gewasbeschermingsmiddelen en biociden werd bij Koninklijk Besluit van 22 februari 2005 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 11 maart 2005.
De actualisatie van het eerste federaal reductieprogramma geeft vooreerst een stand van zaken van de gedurende de eerste twee jaren ondernomen acties . De actualisatie bevat tevens een herziening en formalisering van de beheerstructuren van het programma. Tenslotte werd een reeks punctuele correcties van onvolkomenheden uit het eerste programma doorgevoerd.

De Federale Overheid had er zich bij de eerste actualisatie van het PRPB toe verbonden om een standpunt in te nemen over het begrip reductie van de afhankelijkheid van pesticiden en biociden. De Europese kalender inzake het voorstellen van de kaderrichtlijn heeft echter voor vertraging gezorgd aangezien men verwachtte dat dit concept zou worden toegelicht en opgenomen in de te bereiken doelstellingen. Overeenkomstig de voornemens van de overheid geformuleerd in de inleiding bij de oorspronkelijke tekst van het PRPB, wil het strategisch Comité overleggen over de notie afhankelijkheid van pesticiden en biociden'. De notie afhankelijkheid' wordt trouwens geciteerd, maar niet gedefinieerd. Anderzijds is één van de acties waarop de aandacht wordt gevestigd door één van de thematische groepen gericht op het opdrijven van het rendement zonder daarom meer pesticiden te gebruiken, wat zou kunnen neerkomen op een afname van de afhankelijkheid.
Uitgaande van het idee dat afhankelijkheid kenmerkend is voor een situatie waarbij de toevlucht tot pesticiden/biociden onvermijdelijk is, moet er worden nagegaan in hoeverre dit concept een factor kan zijn voor interessante structurele ontwikkelingen in het kader van het PRPB.

Deze passages geven aan dat het begrip afhankelijkheid tot op heden niet volledig werd uitgeklaard. Wel worden enkele aanzetten gegeven tot definiëring zoals het verhogen van het rendement en het feit dat afhankelijkheid kenmerkend is voor het onvermijdelijke gebruik van pesticiden en biociden. Verder geven deze teksten aan dat op Europees vlak afhankelijkheid eveneens niet wordt gedefinieerd. Gezien in België geen volledige definitie voor afhankelijkheid werd teruggevonden werd besloten over de landsgrenzen heen op zoek te gaan naar meer informatie.

[5] Belgisch Staatsblad van 20/04/2007.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

2.3. EUROPESE CONTEXT

Op Europees vlak komt het woord afhankelijkheid voor het eerst terug in een communicatie van de commissie uit 2002[6]. Hierbij gaat het om de volgende passage die wordt teruggevonden bij de mogelijke maatregelen om het risico gelinkt aan het gebruik van pesticiden terug te dringen:

> *Minimising the hazards and risks to health and environment from the use of pesticides, through:*
> *a. establishment of national plans to reduce hazards, risks and dependence on chemical control*

In hetzelfde document werd onderzoek naar "de afhankelijkheid van de landbouw van chemische producten voor pest controle" in de top tien van de meest dringende onderzoeksvragen geplaatst.

Daarnaast werd het begrip teruggevonden in opiniestuk van het Europees sociaal en economisch comité[7].

> *To promote in various ways farm practices which reduce dependence on pesticides is a welcome and very important measure*

Deze passage gaat reeds verder dan de eerste en heeft het niet enkel over het terugdringen van de afhankelijkheid van pesticiden, maar koppelt hieraan eveneens de promotie van andere teeltmethoden. Verder stelt, zoals reeds aangegeven in de introductie, de Europese Commissie in een voorstel voor richtlijn dat de lidstaten verantwoordelijk zijn voor de objectieven inzake afhankelijkheid van pesticiden.

Een resolutie[8] van het Europees Parlement van 24 oktober 2007 over een thematische strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden vermeldt volgende passages. Het Europees Parlement:

---

[6] Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee - Towards a Thematic Strategy on the Sustainable Use of Pesticides. COM/2002/0349 final .

[7] Opinion of the European Economic and Social Committee on the "Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee: Towards a thematic strategy on the sustainable use of pesticides" (COM(2002) 349 final)

[8] Resolutie van het Europees Parlement van 24 oktober 2007 over een thematische strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

14. benadrukt dat zonder kwantitatieve doelstellingen voor reductie van het gebruik in de nationale actieplannen de notie "vermindering van de gevaren, risico's en afhankelijkheid van pesticiden" zeer onnauwkeurig en onduidelijk is omschreven en deze de lidstaten niet zal aanmoedigen om het pesticidengebruik terug te dringen of om prioriteit te geven aan niet-chemische alternatieven voor gewasbescherming en de plaagbestrijding en het gewasbeheer.

15. stelt voor dat de Commissie het wegnemen van gevaren, risico's en afhankelijkheid van pesticiden combineert met kwantitatieve criteria in de nationale actieplannen, door te bedingen dat de lidstaten hun eigen doelstellingen, tijdschema's en criteria voor het verminderen van het gebruik van pesticiden moeten bepalen waarbij rekening wordt gehouden met de positieve ervaring die sommige lidstaten reeds met het gebruik van kwantitatieve reductiedoelstellingen hebben opgedaan, waaruit blijkt dat het gebruik van pesticiden kan worden verminderd zonder hoge kosten voor de landbouwers;

Uit dit alles blijkt dat de Europese wetgeving inzake afhankelijkheid van pesticiden ons weinig verder helpt. Het begrip afhankelijkheid wordt nauwelijks gedefinieerd, enkel een passage uit een opiniestuk van het Europees sociaal en economische comité geeft een aanzet tot invulling van het begrip. Hierbij gaat het om de promotie van verschillende teeltmethoden om de afhankelijkheid terug te dringen. Daarnaast wordt gesteld dat afhankelijkheid te vaag wordt omschreven.

2.4. Internationale Context

Internationale organisaties zoals de FAO, WHO en OECD zijn wel bezig met het verminderen van de afhankelijkheid van pesticiden. Hierbij lijkt dat in internationale teksten vaak het woord "reliance" en niet "dependence" wordt gebruikt voor het aanduiden van afhankelijkheid. Heel vaak wordt in teksten van deze organisaties bij de vermindering van de afhankelijkheid gesproken over geïntegreerde teelt.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Zo promoot de FAO in het kader van de herziene 'International Code of Conduct on the Distribution and Use of Pesticides' geïntegreerde teelt als een oplossing voor het verminderen van de afhankelijkheid. Hierbij is het de vraag of geïntegreerde teelt de notie van afhankelijkheid heeft geïntegreerd of dat het omgekeerde is gebeurd. Deze definitie van geïntegreerde teelt afkomstig uit een document van de WHO[9] geeft aan dat de notie van afhankelijkheid lijkt te zijn opgenomen in geïntegreerde teelt:

> *"IPM means Integrated Pest Management. IPM contributes to pesticide risk reduction by: reducing reliance on chemical pesticides and encouraging the use of non-chemical alternatives, encouraging the use of reduced-risk pesticides when pesticide treatment is necessary, preventing pest problems through better crop management and maintenance of natural resources, and by increasing farmer knowledge about agricultural pests and ecosystems."*

Naast geïntegreerde teelt geeft de FAO nog andere oplossingen om de afhankelijkheid terug te dringen. Zo staat op de website van het FAO te lezen dat er continue onderzoek wordt gedaan om de afhankelijkheid van pesticiden te verminderen. Voor het FAO zijn hiervoor naast geïntegreerde teelt nog twee mogelijke strategieën:

1. Biologische landbouw of het zoeken naar alternatieve teeltmethoden die de afhankelijkheid en het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen terugdringen
2. Onderhandelen over internationale akkoorden inzake pesticiden.

Een meer concrete invulling over welke deze oplossingen voor het terugdringen van de afhankelijkheid zijn, werd teruggevonden in een rapport[10] van een workshop van de FAO en de OECD uit 1995. Hierbij gaat het om biologische landbouw, geïntegreerde teelt en uitwisseling van informatie tussen landbouwers over deze alternatieve teelttechnieken. Hierbij moet er opgelet worden dat deze alternatieve teelttechnieken commercieel haalbaar zijn. Een volledig overzicht van mogelijke technieken wordt weergegeven in de onderstaande tabel.

---

[9] International centre for pesticide safety. Preventing health risks from the use of pesticiides in agriculture. 2001.

[10] Report on the OECD/FAO workshop on pesticide reduction. Uppsala, Sweden 16-18 October 1995

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Plant Varieties	diversification of varieties accelerate resistance breeding programmes plants with pesticidal properties resistant varieties hybridisation local specialised varieties
Healthy Planting Stock	seed certification, healthy seeds seed treatment/encapsulation meristem culturing(virus free stock) heat treatment
Crop rotation / diversification	companion cropping *allelopathy* crop selection
Cultural control	balanced fertilisation (moderate fertilisation) canopy management soil conservation/management (compost/green manure to improve soil quality) mulching physical barriers plant density seeding rates and dates solarization/heat treatment crop residue management flooding substrate culture
Mechanical control	mechanical weeding tillage thermal weeding minimal cultivation direct drilling stale seed bed steam treatment vacuum cleaning of pests post harvest burning, chopping, grazing, burying
Reduced doses	band application
Pesticide choice	pre/post emergence herbicides selective pesticides pesticide rotation to delay resistance green pesticides intercropping with plants with pesticidal properties
Beneficial organisms	beetle banks/refugia wildlife corridors environmental management

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Biological control = use of living organisms to control pests including augmentation of beneficials	better understanding of life cycles and plant-pest interactions buffer zones mating disruption/pheromones trap cropping biotechnology applied to improve diagnosis *(see thresholds)* sterile male techniques aquaculture animals for weed/insect control
Monitoring	thresholds (commercially acceptable pest damage levels) biotechnology based diagnostic kits for early detection of plant disease pest identification thresholds for beneficial insect levels colour traps light traps simple tools for counting pests in the field visual scouting for pests and beneficial organisms
Forecasting	warning messages from non-commercial organisations warning system/pest forecasting observation networks plant disease forecasting models/computer-aided decision models
Application technology	wick applicators band application coupled with cultivation spot spraying electronic sensors spray topping ultra-low volume applications patch spraying controlled-droplet application air-assisted sprayers timing of pesticide application
Plant quarantine	pest exclusion protected zones

Tabel 1: Overzicht alternatieve teelttechnieken

Ook in het eindrapport[11] komt afhankelijkheid van pesticiden aan bod. Weer gaat het om vage omschrijvingen en wordt voor concrete verwezenlijkingen vooral verwezen naar geïntegreerde teelt.

[11] Organisation for economic co-operation and development. Activities to Reduce Pesticide Risks in OECD and Selected FAO Countries. 1996.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

10 jaar later werd een opvolger van dit rapport gepubliceerd[12]. Wederom geeft dit rapport vooral een stand van zaken over de acties die leiden tot een verminderde afhankelijkheid van pesticiden, maar komt het begrip afhankelijkheid weinig ter sprake. Slechts één passage probeert het begrip afhankelijkheid beter te kaderen. In Nederland heeft men indicatoren ontwikkeld voor het meten van de afhankelijkheid van pesticiden, die verschillen van de klassieke indicatoren zoals gebruiks- of verkoopscijfers. De Nederlandse indicatoren kunnen als volgt worden opgedeeld:

1. Verkoopscijfers gecorrigeerd voor substitutie.
2. Veranderingen in kennis en gedrag van de landbouwer.
3. Ontwikkelingen in gewasbescherming op boerderijen
    a. Oppervlakte met resistente variëteiten
    b. Oppervlakte zonder chemische gewasbescherming
    c. Oppervlakte met biologische teelt
    d. Oppervlakte met waarschuwingssystemen
    e. Oppervlakte met groen label
    f. Aantal bedrijven met een milieubeheersplan
    g. Aantal bedrijven met registratie van het pesticidengebruik.

Vooral de twee laatste indicatoren lijken erg interessant om het begrip afhankelijkheid te kaderen en te meten. Deze geven aan de ene kant aan hoe de landbouwer staat ten overstaan van bepaalde alternatieve technieken en tevens testen ze zijn kennis ervan. Aan de andere kant geeft het weer of de landbouwer deze kennis werkelijk gebruikt op het terrein door middel van een reeks meetbare parameteres zoals oppervlakte met resistente gewassen...

Dit laat toe aan de hand van een nulmeting de veranderingen in de afhankelijkheid van pesticiden van de landbouwers in te schatten. Het is tevens erg interessant dat in Nederland afhankelijkheid niet enkel wordt bestudeerd aan de hand van bestrijdingstechnieken, maar eveneens als een perceptie van de landbouwers.

Dit alles geeft aan dat er binnen de grote internationale organisaties volgens een omgekeerde strategie wordt gewerkt. Er zijn verschillende projecten lopende om de impact van pesticiden te verminderen en de resultaten hiervan worden gekaderd binnen een reductie van de afhankelijkheid. Hierdoor lijkt het fundamentele debat over de betekenis van afhankelijkheid en zijn oorzaken te zijn voorbijgesneld door de oplossing ervan. Enkel in Nederland is dieper ingegaan op de afhankelijkheid van pesticiden en heeft men een indicator opgesteld voor het meten van de afhankelijkheid.

---

[12] Organisation for economic co-operation and development. Report of the OECD Pesticide Risk Reduction Steering Group, The Second Risk Reduction Survey. 2006

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Dit alles levert een beeld op van de oplossing om de afhankelijkheid te verminderen, maar geeft nog steeds geen antwoord op de vraag, wat afhankelijkheid van pesticiden inhoudt. Als het gaat over de afhankelijkheid van biociden worden helemaal geen teksten teruggevonden.

2.5. INTERNATIONALE STUDIES

Naast de wetgeving en de documenten van een reeks van internationale organisaties zijn er enkele studies die hun licht laten schijnen op het begrip afhankelijkheid. Vaak wordt het begrip enkel geciteerd en wordt verder geen gedetailleerde omschrijving van het begrip gegeven. Deze referenties worden niet aangehaald in de studie. Wel wordt dieper ingegaan op enkele studies die een beter inzicht geven in verschillende soorten afhankelijkheid van pesticiden.

Een studie[13] van het INRA geeft meer informatie over de betekenis van het begrip afhankelijkheid. Er wordt zelfs een indeling gemaakt van verschillende soorten afhankelijkheid.

Allereerst is er de economische afhankelijkheid. Hierin komt het idee naar voor dat landbouwers afhankelijk zijn van pesticiden omdat de prijs zo laag is in vergelijking met alternatieve bestrijdingsmethoden. Landbouwers maken dus eigenlijk gewoon een economische keuze. Daarbij komt dat gewassen de laatste decennia als doel hebben een zo groot mogelijk opbrengst te genereren en dat de bestrijding van plagen wel gebeurt door het gebruik van pesticiden. Om economische afhankelijkheid te bestrijden wordt voorgesteld om de prijzen van pesticiden langzaamaan te verhogen. Een snelle verhoging heeft geen zin omdat dit landbouwers geen tijd geeft zich aan te passen aan de veranderende situatie. Een prijsstijging over een langere termijn geeft aan de landbouwers wel de tijd om zich aan te passen en zal daarom een groter effect hebben.

[13] Pesticides, agriculture and the environment. Executive Summary of the Expert Report written by INRA and Cemagref in response to a request from the Ministry of Agriculture and Fishery and the Ministry of Ecology and Sustainable Development. December 2005

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Daarnaast wordt gesproken van een technische afhankelijkheid van pesticiden. Pesticidenbesparend werken vereist een zekere informatie en kennis van de landbouwer. Deze is niet altijd aanwezig en vraagt van de landbouwer een onzekere en grote investering op menselijk vlak en in tijdsbesteding. Om deze investering te maken, moet de landbouwer over voldoende kennis/informatie beschikken en het risico van de investering willen nemen. Hierbij heerst bij veel landbouwers het idee dat de besparingen die kunnen worden gemaakt door over te schakelen op een verminderd gebruik van pesticiden, niet opwegen tegen het mogelijke inkomensverlies. Dit gebrek aan kennis en het vermijden van financiële risico's verklaren de technische afhankelijkheid van pesticiden.

Er zijn ook een reeks van externe factoren die de landbouwer afhankelijk maken van pesticiden. Hierbij kan worden gedacht aan de vraag van de distributie naar uiterlijk perfecte producten met een lange bewaarcapaciteit, de verkoopstechnieken van de pesticidensector die overleeft door de verkoop van hun producten en gekoppelde verkoop van zaden, meststoffen en pesticiden. Deze oorzaken kunnen niet worden aangepakt door de landbouwer zelf. Deze oorzaken werden bijgevolg gebundeld onder de noemer externe factoren voor afhankelijkheid.

Naast deze algemene oorzaken voor afhankelijkheid, zijn er een reeks van socio-culturele factoren die de afhankelijkheid van de individuele landbouwer kunnen beïnvloeden. Hierbij gaat het ondermeer om:

- Afkeer van de milieubewuste ideologie
- Noodzaak van onkruidvrije velden
- Isolatie die de uitwisseling van informatie en het spreiden van het omschakelingsrisico verhindert.
- Moeilijkheden met het accepteren van een nieuwe professionele activiteit.
- ...

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Daarnaast verwijst een Canadees artikel[14] naar de afhankelijkheid van pesticiden ten gevolge van genetisch gemanipuleerde gewassen. Hoewel deze gewassen in België momenteel niet worden geteeld kan op wereldschaal niet naast het gebruik van GGO's worden gekeken. GGO's resistent tegen een bepaald pesticide worden samen verkocht met het zaaigoed. Hierdoor is de boer die dit zaaigoed aankoopt onmiddellijk volledig afhankelijk van de bijhorende pesticiden. Een gelijkaardig systeem bestaat met planten die via natuurlijke kruisingen zijn bekomen. De gekoppelde verkoop van deze GGO's samen met het bijhorende pesticiden werkt vanzelfsprekend afhankelijkheid in de hand. In feite gaat het hier, zoals reeds werd aangehaald in de Franse studie, om een gekoppelde verkoop van zaaigoed en pesticiden waardoor de afhankelijkheid van pesticiden verschijnt. In de onderstaande tabel kunnen enkele voorbeelden worden afgelezen.

Proprietor	Trade Name	Active Ingredient	Mode of Action
Biocide Dependence-Enhancing Products Created Through Genetic Engineering			
AgrEvo	Liberty-Link	glufosinate-ammonium	gene derived from a bacterium overcomes the effect of the herbicide, which acts by preventing the normal detoxification of ammonia, allowing buildup of ammonia and ultimately death
Calgene	BXN Cotton	bromoxynil octonoate	gene derived from bacterium permits the detoxification of bromoxynil, rendering it ineffective
Monsanto	Roundup	glyphosate	gene derived from bacterium which acts by overproducing key PS enzymes, dampening toxic effect of herbicide
Biocide Dependence-Enhancing Genetic Products Created Through Natural Selection (not GE)			
American Cyanamid	IMI-Corn	imidazolinone family of systemic herbicides, for corn	
DuPont	STS	sulfonylurea family of herbicides	

Tabel 2: Voorbeelden verband GMO's en pesticiden

Dit leidt tot de vaststelling dat afhankelijkheid onmogelijk op een eenvoudige wijze kan worden gedefinieerd. Afhankelijkheid omvat eigenlijk een reeks van voorwaarden die het gebruik van pesticiden in stand houden. Deze voorwaarden kunnen economische, technische, socio-culturele of externe factoren omvatten. Het complexe samenspel van deze voorwaarden lijkt de belangrijkste reden te zijn dat afhankelijkheid nooit werd gedefinieerd.

[14] E. Ann Clark, 1999. Debunking the Myths of Genetic Engineering in Field Crops

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

2.6. STAKEHOLDERS

Tenslotte werd even gezocht naar de mening van de stakeholders omtrent afhankelijkheid. Er werd in België geen enkele tekst van een landbouwersvereniging, de industrie of de distributiesector gevonden over de afhankelijkheid van pesticiden.

Bioforum, Bond Beter Leefmilieu en Interenvironnement Wallonie hebben in 2006 een tekst gepubliceerd als reactie op het PRPB[15]. In deze tekst komt vooral naar voor dat er teveel aandacht gaat naar end-of-pipe oplossing en te weinig naar de afhankelijkheid van pesticiden. Hierbij wordt gevraagd dat een indicator wordt opgesteld voor het meten van de afhankelijkheid en tegelijkertijd wordt betreurd dat de PRIBEL en de POCER op dit vlak een gemiste kans zijn. Jammer genoeg biedt het document geen definitie aan voor afhankelijkheid. Wel wordt de kennis opgebouwd in de biologische landbouw samen met de verschuiving van chemische naar niet-chemische methoden gezien als een goede optie om de afhankelijkheid te verminderen.

In een ander advies van de milieuorganisaties[16] komt de volgende passage terug:

> *Wil men komen tot een vermindering van de afhankelijkheid in het gebruik van pesticiden, m.a.w. is men bereid rekening te houden met het preventieprincipe en het voorzorgsbeginsel?*

Hierbij wordt de link gelegd tussen het verminderen van de afhankelijkheid en het preventieprincipe en het voorzorgsbeginsel. Jammer genoeg wordt dit niet verder uitgewerkt. Daarnaast wordt als indicator voor het meten van de afhankelijkheid de Deense Pesticide Treatment Frequency (PTF) naar voor geschoven. Deze indicator meet het aantal behandelingen per oppervlakte en is volgens de auteurs een goede basis voor het meten van de afhankelijkheid.

Hieruit blijkt dat slechts één stakeholdergroep, de milieuorganisaties, communiceren rond het begrip afhankelijkheid. Jammer genoeg wordt ook in deze teksten geen definitie teruggevonden.

---

[15] Bioforum, BBL en IEW. 2006. Evaluatie van de voorgestelde maatregelen van de werkgroepen opgericht in het kader van de opmaak van een tweede pesticidenreductieprogramma

[16] Esmeralda Borgo en Anne De Vlaminck. 2004. Advies van de vier milieufederaties voor een pesticidenreductieprogramma met het oog op het verminderen van de afhankelijkheid van pesticiden

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

2.7. CONCLUSIE

De zoektocht naar een definitie van afhankelijkheid van pesticiden was niet eenvoudig. Zo werd geen enkele officiële definitie van afhankelijkheid teruggevonden. Voor biociden werden zelfs quasi geen documenten teruggevonden. Wel werd aan de hand van de literatuurstudie een reeks van voorwaarden gevonden die afhankelijkheid in de hand werken. Naast deze voorwaarden werden vooral veel oplossingen teruggevonden om de afhankelijkheid te verminderen. Deze oplossingen komen zeer vaak overeen met de principes van geïntegreerde en biologische teelt en zijn reeds lang bekend.

Het verminderen van de afhankelijkheid van pesticiden in de landbouw heeft dus betrekking op het afbreken van de barrières die de toepassing van geïntegreerde en biologische teelt tegenhouden. Eén studie stelde een reeks van parameters op voor het meten van de afhankelijkheid. Het ging om een brede range van factoren gaande van perceptie en kennistests van boeren tot concrete cijfers over het aantal percelen dat biologisch behandeld wordt. Dit maakt het meten van de afhankelijkheid tot een moeilijk gegeven aangezien hiervoor zowel perceptieanalyses als concrete wetenschappelijk cijfers zullen moeten worden gebruikt.

Wanneer wordt gezocht naar een definitie van afhankelijkheid blijkt de situatie nog ingewikkelder te worden. Zo kunnen in de literatuur meerdere types afhankelijkheid worden teruggevonden. Het gaat hierbij om economische, technische, externe en socio-culturele afhankelijkheid. Sommige van deze definities zijn barrières die het verminderd gebruik van pesticiden tegen houden (bv. een gebrek aan kennis). Andere werken juist het gebruik van pesticiden in de hand (bv. agressieve verkoopstechnieken van de producenten). Dit maakt dat de definiëring van afhankelijkheid erg moeilijk.

Daarbij komt dat de resultaten van het verminderen van de afhankelijkheid van pesticiden niet rechtstreeks kunnen worden gekoppeld aan de cijfers voor de impact van de pesticiden. Beiden cijfers zullen onafhankelijk van mekaar moeten worden geanalyseerd en het lijkt nu al uitgesloten dat een link zal bestaan tussen beiden aangezien de impact van pesticiden kan verminderd worden door een reeks van andere factoren zoals substitutie en verbod van het gebruik van bepaalde producten.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Mogelijk is dit de reden waarom het begrip afhankelijkheid reeds jaren wordt teruggevonden in allerlei teksten, maar tot op heden nog door niemand is uitgewerkt. De auteurs van deze studie hebben door de gegevens uit de literatuurstudie samen te brengen met enkele eigen inzichten getracht om een eerste poging te doen tot het definiëren van de verschillende soorten afhankelijkheid, het opstellen van indicatoren en het aanbrengen van enkele oplossing voor de vermindering van de afhankelijkheid. De resultaten hiervan werden samengevat in tabel 3.

In tegenstelling tot de reductie van de impact en het gebruik van pesticiden, die vooral gebruik maken van technische en wetgevende initiatieven lijkt de reductie van de afhankelijkheid zich voornamelijk bezig te houden met het creëren van randvoorwaarden waardoor de landbouwer en de samenleving samen kunnen groeien naar een verminderd gebruik van pesticiden. Dit proces zal door een mentaliteitsverandering van zowel de landbouwer als de maatschappij een reductie in het gebruik van pesticiden bewerkstelligen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

type afhankelijkheid	afhankelijkheid stimulerende factor	indicator
economische	Lage prijs pesticiden	Prijs pesticide per kg
	Introductie hoge opbrengst gewassen met lage pesticide -resistentie	Beschikbaarheid van economisch rendabele resistente gewassen
	Financiële onzekerheid over alternatieven	Bestaan van premies voor alternatieve bestrijding, verzekering bij misoogsten...
Technische	Onvoldoende kennis/informatie alternatieve behandelingsmethoden	Enquête kennis landbouwers
	Tijdsgebrek voor investering	Hulp en premies voor omschakeling
Externe factoren	Verkoopstechnieken producenten	Aantal vertegenwoordigers producenten
	Druk van de distributie voor uniforme producten	Marktaandeel lastenboeken met uiterlijke criteria voor groenten en fruit
	Gekoppelde verkoop van (GGO) zaden, meststoffen en pesticiden	Percentage aanbieders gekoppelde verkoop
socio-culturele factoren	Afkeer van milieubewuste ideologie	Enquête perceptie bij landbouwers
	Noodzaak van onkruidvrije velden	Enquête perceptie bij landbouwers
	Isolatie van de landbouwer	Bestaan en werking van vakverenigingen
	Gemakszucht	Enquête perceptie bij landbouwers

tabel 3: In de literatuur voorgestelde definities van de verschillende soorten afhankelijkheid, het opstellen van indicatoren en enkele mogelijke oplossingen voor de vermindering van de afhankelijkheid.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO

3. Delphi-enquête

In een tweede fase van het onderzoek werd een Delphi-enquête uitgevoerd bij de stakeholders. Deze enquêtetechniek wordt gebruikt bij de bevraging van groepen experts met uiteenlopende meningen en had twee doelen. Ten eerste gaf het de deelnemers de mogelijkheid om anoniem hun mening te geven over een reeks van uiteenlopende kwesties. Ten tweede werd deze methode gebruikt om tot een consensus te komen tussen de verschillende deelnemers. Dit werd verkregen door een iteratieve bevraging in twee rondes, waarbij de participanten in de tweede ronde reeds de resultaten van de eerste ronde gepresenteerd kregen. Hierdoor kon men eventueel andere accenten leggen.

Voor de Delphi-enquête zijn een 140-tal experts en organisaties (verspreid over de overheid, de wetenschap, het bedrijfsleven en de NGO- en consumentenwereld) gecontacteerd om via elektronische weg de bevraging in te vullen. Deze vragenlijst bevatte in eerste instantie een reeks van stellingen waarop de ondervraagden punten konden toekennen tussen 1 (helemaal akkoord) en 5 (helemaal niet akkoord). In de tweede ronde werden ook enkele concrete definities van afhankelijkheid gepostuleerd.

Om te vermijden dat personen vragen moesten beantwoorden die niet in hun veld van expertise liggen, werd de enquête in verschillende stukken opgedeeld. Deze opdeling gebeurde op basis van twee criteria: het type product en het onderwerp van de bevraging. Deze benadering heeft als voordeel dat enkel experts de vragenlijsten zullen invullen wat de kwaliteit van het resultaat ten goede komt. Een tweede voordeel van deze benadering is de tijdsreductie voor het invullen van een verkorte vragenlijst en dus een lagere participatiedrempel. Uit voorgaande ervaring is gebleken dat te lange vragenlijsten een zeer beperkte respons opleveren, zeker in de tweede en meest belangrijke ronde van de bevraging.

In de tweede ronde werden naast de resultaten van de eerste ronde vier definities betreffende afhankelijkheid gepostuleerd en twee nieuwe stellingen. Deze hadden tot doel een zo duidelijk mogelijk beeld te scheppen van de huidige posities en meningen van elke groep stakeholders. De resultaten uit de eerste ronde werden als startpunt gebruikt voor het opstellen van deze definities en stellingen.

De resultaten van de enquête werden anoniem gepubliceerd. Dit heeft als voordeel dat de betrokkenen zich niet geviseerd voelen om een bepaalde mening uit te drukken. Wel werden de resultaten gegroepeerd per stakeholdergroep (distributie, consumenten, milieuorganisaties, productie,...).

De uitvoering van de Delphi-enquête gebeurde onder leiding van Marc Vandercammen, de algemeen directeur van het OIVO. Hij heeft als professor marktonderzoek een uitgebreide ervaring met gelijksoortige studies.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.1. METHODOLOGIE

Delphi is een dialectisch proces. Wat betekent een herhaalde bevraging in alle anonimiteit van experts. Elke deelnemer wordt de eerste keer gevraagd om in een vragenlijst zijn opinies weer te geven over een complex probleem. In dit projectvoorstel gaat dit meerbepaald om afhankelijkheid van biociden en pesticiden. Op die manier kan het onderwerp worden uitgediept en worden alle pertinente aspecten op tafel gegooid. In de volgende fase worden de deelnemers geconfronteerd met elkaars visie en kunnen zij hierover hun mening uiten. Bijv. vinden zij de stelling relevant, onhaalbaar... Wanneer er fundamentele verschillen bestaan worden in de derde fase de achterliggende argumenten geëvalueerd. Deze stap kan worden herhaald zolang als nodig is om tot een consensus te komen. De conclusie kan ook zijn dat er verschillende visies zijn en de identificatie van het waarom hiervan. In de laatste fase wordt een finale analyse van het probleem naar voor geschoven.

In dit project wordt de Delphi-methode niet in de eerste plaats gebruikt om een consensus over het onderwerp te bereiken. Men noemt dit een Delphi beleid. Het opzet is hier immers om een groep geïnformeerde experten te hebben die al hun meningen hebben kunnen presenteren met alle argumenten waarom zij deze mening toegedaan zijn.

De doelstellingen van de beide Delphi-methodes betreffen een of meer van de volgende objectieven:

- te verzekeren dat alle standpunten aan bod komen
- alle redenen voor deze visies uit te diepen
- de impact en gevolgen van een bepaald standpunt te bepalen
- de aanvaardbaarheid van elke opinie te onderzoeken en in te schatten
- uiteindelijk alle mogelijkheden te kennen voor een eventuele beleidskeuze (enkel Delphi beleid).

De methode kan ook in een conferentie worden toegepast, maar dan gaat de anonimiteit verloren.

3.2. PRAKTISCHE MODALITEITEN

De enquête vond plaats in twee opeenvolgende fasen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Tijdens de eerst fase werden de meningen van de participanten verzameld met behulp van een vragenlijst. Het betreft hier stellingen welke gequoteerd dienden te worden van 1 tot 5; 1 betekent dat men helemaal niet akkoord is, 5 betekent dat men helemaal akkoord gaat. Elke deelnemer had eveneens de mogelijkheid om bijkomende commentaren te formuleren.

In de tweede fase werd de vragenlijst opnieuw verstuurd tezamen met de resultaten van de eerste ronde. In de tweede ronde werden er naast de resultaten van de eerste ronde ook vier definities betreffende afhankelijkheid gepostuleerd en twee nieuwe stellingen. De definities betroffen het concept afhankelijkheid in de context van Landbouw, biociden type 14/18, biociden type 8 en Gardenproducten. Deze nieuwe items hadden tot doel om een zo duidelijk mogelijk beeld te scheppen van de huidige posities en meningen van elke groep stakeholders. De resultaten uit de eerste ronde werden als startpunt gebruikt voor het opstellen van deze definities en stellingen.

Hierna had elke deelnemer de mogelijkheid om zijn antwoorden te wijzigen of te bevestigen. Tijdens alle fases werd de anonimiteit van de deelnemers gegarandeerd.

3.3. PARTICIPATIE

De gecontacteerde personen behoren tot verschillende sociale groepen en hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn met de Belgische pesticiden en biocidenmarkt. De gecontacteerde groepen zijn de grote distributieketens en tuinbouwcentra, producenten, overheid, milieuorganisaties, consumentenverenigingen, landbouwers, veilingen, bestrijdingsfirma's, veeartsen en universiteiten. Het totaal aantal respondenten tijdens de eerste ronde bedroeg achtenvijftig op een totaal van honderdeenenveertig aangeschrevenen.

Tijdens de tweede ronde werden tweeëndertig antwoorden ontvangen. Zestien deelnemers bevestigden hun keuze en maakten geen bijkomende opmerkingen. Tien personen maakten bijkomende opmerkingen en/of pasten hun houding aan. Ook waren er vier personen welke voor de eerste keer antwoordden (dus geen formulier instuurden tijdens de eerste ronde). De nieuwe definities uit de tweede ronde werden door twintig personen gequoteerd.

Het totaal aantal actieve deelnames over de twee ronden is tweeënzestig, met zevenenvijftig uit eerste ronde en zes nieuwe deelnemers in de tweede ronde. Dit staat gelijk aan een responsgraad van 44,7%. De responsgraden worden meer in detail afgebeeld in Figuur 1. Absolute cijfers worden weergegeven in Figuur 2 : Taartdiagram van het aantal respondent per groep

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

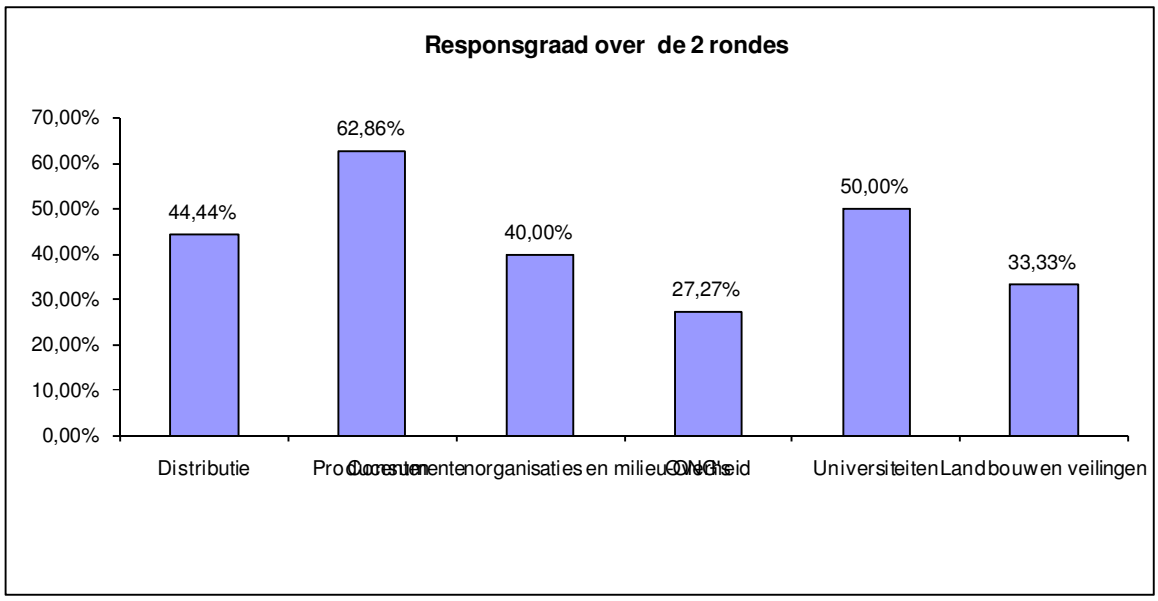

Figuur 1 : Overzicht van de responsgraden per groep

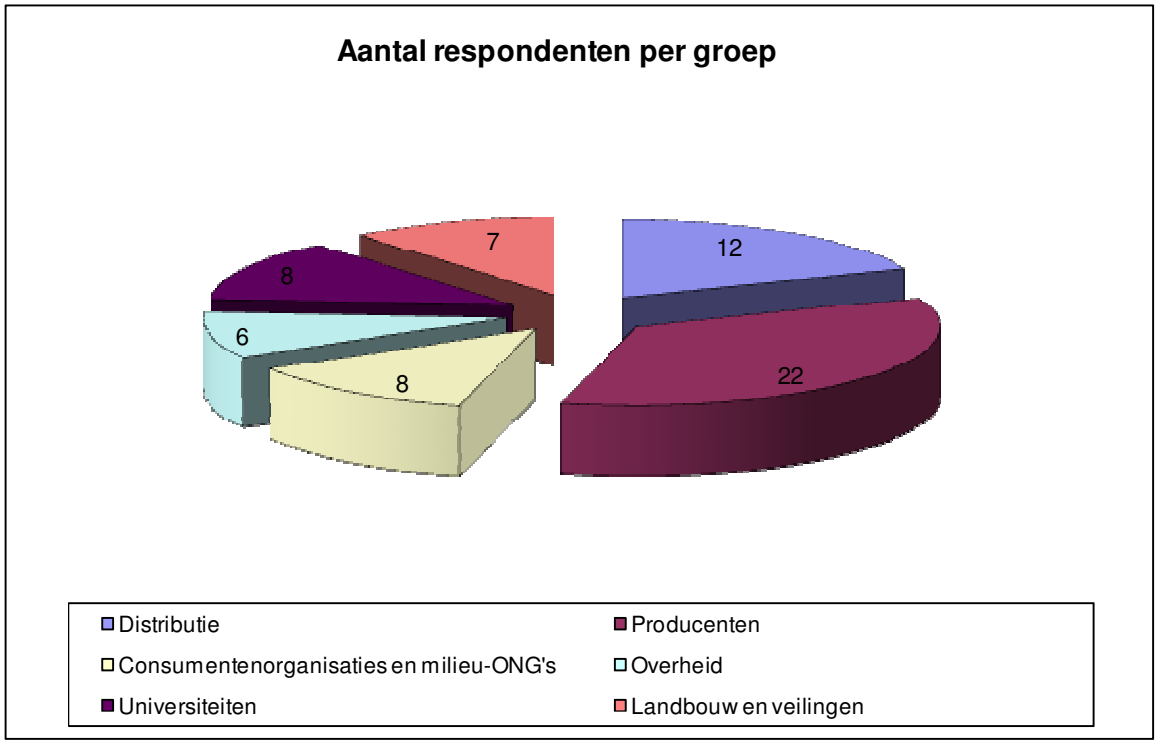

Figuur 2 : Taartdiagram van het aantal respondent per groep

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.4.1. Presentatie van de resultaten

De resultaten worden vraag per vraag weergegeven en zijn geordend volgens hun thema (algemeen, landbouw, biociden type 14/18, biociden type 8,…). Na dit overzicht volgt een synthese bedoeld om stellingen te groeperen waarover al dan niet een akkoord was.

Voor elke vraag zijn de antwoorden zowel grafisch weergegeven als becommentarieerd. In de grafieken zijn de meningen verdeeld per groep. Onafhankelijk van het aantal antwoorden worden de resultaten weergegeven op een schaal van 10. De grafiekbalken zelf geven het exacte aantal meningen weer. De commentaren welke ter verduidelijking werden gegeven werden samengevat.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Analyse per vraag

3.4.1.1. ALGEMENE VRAGENLIJST

1. De reductie van de impact van bestrijdingsmiddelen moet op mondiaal/Europees vlak gebeuren.

Resultaten:

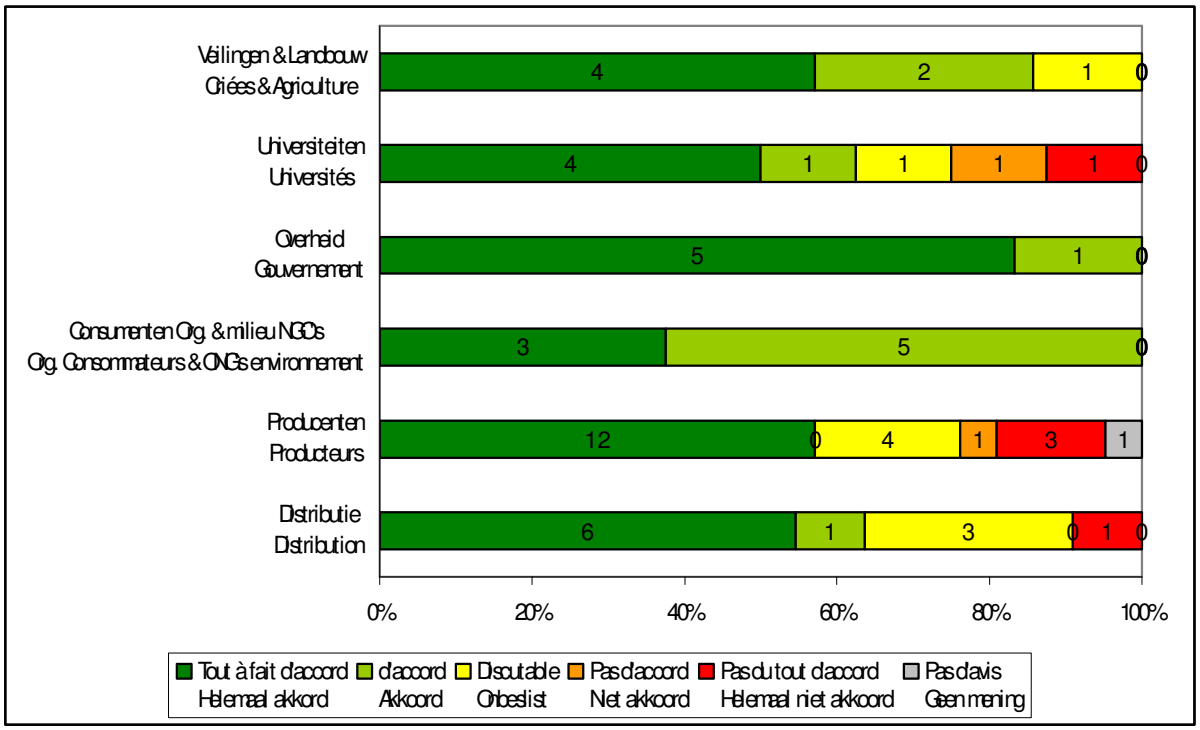

Samenvatting commentaren:

Voorstanders zijn akkoord omdat de economie zo geglobaliseerd is dat we met enkel lokale of zelfs enkel Europese maatregelen economische en sociale ongelijkheid gaan creëren. Ook is er het gevaar dat men de risico's gaat exporteren naar gebieden waar de aanpak minder streng is.

Sommige voorstanders bemerken wel dat een dergelijke aanpak niet uitsluit dat ook op nationaal en lokaal vlak maatregelen kunnen genomen worden, er dient een evenwichtige aanpak te zijn, zowel op globaal als lokaal vlak.

Tegenstanders maken de opmerking dat een strategie afhankelijk is van lokale factoren (klimaat, teelten,..) en een globale aanpak dus niet accuraat genoeg kan zijn.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

2. Mensen kiezen steeds voor de meest gemakkelijke oplossing als het gaat om de bestrijding van insecten, plagen,....

Deze vraag moet men eerder interpreteren als doelende op een groot deel van de mensen, dus niet "alle" mensen.

Resultaten:

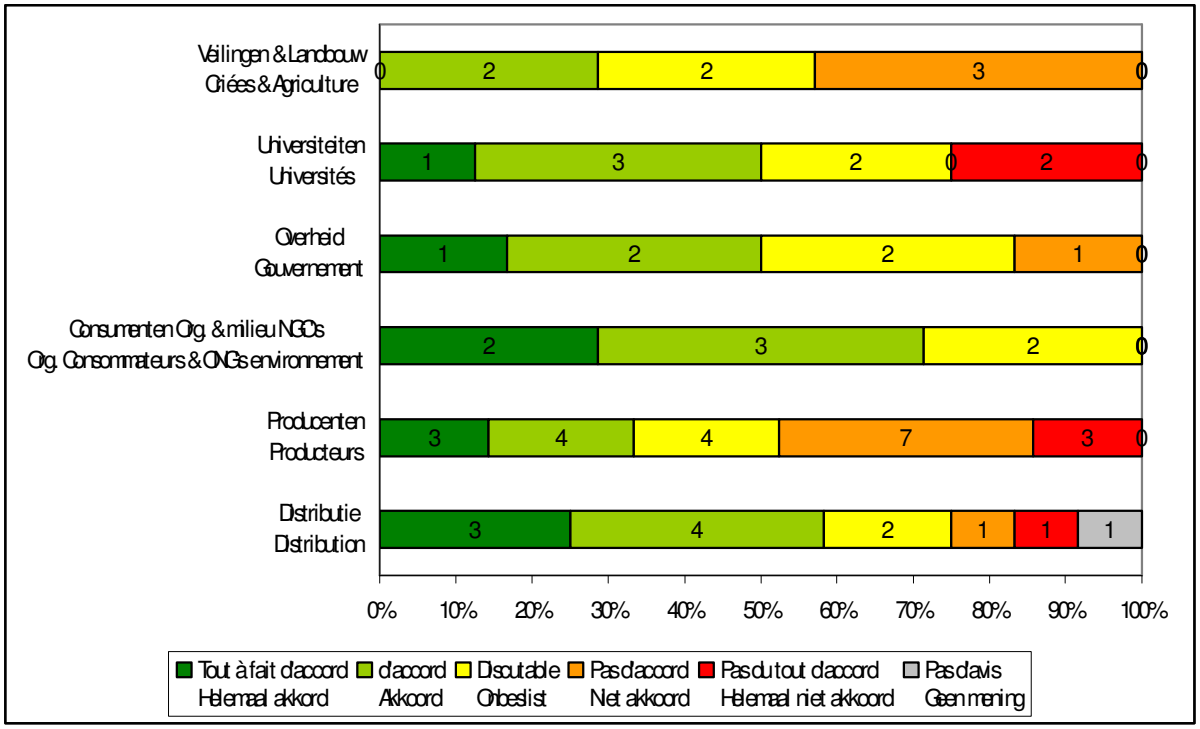

Samenvatting commentaren:

Voorstanders vermelden volgende redenen waarom dit vooral voor de privé gebruiker geldt. Er is een zeer rijk aanbod aan bestrijdingsmiddelen. Ze werken niet preventief. Ze associëren een verhoogde dosis met verhoogde effectiviteit. Het is eigen aan mensen om de gemakkelijkste oplossing te zoeken. Ze hebben een gebrek aan informatie over alternatieven.

Mensen die zich niet uitspraken, vonden dat deze stelling meer genuanceerd kan gesteld worden. Op professioneel niveau is er een veel gerichtere aanpak met ziekteopvolging en volgen van schadedrempels. Veel mensen willen bijvoorbeeld geen behandeld hout meer in huis op sommige vlakken is er dus een kentering.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Tegenstanders werpen op dat professionelen vooral economisch redeneren aanhalen. Bestrijding is ook geregeld de "enige" oplossing. De meeste mensen kiezen voor de meest effectieve methode en niet de gemakkelijkste. In tuinbouw worden ook predatoren en parasieten ingezet, dit is duurder en tijdrovender. Men vindt het ook een goedkope opmerking. Bepaalde deelnemers beweren dat de eindgebruiker pro's en contra's afweegt en na grondige analyse overgaat tot bespuiting (professioneel). Gebruikers maken een afweging tussen efficiëntie, kost en toxiciteit.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3. Als de toelatingsnormen voor bestrijdingsmiddelen strenger worden, zal men eerder naar makkelijker verkrijgbare maar schadelijkere niet-toegelaten producten grijpen dan naar ecologische alternatieven.

Resultaten:

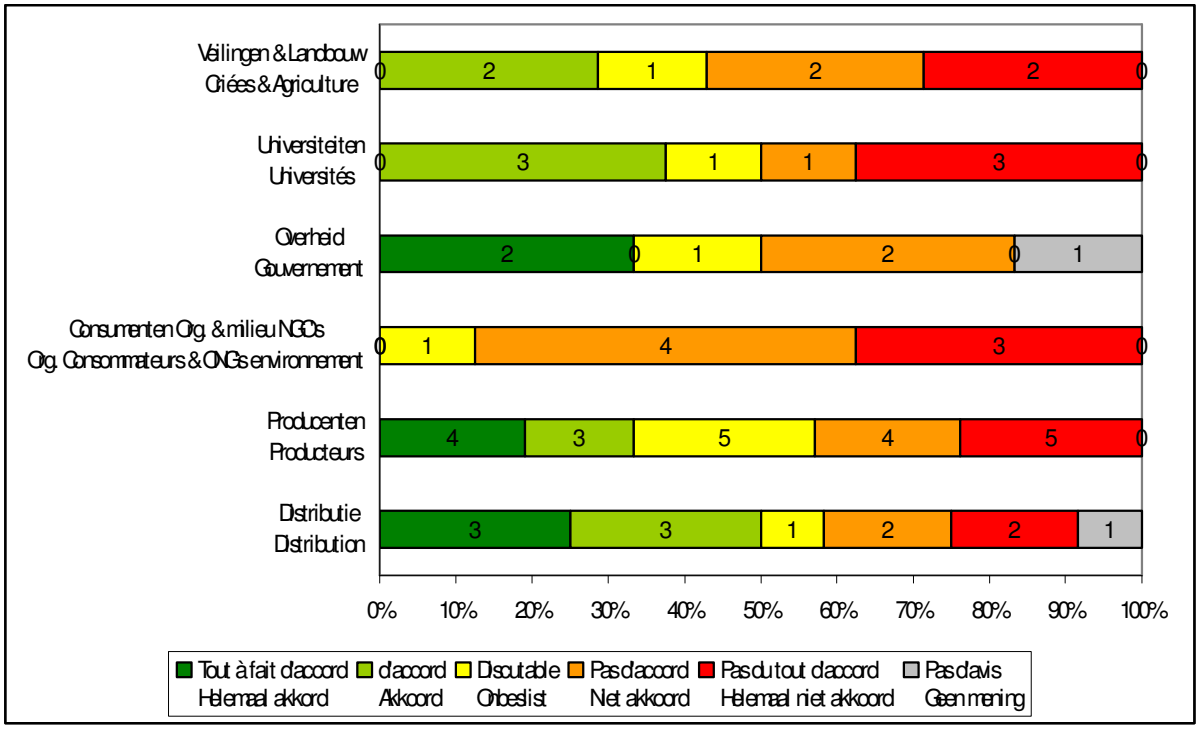

Samenvatting commentaren:

Akkoord omdat mensen nu eenmaal op zoek gaan naar de meest makkelijke en werkzame oplossing. Hoe meer men ze beperkt, hoe meer illegale praktijken. Ook zijn ecologische alternatieven soms onvoldoende bekend wat zeker ook het geval is voor de ecologisch aanvaardbare tussenoplossingen, welke wel nog een impact hebben op het milieu, maar minder dan de klassieke methodes.

Mensen die zich niet uitspraken, vermelden dat zulke producten sowieso niet beschikbaar mogen zijn. Soms zijn er wel niet toegelaten producten op de markt terug te vinden. Men kan verstrengen, maar men moet ook communiceren en controleren.

Tegenstanders postuleren dat men eerder werk moet maken van betere informatie en ondersteuning ipv strengere regels. Alternatieven moeten realistisch blijven. Soms zijn praktijken met bestrijdingmiddelen meer ecologisch dan alternatieven (bv substitutie hout door plastic). Niet toegelaten producten zijn moeilijk verkrijgen, wat teveel moeite kost, zeker voor particulieren. Teelten zonder legale bestrijdingsmiddelen zullen sowieso verdwijnen. Er bestaan gewoonweg geen producten die zowel niet-toegelaten, als makkelijk te verkrijgen zijn.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

4 De gebruikte producten verschillen sterk tussen de diverse sectoren. Men moet steeds een analyse maken per sector (landbouw, houtconserveringsmiddelen...).

Resultaten:

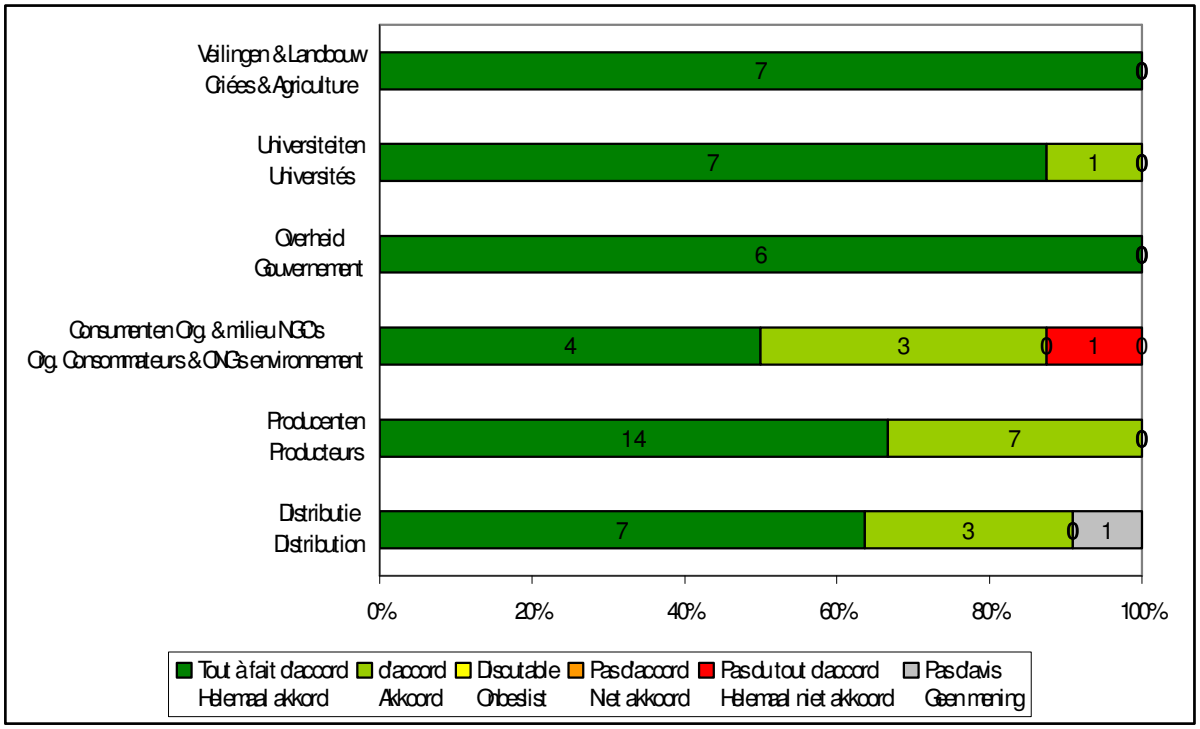

Samenvatting commentaren:

Bijna unaniem positief. De wetgeving over gewasbescherming is veel duidelijker dan voor biociden. Te algemene regels lijden tot exportrisico's. De impactkarakteristieken verschillen van sector tot sector. Bestrijdingsmethoden/middelen zijn bij voorbaat afgestemd op de sector en moeilijk te gebruiken buiten hun doelsector.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

5 De Belgische overheid kan geen rol spelen in het verminderen van de afhankelijkheid van bestrijdingsmiddelen.

Resultaten:

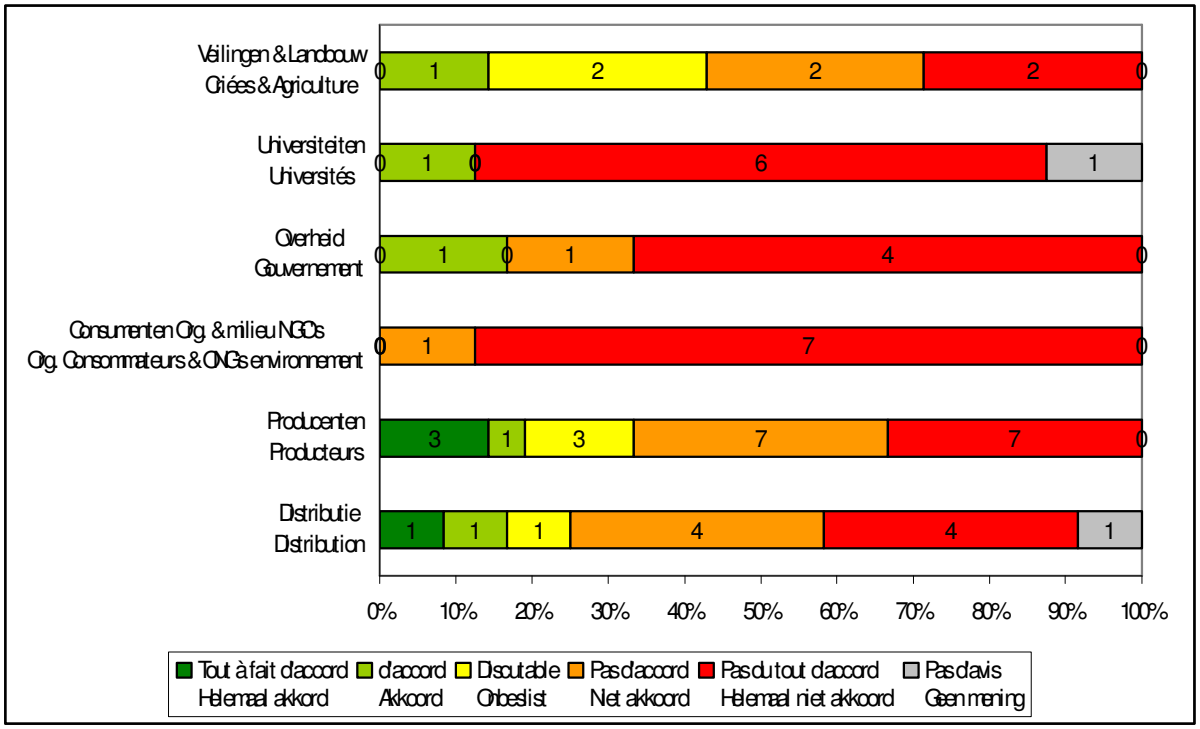

Samenvatting commentaren:

Sommigen bestempelen dit als waar omdat het geen zin heeft om op Belgisch niveau maatregelen te nemen als buurlanden niet volgen. Men kan zich eventueel beperken tot het aanraden van alternatieven.

De tegenstanders werpen op dat de overheid een rol kan spelen. Deze moet wel weloverwogen en op een pragmatische manier gebeuren. Bijvoorbeeld niet enkel focussen op het beperken van biociden maar op het totaalbeeld, bijvoorbeeld tropisch houtkap heeft een grotere impact dan bepaalde methodes om hout te verduurzamen. De overheid moet sowieso zijn verantwoordelijkheid nemen. Men merkt ook op dat België al volop zijn rol speelt. Pesticidengebruik is strenger gereglementeerd dan geneesmiddelengebruik! De overheid moet bij voorbaat het aanspreekpunt zijn voor fabrikanten.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

6 In het aanbod van bestrijdingsmiddelen is er een goed evenwicht tussen economische en ecologische belangen.

Resultaten:

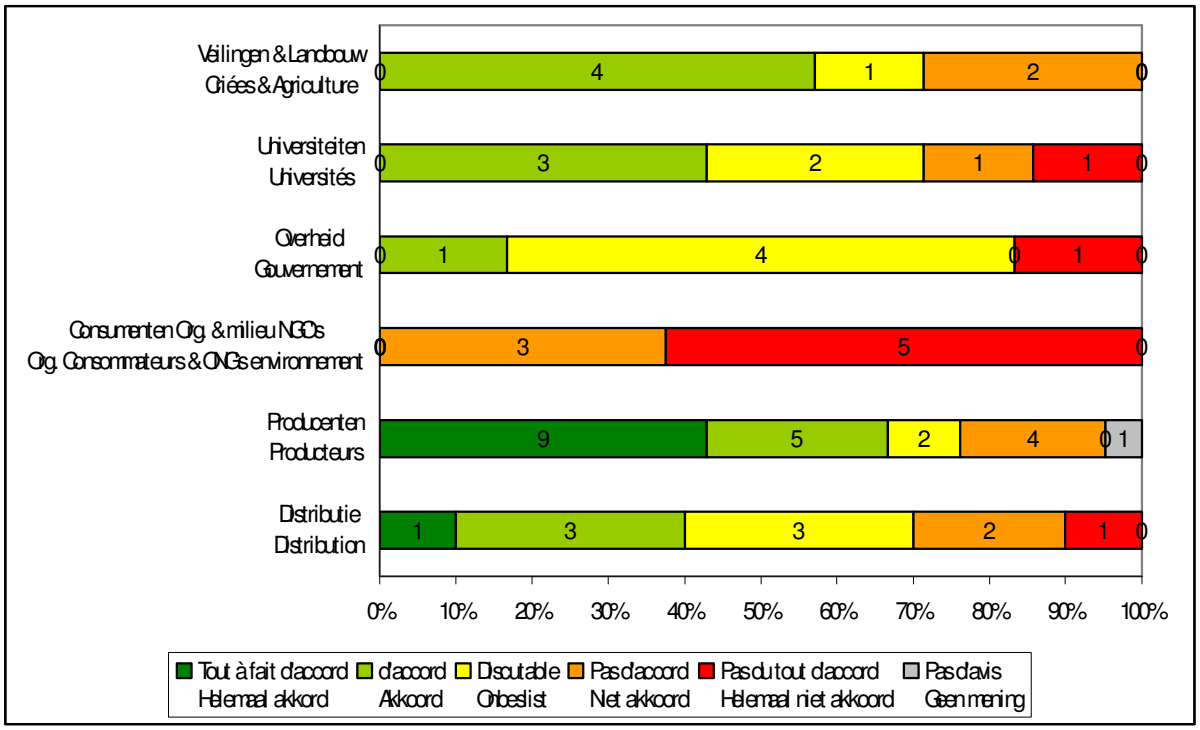

Samenvatting commentaren:

Voorstanders argumenteren dat dit het geval is omwille van volgende redenen: er zijn reeds strenge procedures die toch een voldoende keuze laten aan de landbouwer, consument. Het feit dat deze streng gekeurde producten gebruikt worden, is een teken op zich dat de prijs en het nut optimaal zijn. Onder invloed van innovaties evolueert dit evenwicht ook in de tijd.

Personen die onbeslist bleven argumenteren dat dit in theorie zo zou moeten zijn en dat er daarnaast ook een te grote fixatie is op producten die gemakkelijker residu's achterlaten, ook al zijn ze niet de schadelijkste.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Tegenstanders merken op dat ecologische alternatieven een erkenningsachterstand hebben. Klassieke middelen hebben hier een voorsprong vermits ze reeds geruime tijd herkend zijn en ook op grotere schaal worden geproduceerd. Dit leidt tot goedkopere productie. Ook hebben ecologische alternatieven soms een hogere BTW dan klassieke bestrijdingsmiddelen. Economische belangen wegen zwaarder door dan de ecologische belangen. Voor producenten is de omzet het enige wat telt. Men weigert soms pertinent om maatregelen te nemen om bijvoorbeeld residu's te verminderen. Voor de producent zijn de klassieke bestrijdingsmiddelen misschien economisch aantrekkelijk, voor de maatschappij in zijn geheel zijn ze een verliespost.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.4.1.2. LANDBOUW VRAGENLIJST

7 Het grote aanbod en de agressieve verkoopstechnieken bemoeilijken de keuze voor alternatieve bestrijdingsmethoden.

Resultaten:

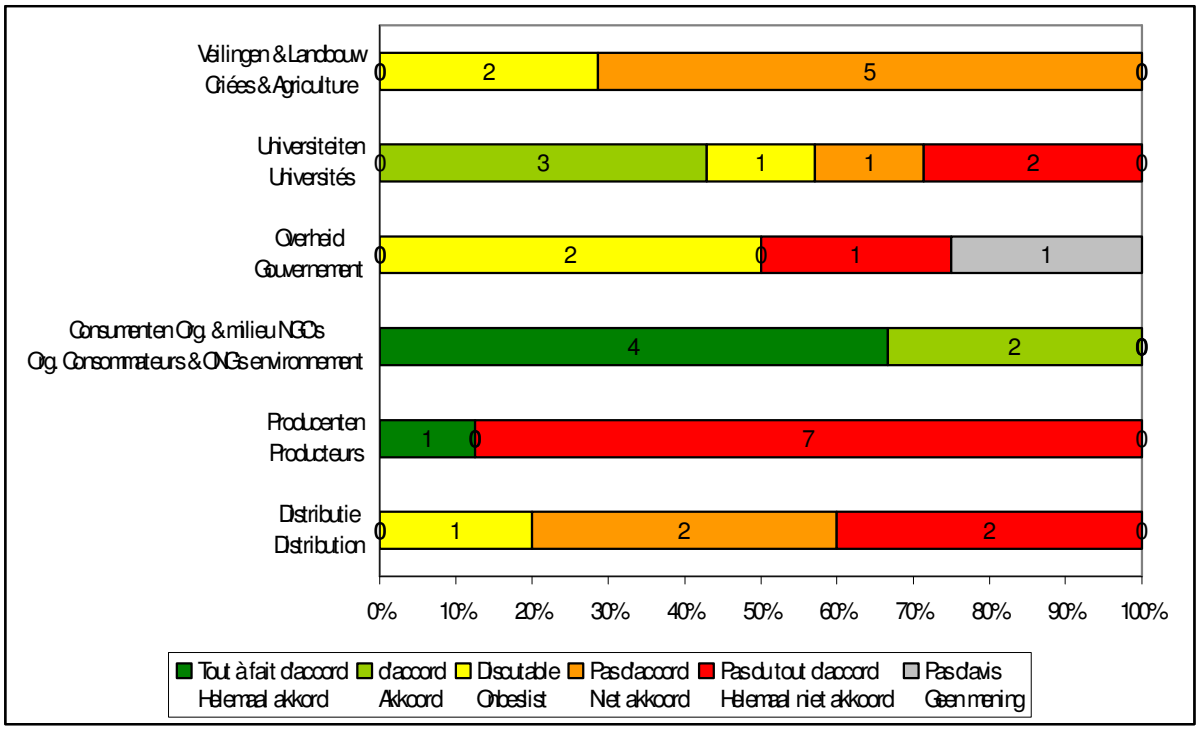

Samenvatting commentaren:

Waar indien de raadgever ook de verkoper is. Kan waar zijn voor de particulier maar niet voor de professionele beoefenaar.

Zeer veel tegenargumenten werden geformuleerd. Verkoop gebeurt eerder in functie van economische, sociale en technische factoren. Het is ook een algemene misvatting dat een kleiner productgamma zou leiden tot reductie van het gebruik. Beperkt aanbod leidt immers tot resistenties. Men moet vooral focussen op een efficiënter, groter en betaalbaar aanbod van alternatieven. Vele respondenten vinden dit een suggestieve en tendentieuze vraag. Dergelijke praktijken zijn niet courant voor wat de verkoop van biociden/pesticiden betreft. Het meest beperkende van alternatieven is vooral de output en niet de input. Is de consument bv bereid meer te betalen voor alternatieven?

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

8 Een hogere kostprijs voor bestrijdingsmiddelen zal helpen een impactreductie te bewerkstelligen

Waarbij de meerkost in verhouding staat met de impact van het desbetreffende product.

Resultaten:

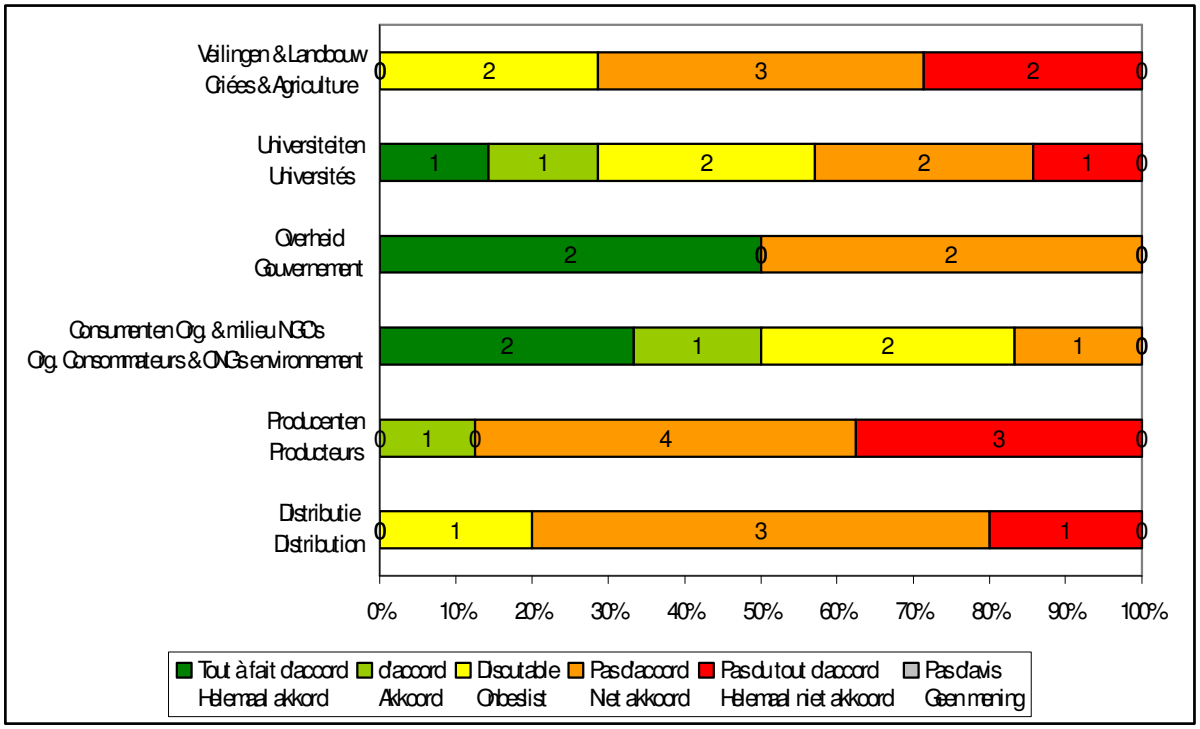

Samenvatting commentaren:

Akkoord maar niet de beste oplossing. Als de klassieke bestrijding standaard blijft, wordt dit gewoon doorgerekend aan de eindgebruiker. Respons landbouw/veilingen toont aan de chemische bestrijding standaard zal blijven.

Onbesliste stemmen merken op dat de impact slechts verminderd als er minder gebruikt wordt, niet als er beter gebruikt wordt. Prijs is ook maar één beslissingcriterium. Eventueel wel nuttig omdat men misschien spaarzamer zal omgaan met middelen.

Tegenstanders brengen naar voor dat dit kan leiden tot het teruggrijpen naar oudere, minder efficiënte en meer toxische methoden. Het kan ook oude producten met grotere impact aantrekkelijker maken dan nog duurdere producten onder patent. De middelen zijn sowieso al duur. Landbouwer past vanuit economisch oogpunt de producten bij voorbaat optimaal toe.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

9. Economische motieven (winst, grote opbrengst,…) zijn de grootste drijfveer van de landbouwer

Dit sluit uiteraard niet uit dat er nog ruimte is voor andere drijfveren, hoewel deze minder prioritair zijn voor de landbouwer.

Resultaten:

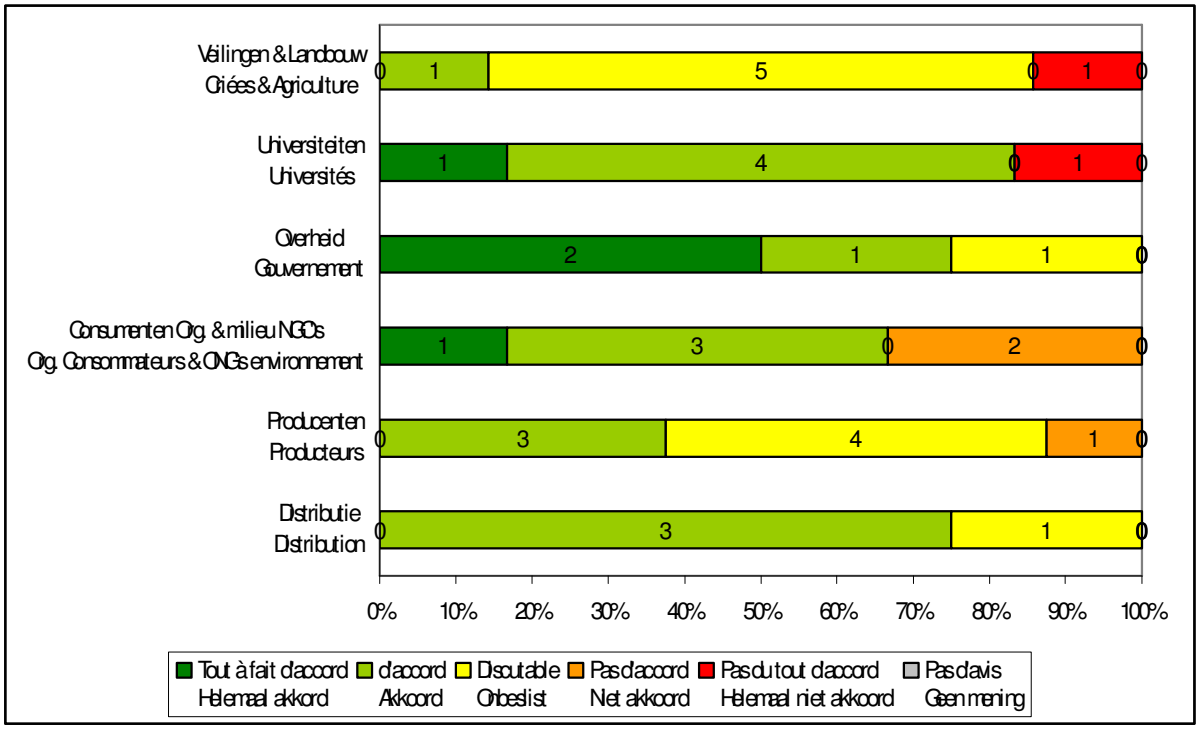

Samenvatting commentaren:

Dit is waar omdat landbouwers hun brood moeten verdienen. Er is toch ook wel een toename van bewustwording voor het ecologische aspect en de voedselveiligheid. Hangt ook af van het landbouwsysteem, voor de bioboer bijvoorbeeld zijn de ecologische aspecten impliciet belangrijk. Landbouw is geen sociale sector, maar een bedrijfsvoering.

Tegenstanders redeneren dat landbouwers wel degelijk sterk begaan zijn met het milieu. De marktrealiteit is anders, bv Duitse warenhuisketens stellen strenge eisen voor wat betreft ecologische aspecten en voedselveiligheid.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

10. Er zijn onvoldoende alternatieven op de markt om een levensvatbare landbouw te garanderen.

Met alternatieven worden biologische landbouwmethodes bedoeld.

Resultaten:

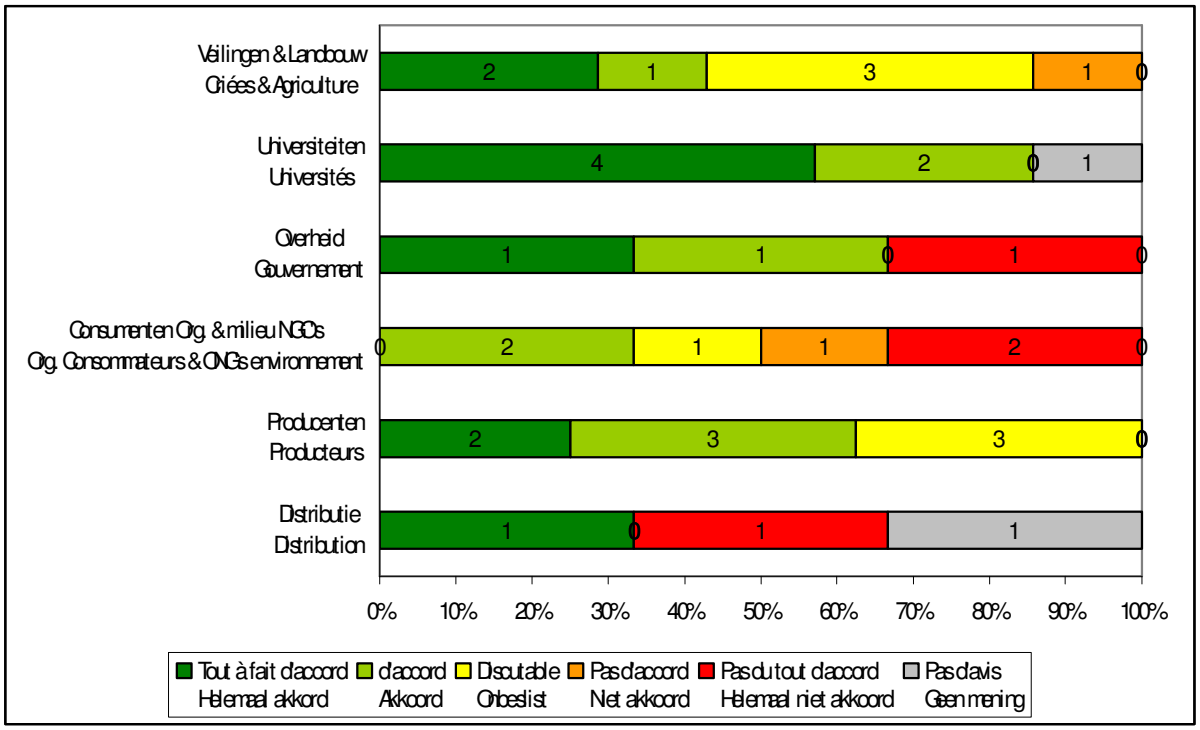

Samenvatting commentaren:

Men verklaart zich akkoord omdat alternatieven meestal nog in conceptstadia verkeren. Ze garanderen ook geen concurrentiele landbouw. Alternatieven zijn vaak ook niet uitgebreid getest zodat het onduidelijk blijft of ze die naam waardig zijn. Biologische landbouw kan nog niet voor voldoende productie zorgen. Industrie werkt alvast volop aan oplossingen voor kleinere teelten om ook ecologische alternatieven te kunnen aanbieden.

Mensen die geen positie innamen, argumenteren dat er wel alternatieven zijn, maar niet genoeg en niet voldoende bereikbaar. Tenslotte geven sommigen aan dat de landbouw ook levensvatbaar is zonder alternatieven.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

11 Vele landbouwers gebruiken elk jaar opnieuw hetzelfde product en dezelfde dosis.

Resultaten:

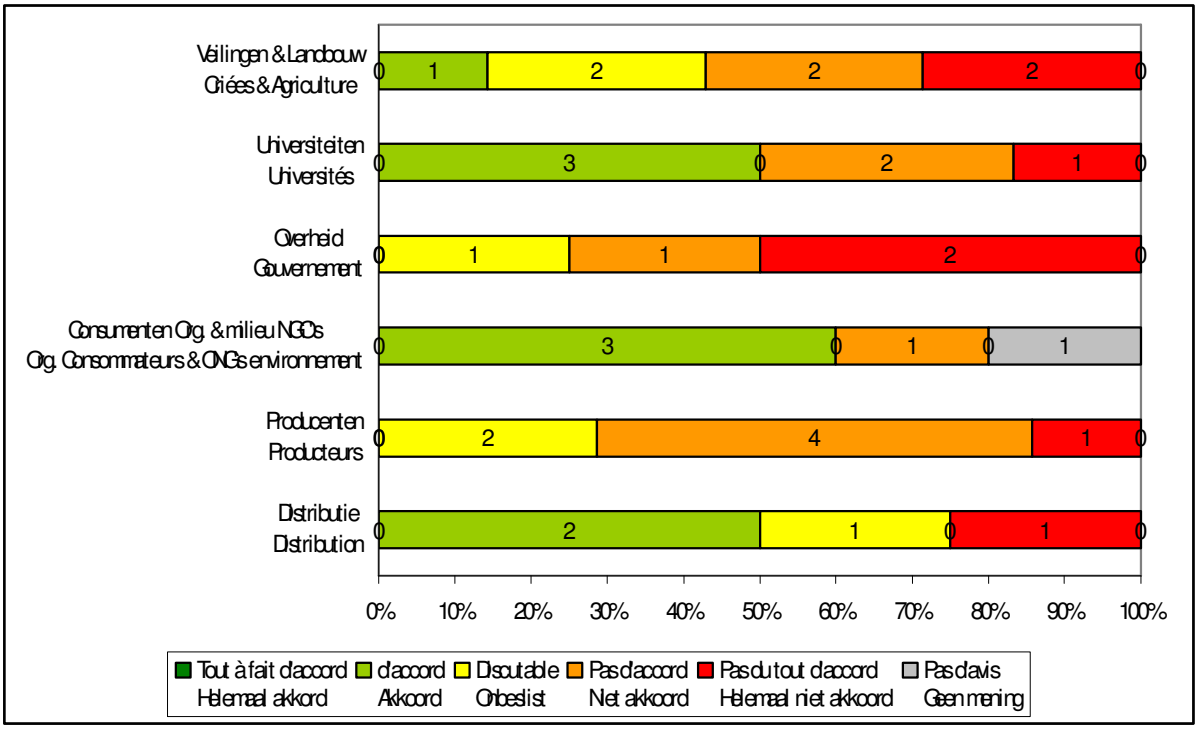

Samenvatting commentaren:

Men merkt bij deze vraag op dat goede agrarische praktijken inhouden dat er sowieso afwisseling nodig is met betrekking tot het product, zoniet loopt men kans op resistentie. Ook is kalenderspuiten niet langer gangbaar en werkt men eerder met waarschuwingssystemen en waarnemingen. Voorstanders vermelden ook dat, indien dit alternatief betere resultaten levert, landbouwers soepel zijn als het op veranderen van product aankomt. Er wordt eerst geanalyseerd om verspilling te vermijden.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

12 Omschakelen naar biologische landbouw vraagt een grote inspanning.

Resultaten:

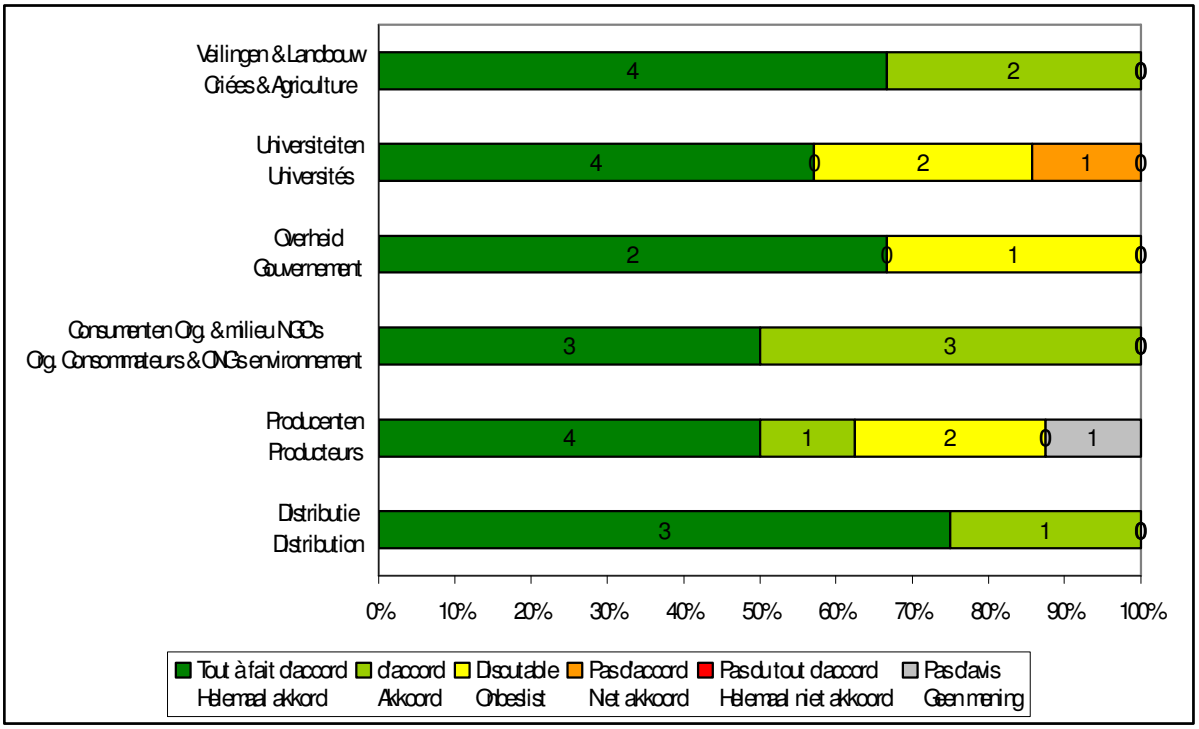

Samenvatting commentaren:

De voorstanders vermelden dat het daarnaast ook niet levensvatbaar is. Ook wordt er op gewezen dat onze bodems niet meer geschikt zijn voor biologische teelt maar voor bepaalde teelten toch nog een makkelijke omschakeling mogelijk is. Tevens worden administratieve kluwens als reden aangehaald.

Men stelt ook dat er uiteraard een inspanning aan verbonden is, men krijg immers ook een betere prijs voor zijn product. Verder hangt veel af van de motivatie van de landbouwer. Deze stelling wordt echter gecontesteerd door anderen.

Enkele zeer kritische stemmen poneren dat biologische producten maar 5% van de huidige markt uitmaken en dat de landbouwer dus geen garantie heeft dat hij zijn producten aan de man kan brengen. Dit is ook alleen mogelijk met een gemengde exploitatie met een voldoende grote veestapel om voedingselementen aan gewassen te kunnen leveren. Men vergelijkt biologische landbouw ook als zijnde geneeskunde zonder geneesmiddelen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

13. Landbouwers staan open voor verandering inzake het gebruik van bestrijdingsmiddelen

Resultaten:

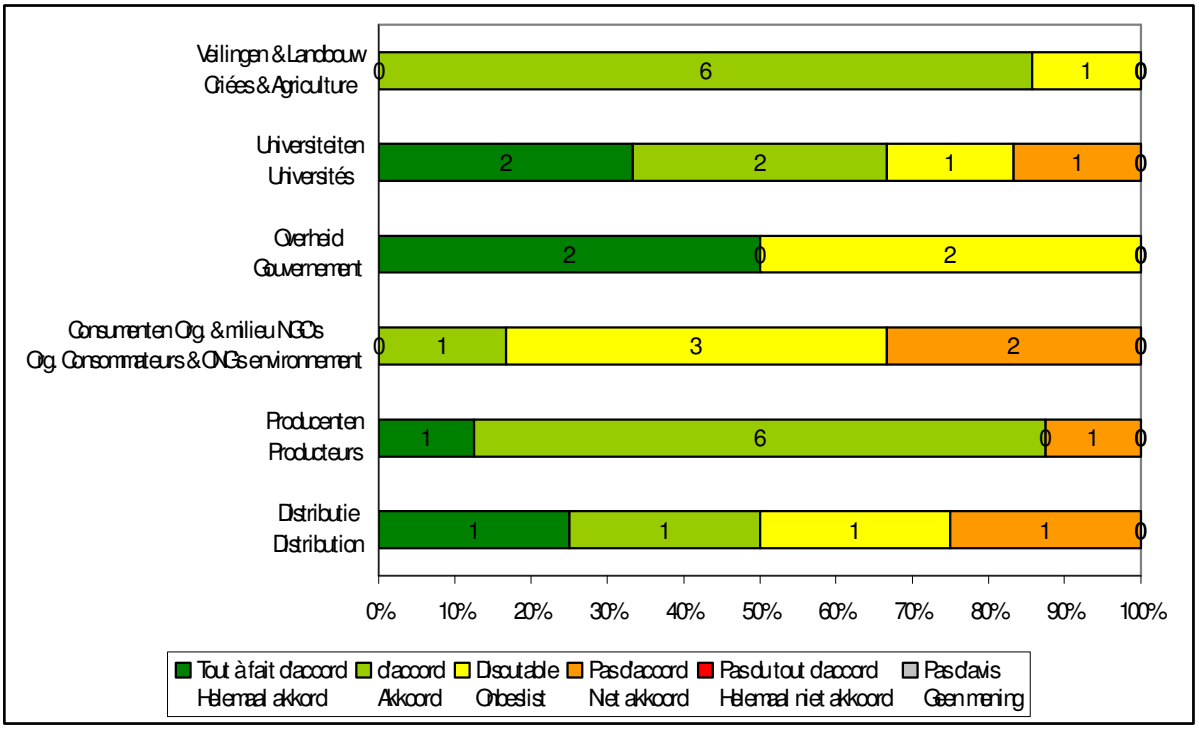

Samenvatting commentaren:

Vanzelfsprekend vermits het aanbod en de producten steeds evolueren. Belgische landbouwers volgen de technische innovaties van nabij en schakelen snel om. Men spreekt ook van een steeds groter aantal landbouwers dat hiervoor openstaat. Uiteraard blijven er uitzonderingen op deze regel. Voorbeelden van veranderingen zijn projecten zoals de collecte van Phytophar-Recover. Ook merkt men op dat een goede begeleiding nodig is. Er wordt ook gestipuleerd dat dit vooral het geval is voor efficiëntere en veiligere producten. Een tegenstem beweert dat dit niet zo is, het is moeilijk om te ontsnappen aan afhankelijkheid.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

14. Informatie over het bestaan van alternatieven bereikt te weinig landbouwers.

Met alternatieven worden biologische landbouwmethodes bedoeld.

Resultaten:

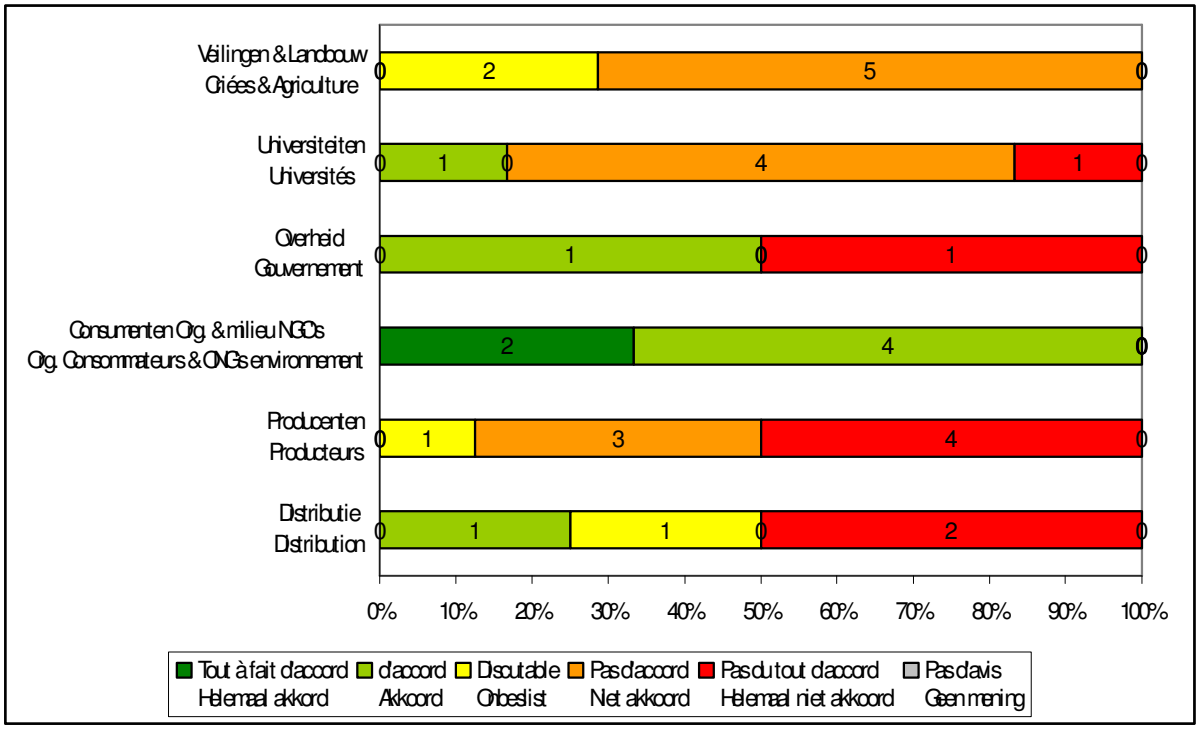

Samenvatting commentaren:

Een voorstander verklaart dat ook het toepassen van de alternatieven niet gekend is. Men vermeldt ook dat economische gegevens vaak ontbreken (kosten/baten analyse).

Opponenten verklaren dat het niet zozeer een kwestie van informatie is, dan wel een kwestie van efficiëntie. Verder is meer praktijkinformatie gewenst. Informatie over alternatieven komt geregeld aan bod in de vakbladen. Er wordt ook opgemerkt dat deze alternatieven gekend zijn, maar dat er vaak niet efficiënt of zelfs niet toepasbaar zijn door een te strikte reglementering bv. verplichte stikstoffixerende begroeiing in de herfst.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

15. Omwille van de voedselveiligheid zullen bestrijdingsmiddelen altijd noodzakelijk blijven.

Resultaten:

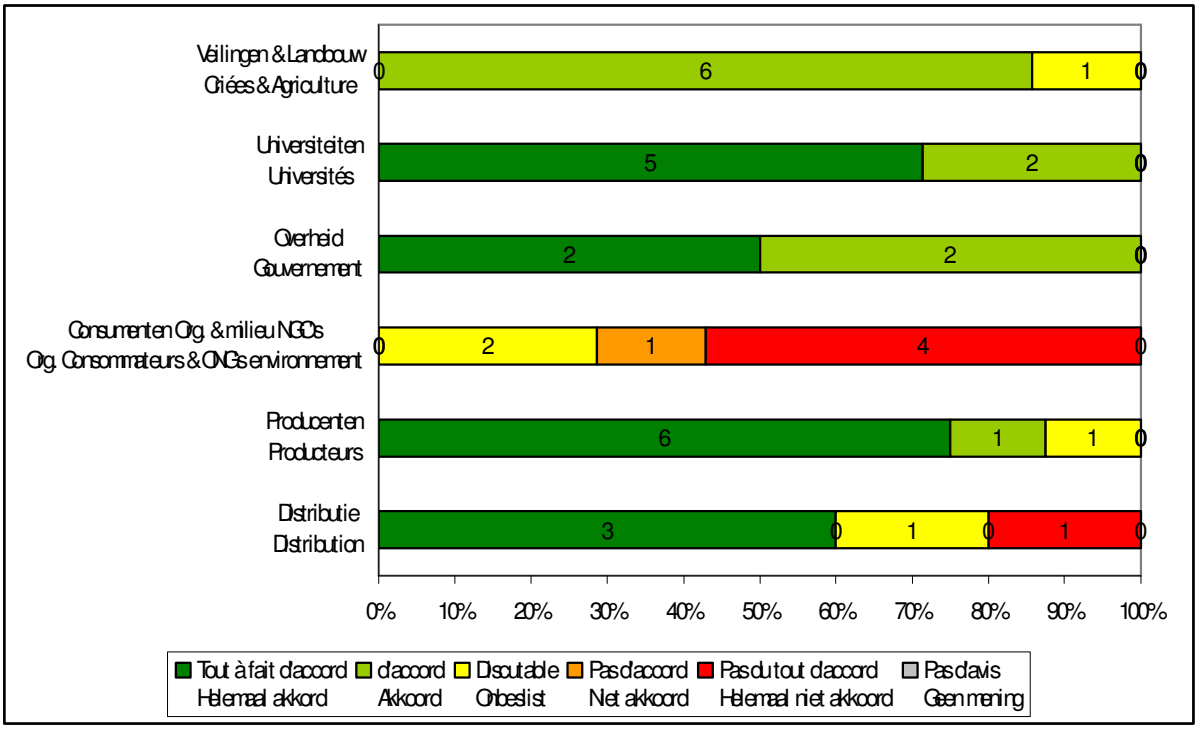

Samenvatting commentaren:

Voorstanders argumenteren dat biologische landbouw ethisch onaanvaardbaar is door zijn lagere rendement. Zeker in tijden van mondiale hongersnood. Biologische landbouw is slechts een verkoopsargument in streken waar er een veilige en voldoende voedselvoorziening is. Er wordt reeds streng gecontroleerd, producten zijn veilig, in het andere geval riskeert men hogere microbiële belasting. Als altijd op eeuwig slaat dan is het onzeker, maar voor de komende tientallen jaren zal dit nog zeker het geval zijn. Biologische landbouw gebruikt ook bestrijdingsmiddelen.

Voorstanders geven aan dat biologische landbouw het tegendeel bewijst en dat er eerder noodzaak is aan variëteit en weerstand van de soort.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

16. Een landbouw zonder bestrijdingsmiddelen is ten dode opgeschreven

Resultaten:

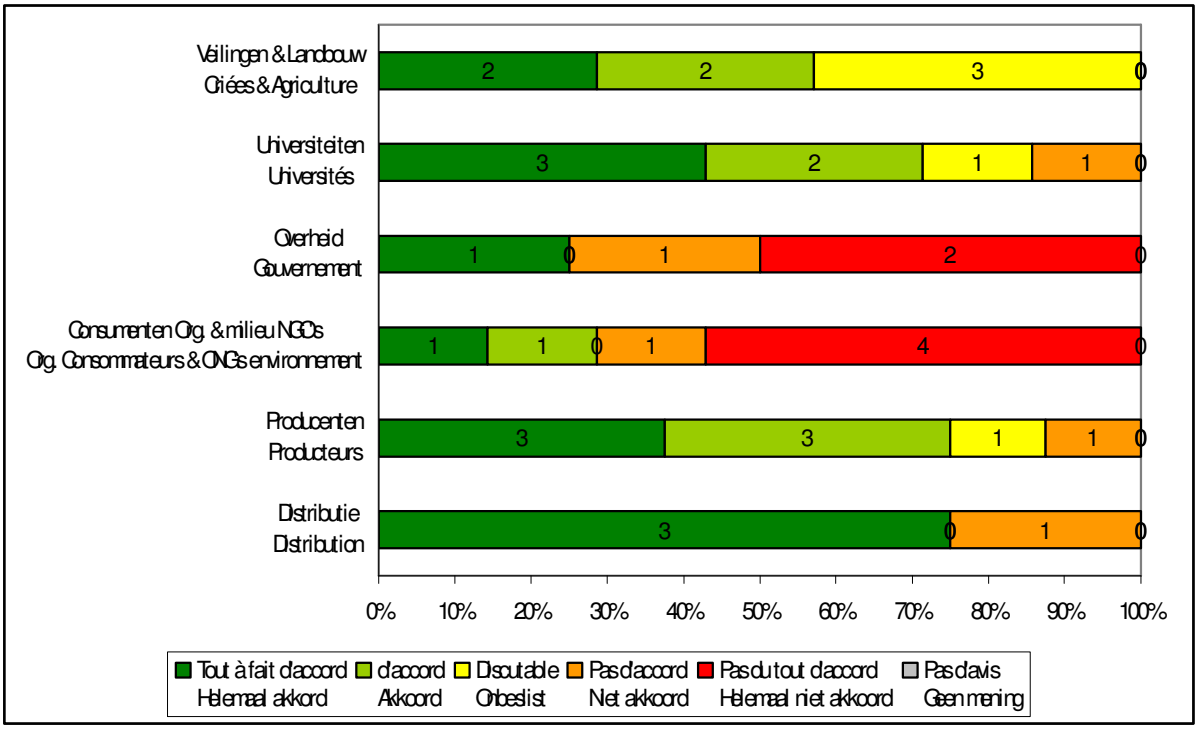

Samenvatting commentaren:

Voorstanders merken op dat voor een dergelijke landbouw een in die mate grote oppervlakte nodig is dat bos- en natuurgebied zouden moet wijken en semi-aride gebieden zouden moeten geïrrigeerd worden, met de nodige gevolgen voor soortenrijkdom en watervoorraad. Biologische landbouw gebruikt ook bestrijdingsmiddelen. Er bestaan verschillende productiemethoden naast elkaar. Om iedereen te bedienen zijn er pesticiden nodig. Dit is zeker zo voor enkele (kleinere) culturen.

Een voorstander argumenteert dat dit voor bepaalde marktsegmenten niet zo is.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

17. In het aanbod van bestrijdingsmiddelen is er een goed evenwicht tussen economische en ecologische belangen.

Resultaten:

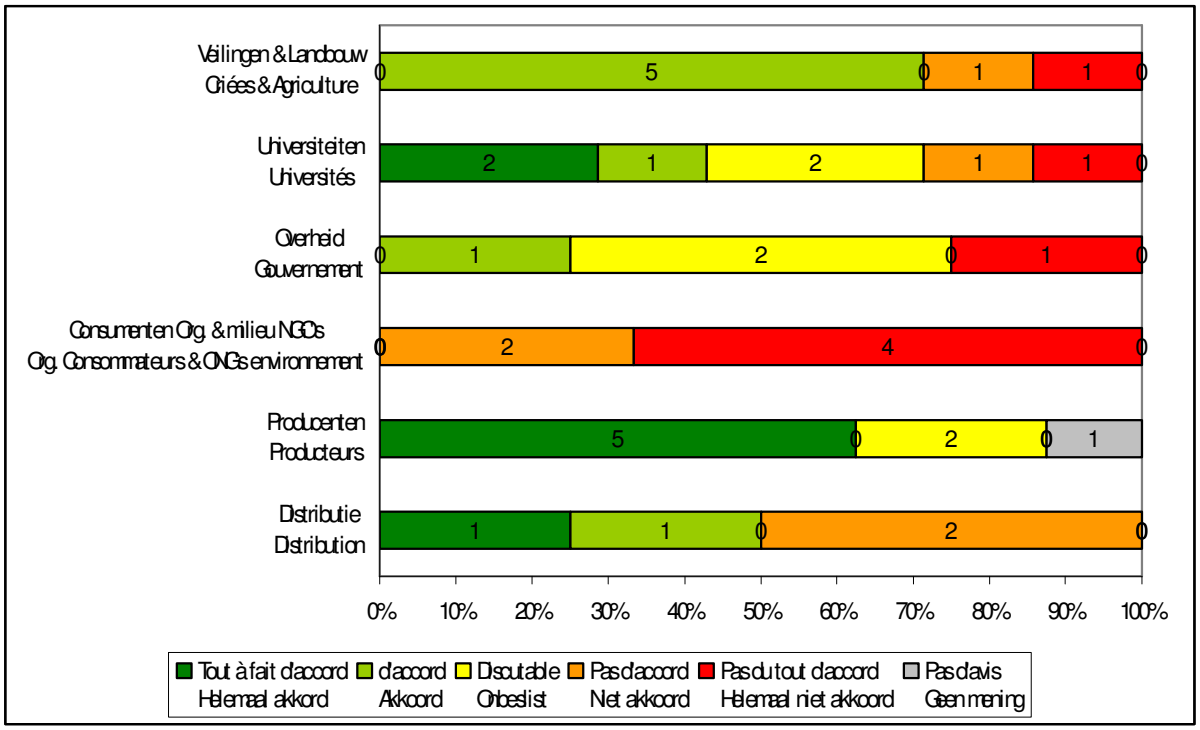

Samenvatting commentaren:

De personen die deze stelling ondersteunden gaven als commentaar dat er steeds naar een optimaal evenwicht gezocht wordt. Gezien de strenge erkenningsprocedure komen enkel producten op de markt die veilig zijn voor mens/milieu. Men specifieert ook dat dit het geval is voor landen waar erkenning op wetenschappelijke basis en door publieke instellingen gebeurt. Dit evenwicht verandert ook in de loop der tijd, vroeger niet, nu wel.

Een tegenstander bemerkt dat economische belangen momenteel ondergewaardeerd zijn. Een andere stelt dan weer dat de financiële belangen van de producent overgewaardeerd zijn ten koste van de economische en ecologische belangen van de maatschappij als geheel.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

18. Een correct gebruik van bestrijdingsmiddelen brengt het milieu schade toe.

Resultaten:

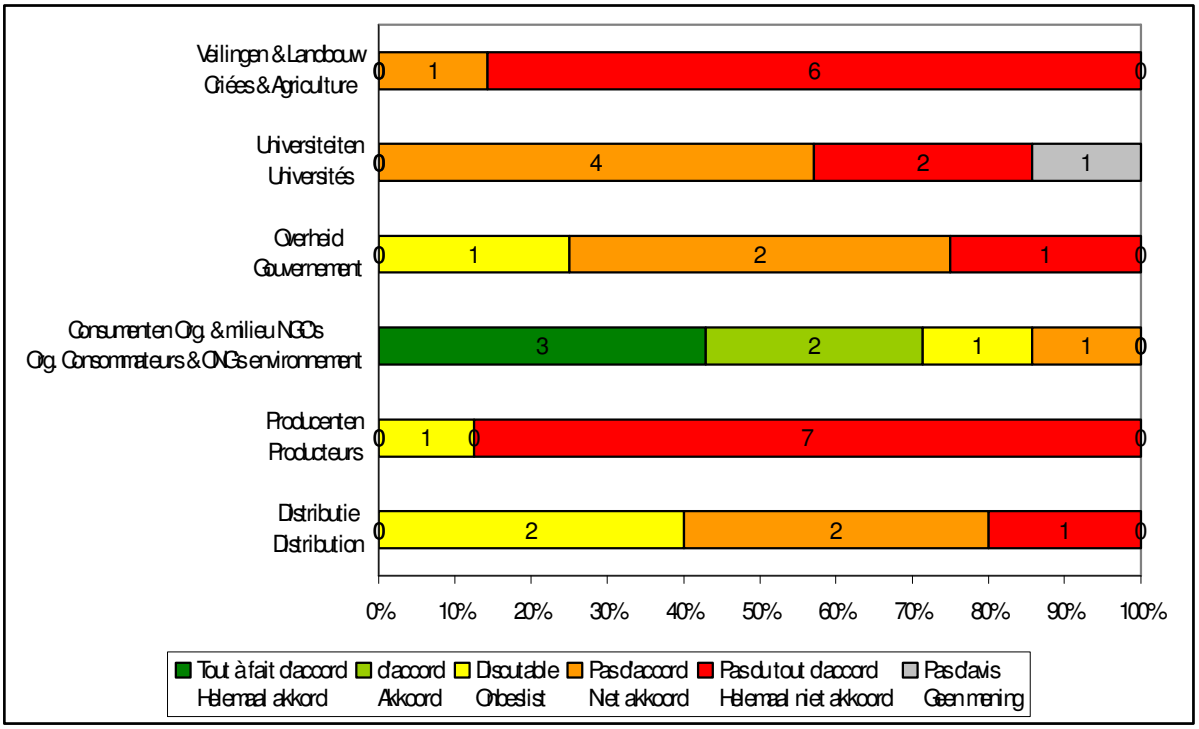

Samenvatting commentaren:

Voorstanders van deze stelling geven volgende commentaar. Er is het cocktaileffect en zelfs bij correct gebruik is er steeds insijpeling en drift.

Tegenstanders geven aan dat de huidige praktijken de negatieve impact tot een minimum herleiden. Alle menselijke interventie heeft een impact maar men moet steeds het geheel beschouwen (bv soms veel meer CO_2 uitstoot door "veiligere" technieken). Ook zijn er systemen zoals bufferzone's en dergelijke. Verder stelt een dergelijke stelling het hele herkenningssysteem van gewasbestrijdingsmiddelen in vraag.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

19. Onderlinge competitie doet landbouwers verlangen naar steeds grotere oogsten.

En dit onafhankelijk van eventuele grotere winsten

Resultaten:

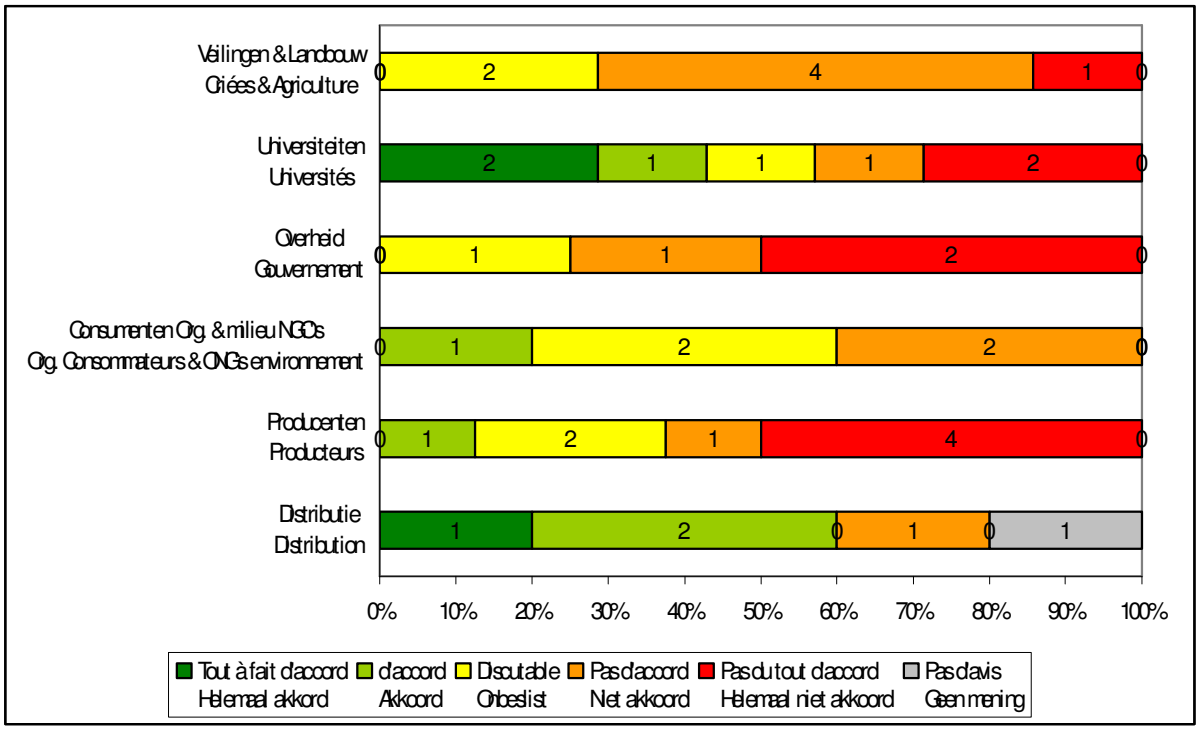

Samenvatting commentaren:

Een onbeslist persoon laat weten dat de landbouwers verlangen naar een afdoende inkomen, wat niet altijd gerelateerd is aan de geoogste hoeveelheid. Voorstanders laten weten dat competitie landbouwers naar grotere oogsten dwingt. Dit heeft alles te maken met de leefbaarheid van het bedrijf. Duurzaam betekent ook economisch duurzaam.

Tegenstanders schuiven naar voor dat de landbouwer steeds zijn eigen weg naar winst zoekt. Onder landbouwers spreekt men eerder van samenwerking dan van competitie. De landbouw is een economische sector, als er een meerkost verbonden is aan een grotere oogst dan zal dit niet nagestreeft worden. De drijfveer is niet competitie, maar de wens naar een hogere winst.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

20. Bestrijdingsmiddelen maken het leven/werk gemakkelijker.

Van de landbouwer in België.

Resultaten:

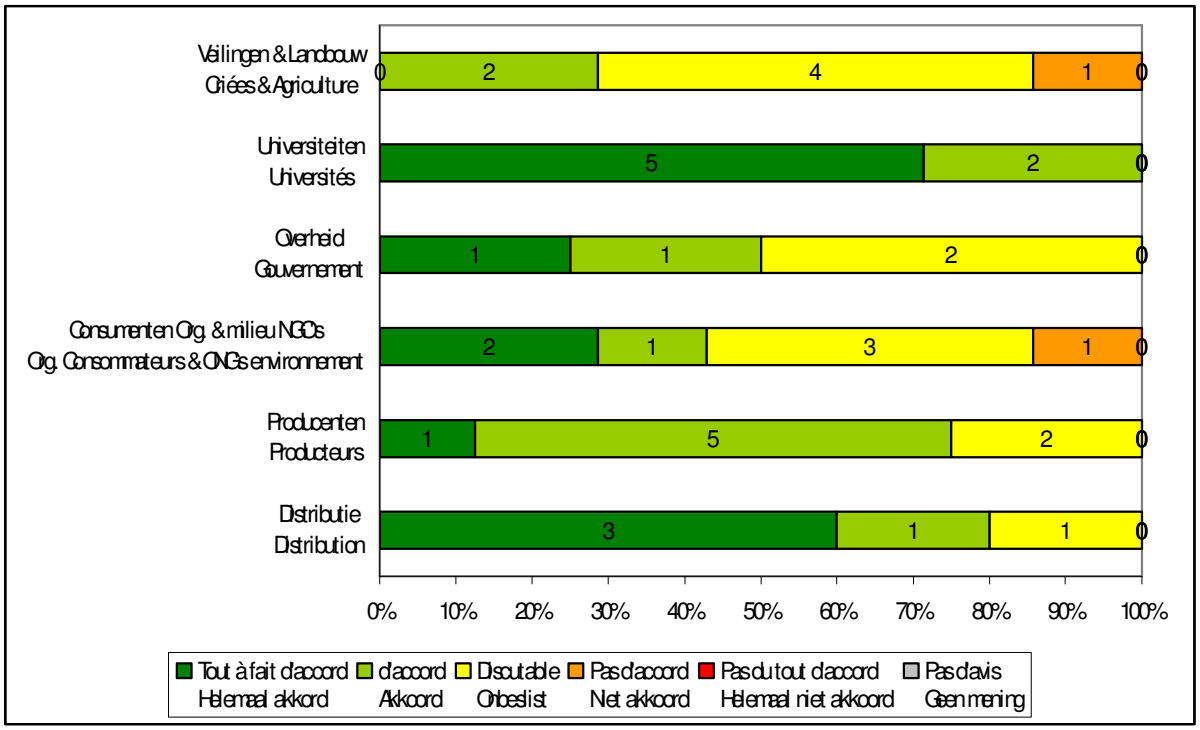

Samenvatting commentaren:

Ja, ze maken het leven van de landbouwer makkelijker. Het vereist wel een minimum aan kennis en opleiding. Veel ingevoerde biologische produkten worden geproduceerd met behulp van goedkope onbetaalde werkkrachten (wieden).

Onbesliste stemmen geven als commentaar dat dit in absolute tijd zo is, maar met het oog op aard van het werk is dit niet zo (gewasbescherming is geen prettig werk en houdt risico's in voor de toepasser). Veel hangt ook af van het soort gewas. Ook wordt veel tijd gespendeerd aan het opvolgen van waarschuwingsberichten.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

21. Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn onvoldoende efficiënt in vergelijking met bestrijdingsmiddelen.

Met alternatieven worden biologische landbouwmethodes bedoeld.

Resultaten:

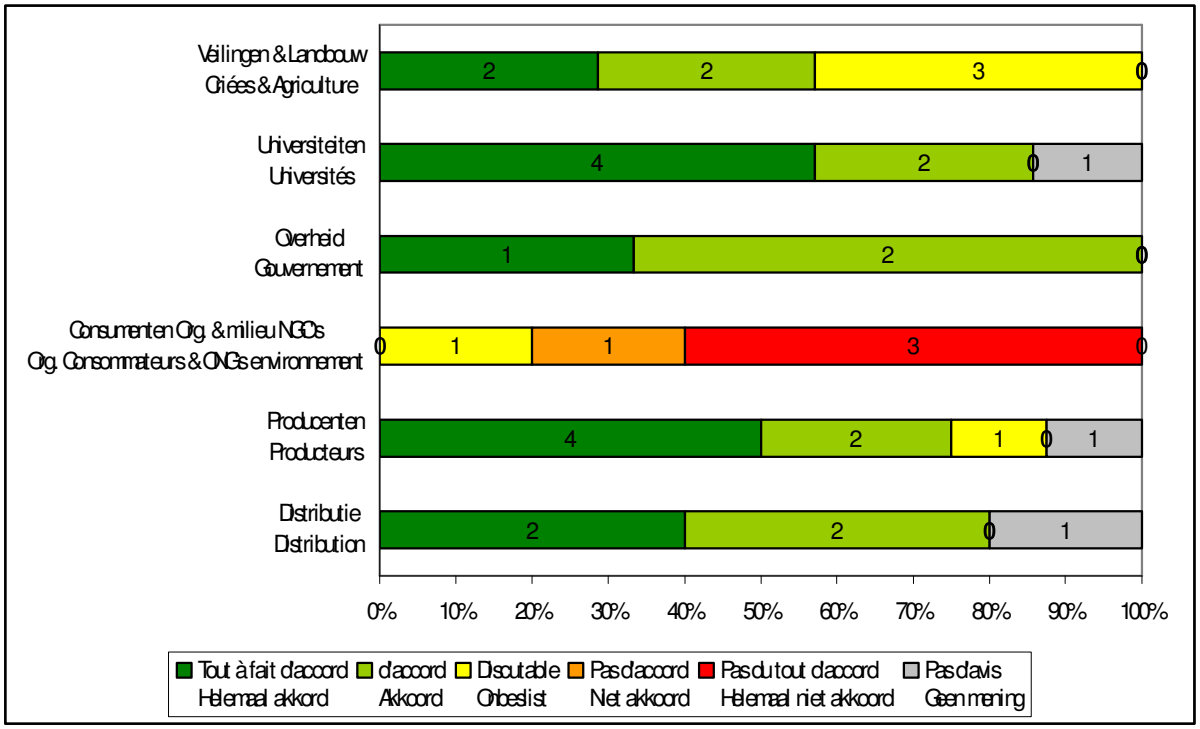

Samenvatting commentaren:

Voorstanders merken op dat er maar een paar goede voordelen zijn van efficiënte biologische praktijken. In de meeste gevallen is het gebruik van pesticiden de gerechtvaardigde oplossing. Er zouden meer alternatieven op de markt zijn indien ze afdoende efficiënt zouden zijn. Veel alternatieve methoden zijn ook enkel theoretisch en houden geen rekening met de totale impact. Ook is er een groot verschil tussen culturen onder glas en openlucht (voor deze laatsten zijn ze veel minder efficiënt).

Een tegenstander geeft te kennen dat veel alternatieve methoden op lange termijn efficiënter zijn, maar dat ze bedrijf per bedrijf dienen te worden toegepast.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

22. Het grote aanbod aan biociden type 14 en 18 bemoeilijkt de keuze voor alternatieven.

Dit doelt uiteraard vooral op de motivatie van de koper.

Resultaten:

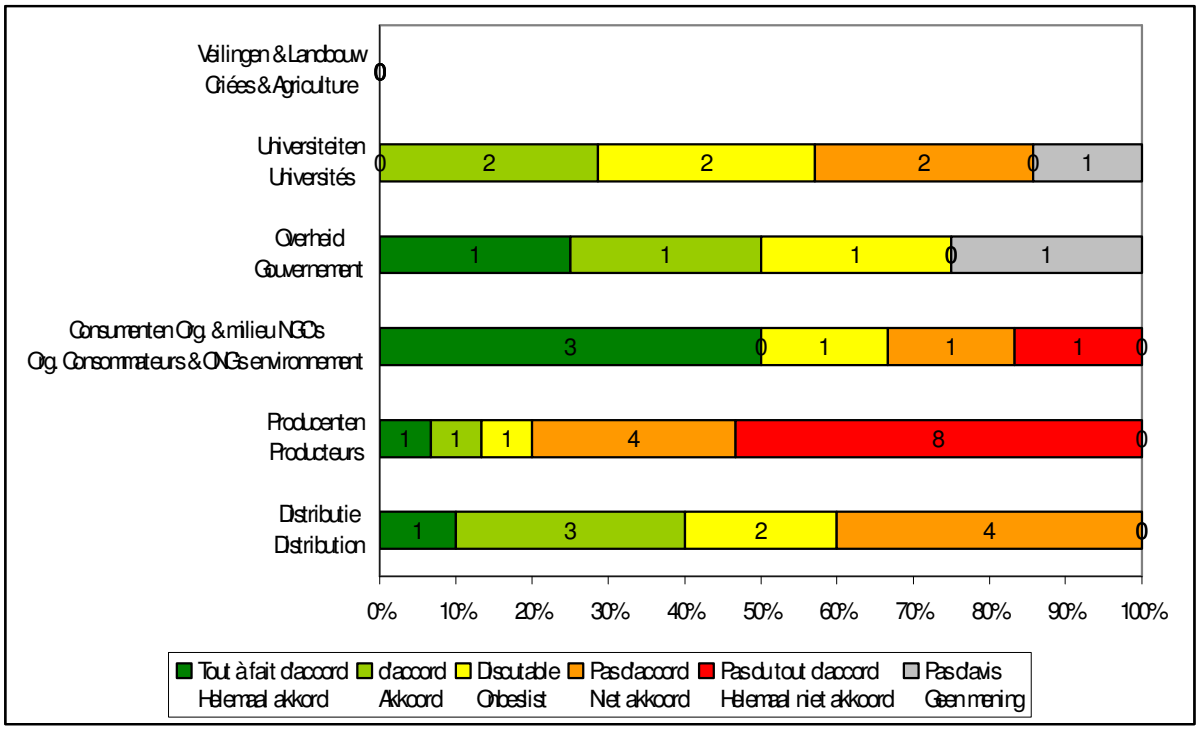

Samenvatting commentaren:

Afwijzende commentaren geven te kennen dat er reeds een te sterke beperking is op het aantal actieve stoffen. Een holistische aanpak is doeltreffend, maar vaak te duur. Beperking van het aanbod vergroot het gevaar op resistentie. Voor sommige toepassingen is er sowieso een zeer beperkt aanbod (bv rodenticiden). Een tegenstander merkt op dat het probleem eerder te wijten is aan een tekort aan informatie over alternatieven en een overspoeling door reclame van fytosanitaire bedrijven.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

23. Een hogere kostprijs voor biociden type 14 en 18 zal helpen de reductiedoelstellingen te realiseren.

Waarbij de meerkost in verhouding staat met de impact van het desbetreffende product.

Resultaten:

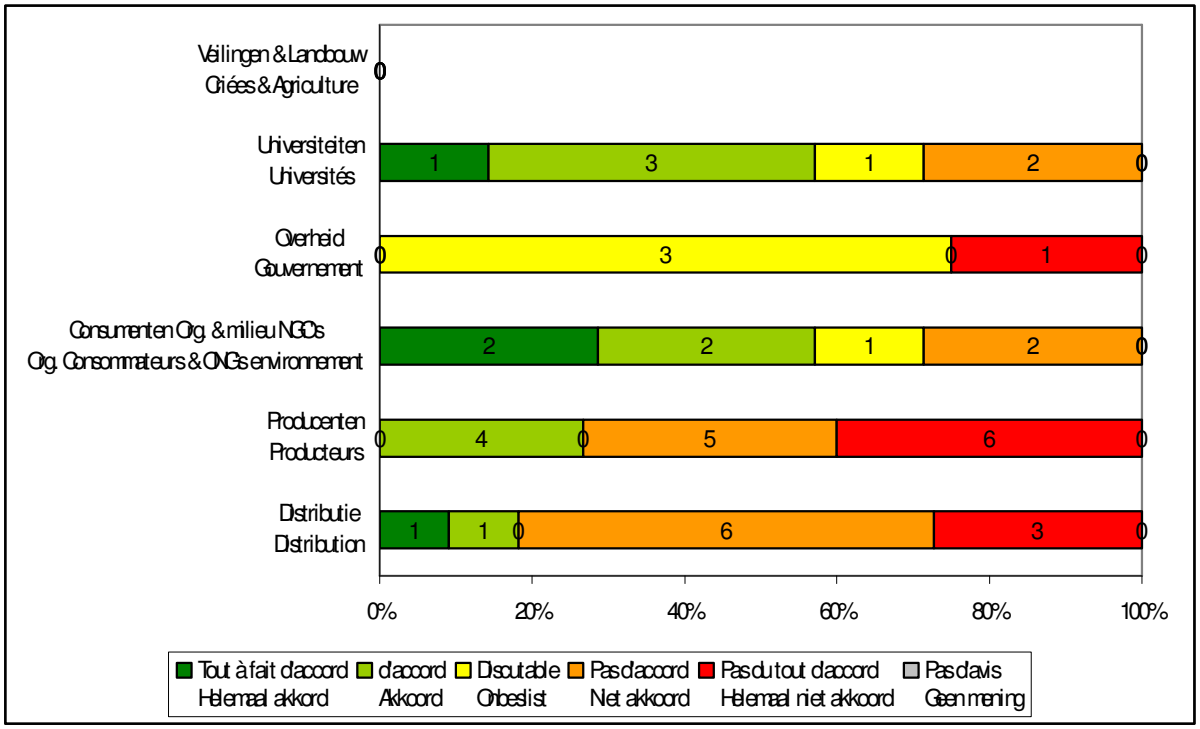

Samenvatting commentaren:

Voorstanders becommentariëren dat hier vraag/aanbod zal spelen. Duurdere producten zullen minder gekocht worden. Toch waarschuwing voor te simplistisch aanpak. Wie wordt er uiteindelijk beter van deze heffing?

Tegenstanders merken op dat de eindgebruiker het slachtoffer is, de meerkost wordt immers doorgerekend. Niet correct zolang er geen alternatieven zijn.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

24. Gemeenten en professionele firma's gebruiken bijna altijd dezelfde dosis en hetzelfde product.

Resultaten:

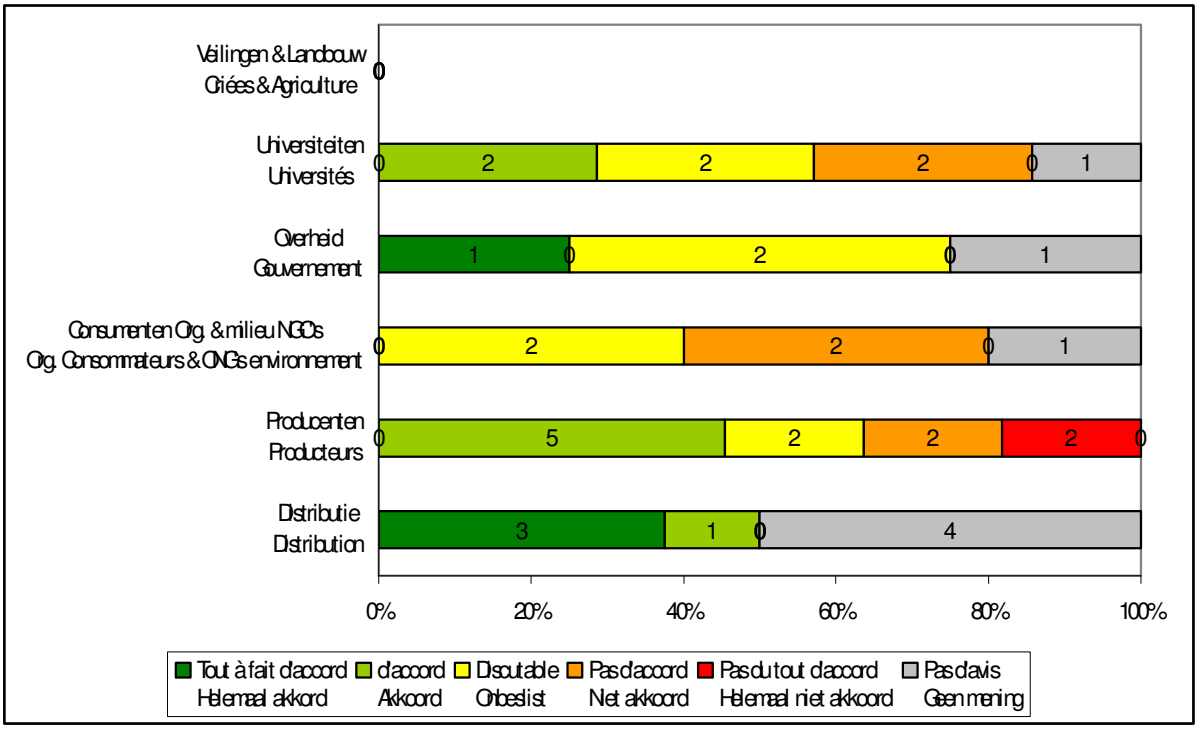

Samenvatting commentaren:

Neutrale commentaren wijzen erop dat de Vlaamse wetgeving ook milieu-impact in beschouwing neemt. Hangt verder af van geval tot geval. Inzetbare middelen worden ook beperkter. Men dient ook gebruiksaanwijzing van de producent te volgen.

Voorstanders argumenteren dat het aanbod nu eenmaal beperkt is. Ze blijven ook makkelijker bij dezelfde producten dan landbouwers. Ook blijven ze bij het product zolang het voldoet aan de eisen.

Tegenstanders bemerken dat de dosissen bepaald zijn in de toelatingsacte. Ook afhankelijk van reductieprogramma openbare besturen. Verder hangt de keuze vaak af van commerciële voorstellen, gemeenten en professionelen hebben weinig tijd om op zoek te gaan naar nieuwigheden.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

25. Er zijn onvoldoende alternatieven op de markt om insecten en knaagdieren te kunnen bestrijden.

Hier wordt naar als efficiënt beschouwde bestrijdingsmethoden verwezen.

Resultaten:

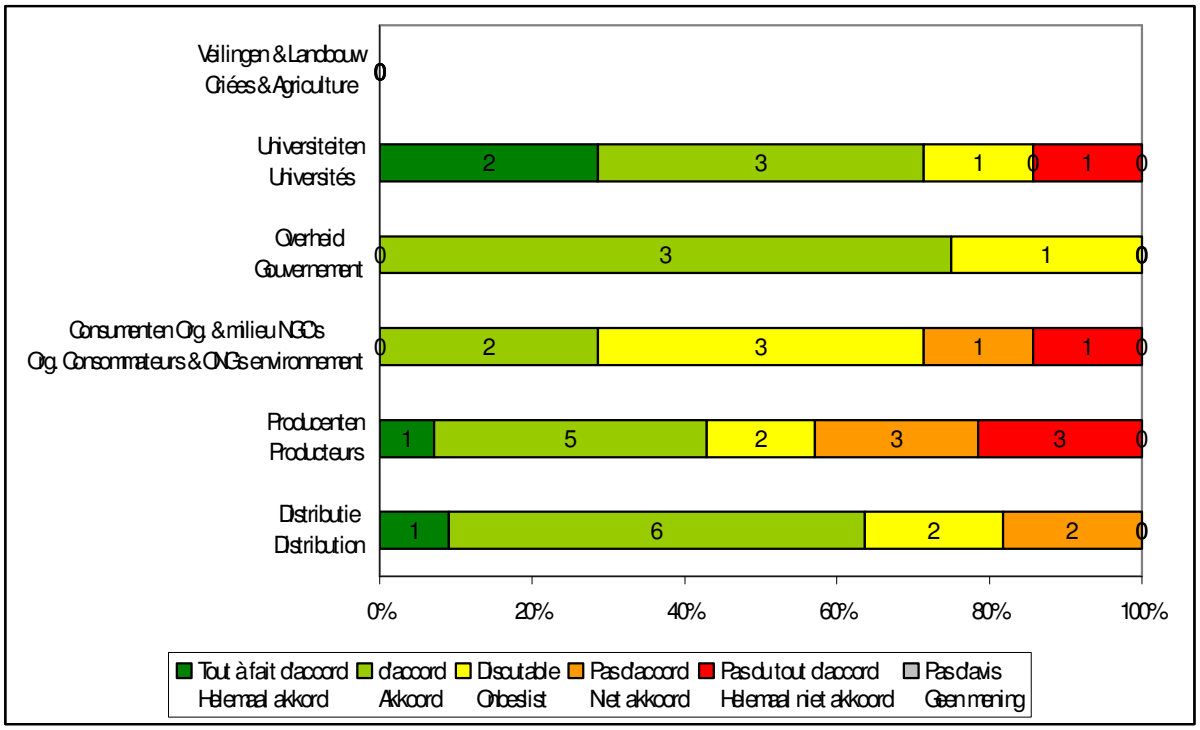

Samenvatting commentaren:

Neutrale commentaren wijzen erop dat de muskus- en beverratbestrijding door de VMM zonder chemische bestrijdingsmiddelen gebeurt. Dit is ook gevolg van onvoldoende research. Er is ook mogelijkheid tot verandering in gedrag, dus niet alleen commercieel.

Positieve commentaren geven aan dat er onvoldoende efficiënte alternatieven zijn, zeker op grote schaal.

Negatieve commentaren geven weer dat er wel alternatieven zijn, maar de mentaliteit er niet is. Ook is een alternatief niet noodzakelijk een product maar kan dit ook een handelswijze zijn. Alternatieven geven soms een economische meerkost Alternatieven zijn beschikbaar, maar soms slechts beperkt ondersteund door distributie. Innovatie blijft wenselijk. Men merkt ook op dat juist dankzij alternatieven men knaagdieren succesvol kan bestrijden. Er zijn ook maar twee mogelijkheden, vangen of doden.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

26. Gemeenten en professionele firma's gebruiken biociden type 14 en 18 vooral om economische motieven.

Resultaten:

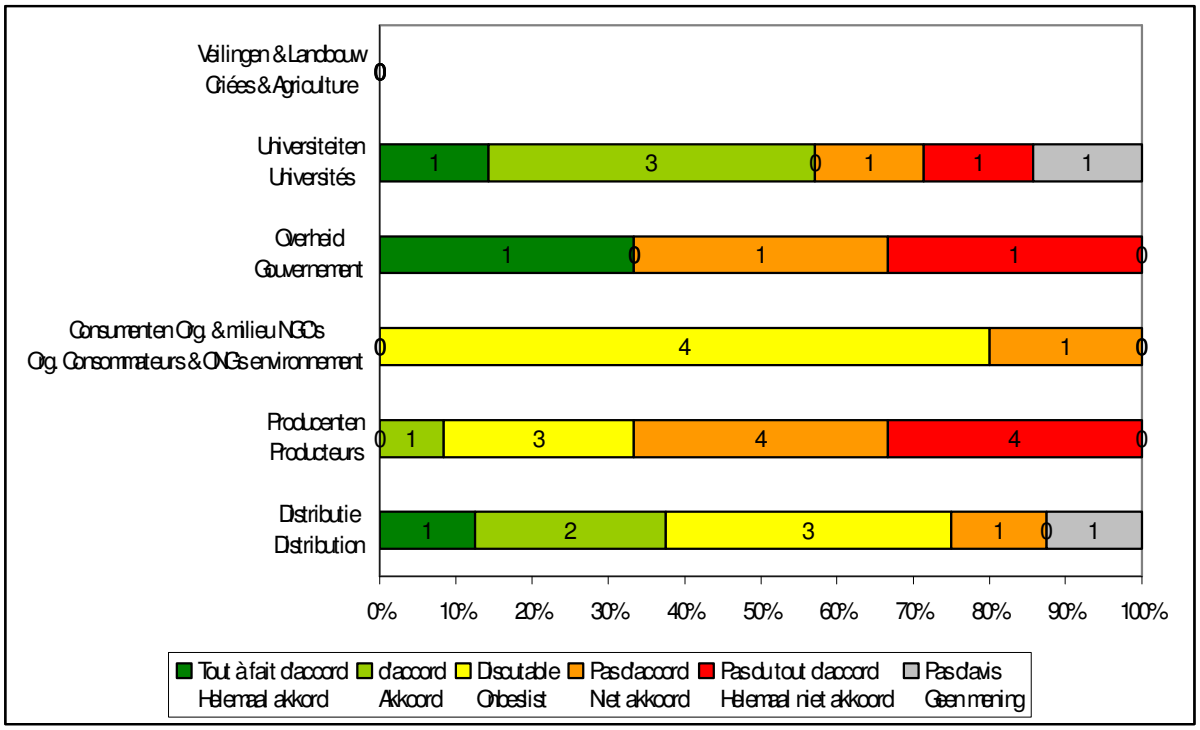

Samenvatting commentaren:

Onbesliste commentaar: Alles niet op één hoop gooien. Voor pofessionele firma's zijn biociden soms ultieme oplossing Gebruik pesticiden door gemeenten soms mogelijk. Men moet ook rekening houden met werkwijze van (oudere) werknemers. "Ik heb het altijd al zo gedaan", bv op begraafplaatsen altijd chemische bestrijding. Ook gebrek aan vertrouwen in alternatieven. Het gebruik van firma's hangt af van de wensen van de klant.

Tegenstanders argumenteren dat dit vooral om hygiënische redenen en arbeidstechnische redenen is. Gemeenten passen meestal biociden toe omdat dit de meest duurzame oplossing is. Er zijn ook steeds strengere regels (HACCP).

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

27. Informatie over alternatieven bereikt te weinig gebruikers.

Resultaten:

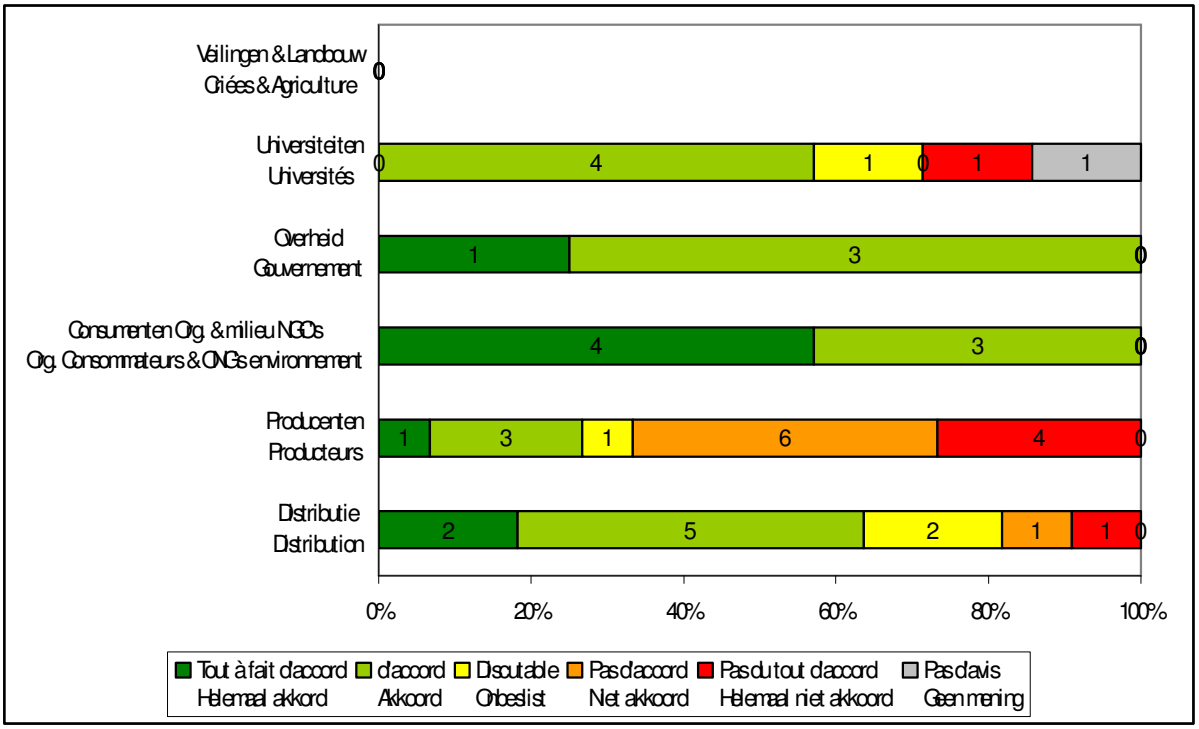

Samenvatting commentaren:

Men verklaart zich akkoord omdat leveranciers van ecologische alternatieven vaak een stuk kleiner zijn dan de grote "chemische" spelers. Voor het grote publiek is dit waar. Een attitudewijziging vraagt een doorgedreven communicatie. Er is voldoende informatie, maar deze wordt niet voldoende frequent gecommuniceerd.

Tegenstanders geven als commentaar dat het probleem bij de werkzaamheid ligt, informatie heeft enkel nut als ze werken. Bedrijven zijn zelf steeds op zoek naar alternatieven. Alternatief onder vorm van preventie en hygiëne wordt onvoldoende benadrukt.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

28. Consumenten gebruiken in alle omstandigheden dezelfde dosis en hetzelfde product.

Resultaten:

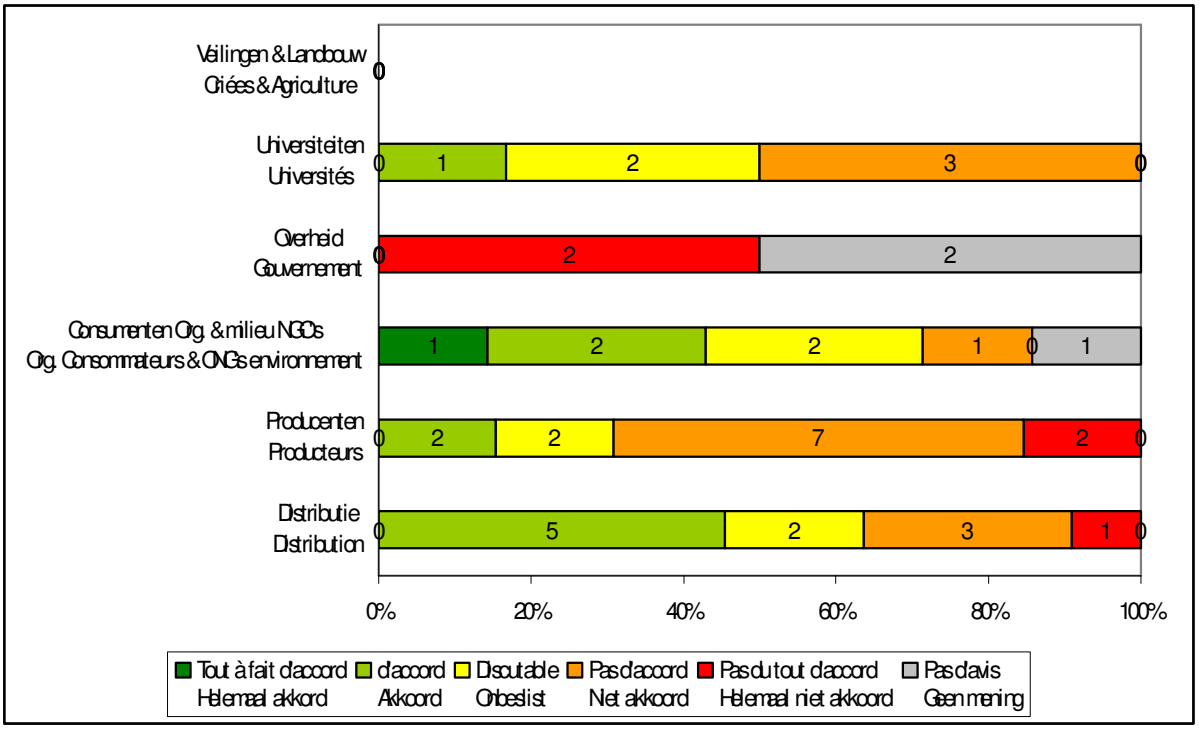

Samenvatting commentaren:

Akkoord want de consument laat zich leiden door het advies van de winkel, wat meestal hetzelfde product is. Ze lezen ook vaak onvoldoende het etiket en gebruiken uit gewoonte enonachtzaamheid steeds dezelfde dosis.

Onbeslist, dit zou niet het geval zijn moest de media meer communiceren over een goed gebruik, ipv de producten systematisch te verwerpen. Keuze is ook beperkt, dus als het resultaat telt, waarom niet voor dezelfde oplossing kiezen?

Tegenstanders vermelden dat als het resultaat tegenvalt men toch verandert.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

29. Professionele firma's, gemeenten en consumenten zoeken actief naar alternatieven.

Resultaten:

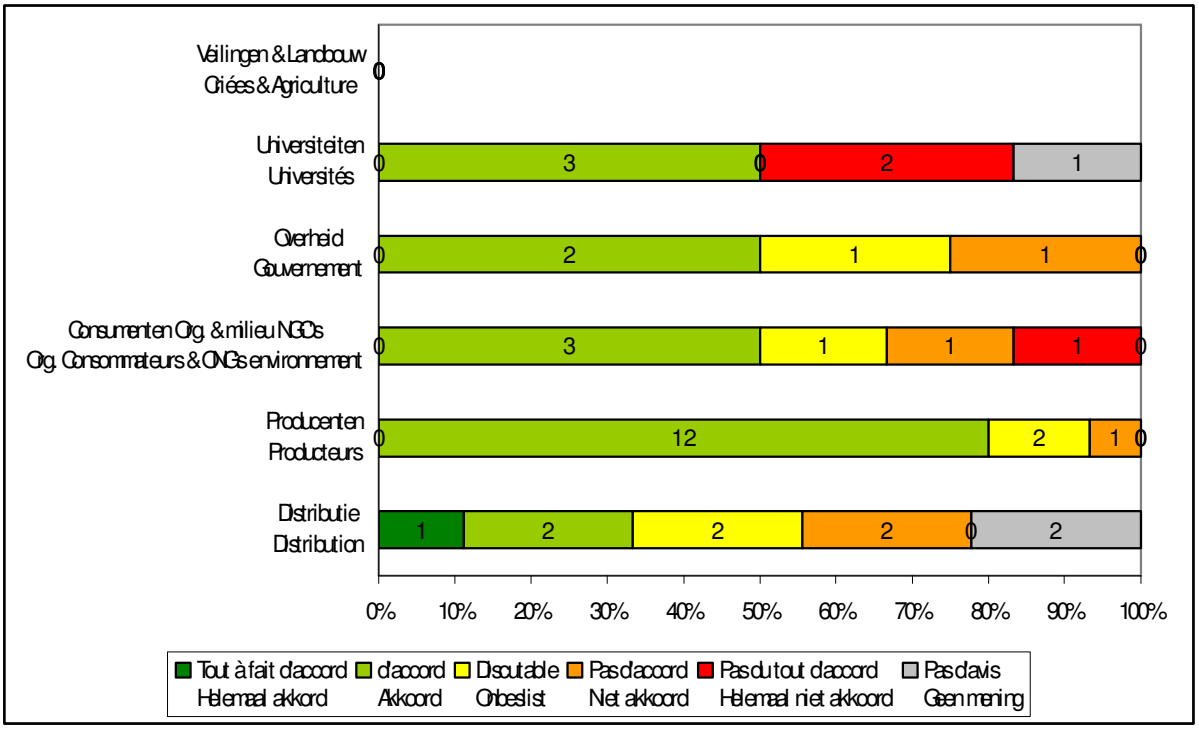

Samenvatting commentaren:

Ja, dit is vooral het geval voor gemeenten en bedrijven, minder voor consumenten. Iemand anders stelt dat de bewustwording gegroeid is, ook bij de gewone gebruiker. Ze staan open voor alternatieven.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

30. Zonder biociden type 14 en 18 komt de hygiëne in bedrijven en gemeenten in gevaar.

Resultaten:

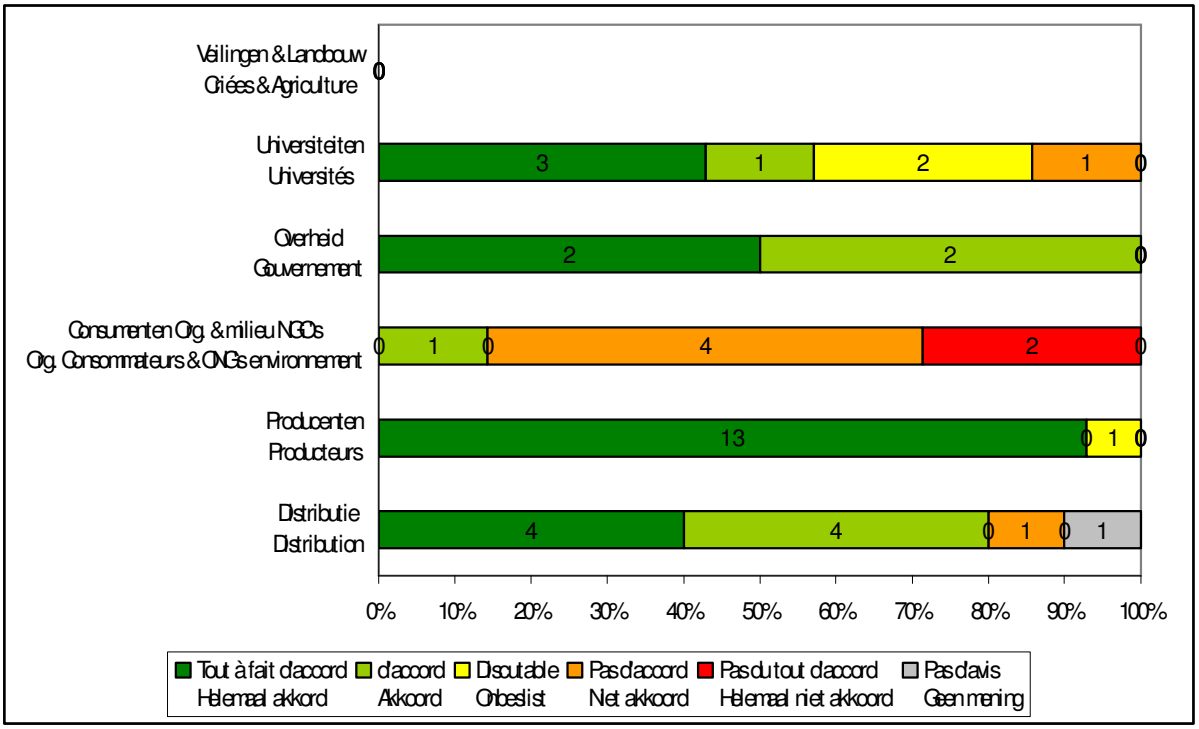

Samenvatting commentaren:

Ondersteunende commentaren geven te kennen dat dit waar is:er moet wel meer preventief gewerkt worden maar biociden zullen steeds nodig zijn. Een beperkte inzet ervan blijft dus nodig.

Een tegenstander laat weten dat preventieve maatregelen nog te weinig toegepast worden.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

31. Indien biociden type 14 en 18 correct worden gebruikt, is de impact er van minimaal.

De impact slaat hier op impact op het leefmilieu en gezondheid.

Resultaten:

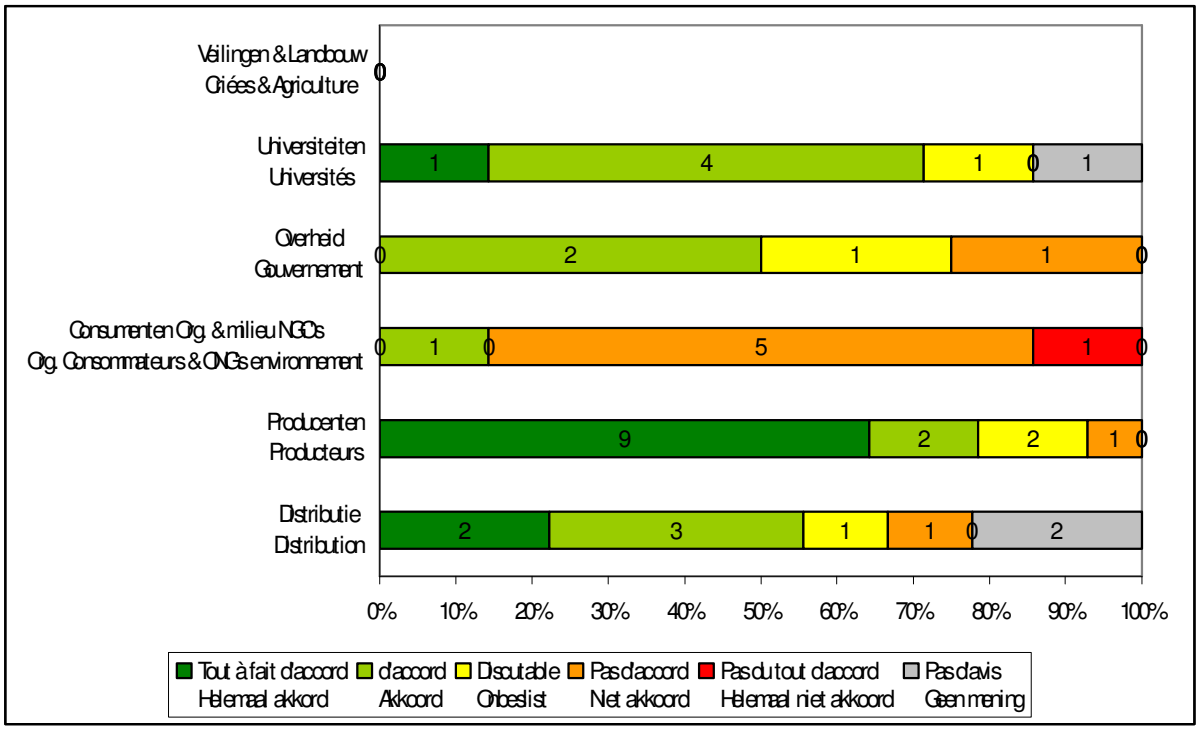

Samenvatting commentaren:

Uiteraard, want een erkenning impliceert minimale impact. Deze markt is ook heel beperkt in vergelijking met de pesticide-markt. In plaats van het aanraden van alternatieven waarvan de veiligheid niet bewezen is, is meer aandacht nodig voor een goed gebruik. Minder contaminatie van de miliecompartimenten, binnenshuis wel hogere gezondheidsrisico's.

Neutrale commenatren: Bij correct gebruik is de impact aanvaardbaar, maar er is nog een groot verschil tussen aanvaardbare en minimale impact. Dit blijkt niet duidelijk uit het etiket. Handelaars en overheid hebben de verantwoordelijkheid om te adviseren.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

32. Gemeenten en professionele firma's staan open voor verandering inzake het gebruik van biociden type 14 en 18

Resultaten:

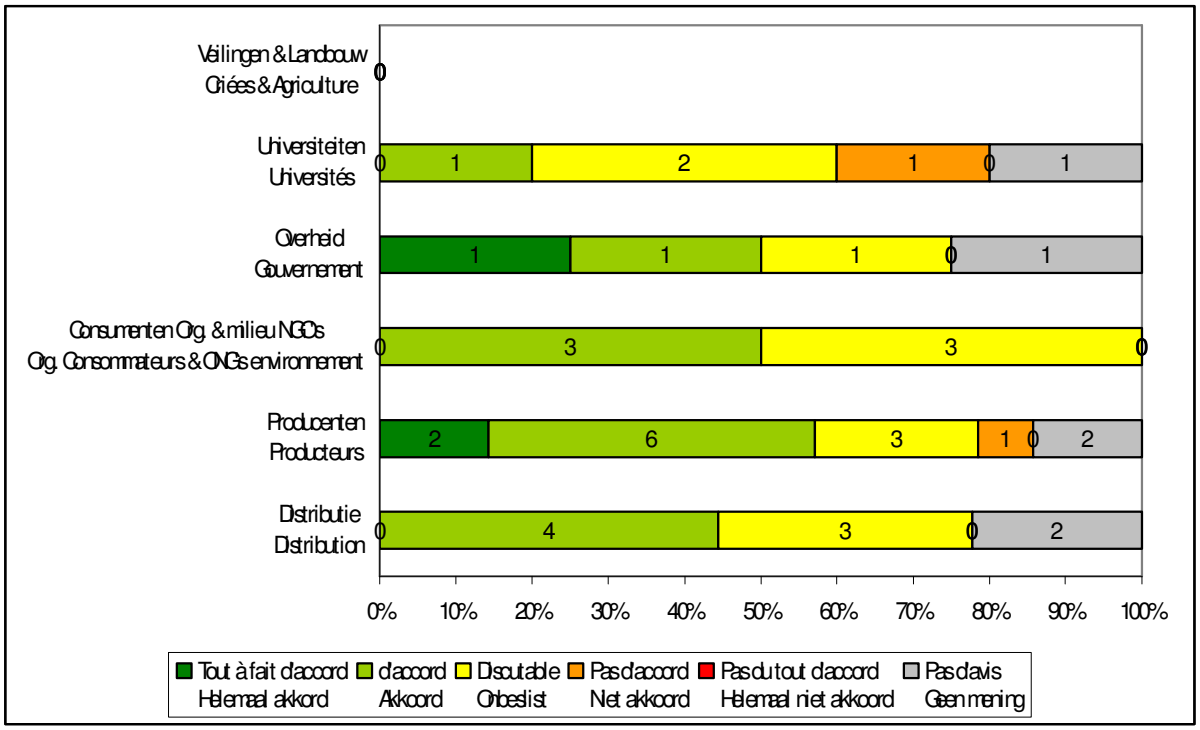

Samenvatting commentaren:

Correct want staat in de Vlaame wetgeving. Algemeen waar althans voor zover ze hierover voldoende geïnformeerd zijn.

De onbesliste respondenten antwoorden dat dit verschilt per gemeente. Een andere persoon geeft te kennen dat iedereen open staat voor verandering. Is deze positief dan wordt het opgenomen, zoniet afgevoerd. Bij opgedrongen veranderingen speelt politieke opportuniteit een rol. Bedrijven blijven nuchter.

Tegenstanders bemerken dat dit een probleem is, zeker bij gemeenten en NMBS. Het hangt af van gemeente tot gemeente en firma tot firma.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

33. Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn onvoldoende efficiënt in vergelijking met bestrijdingsmiddelen

Resultaten:

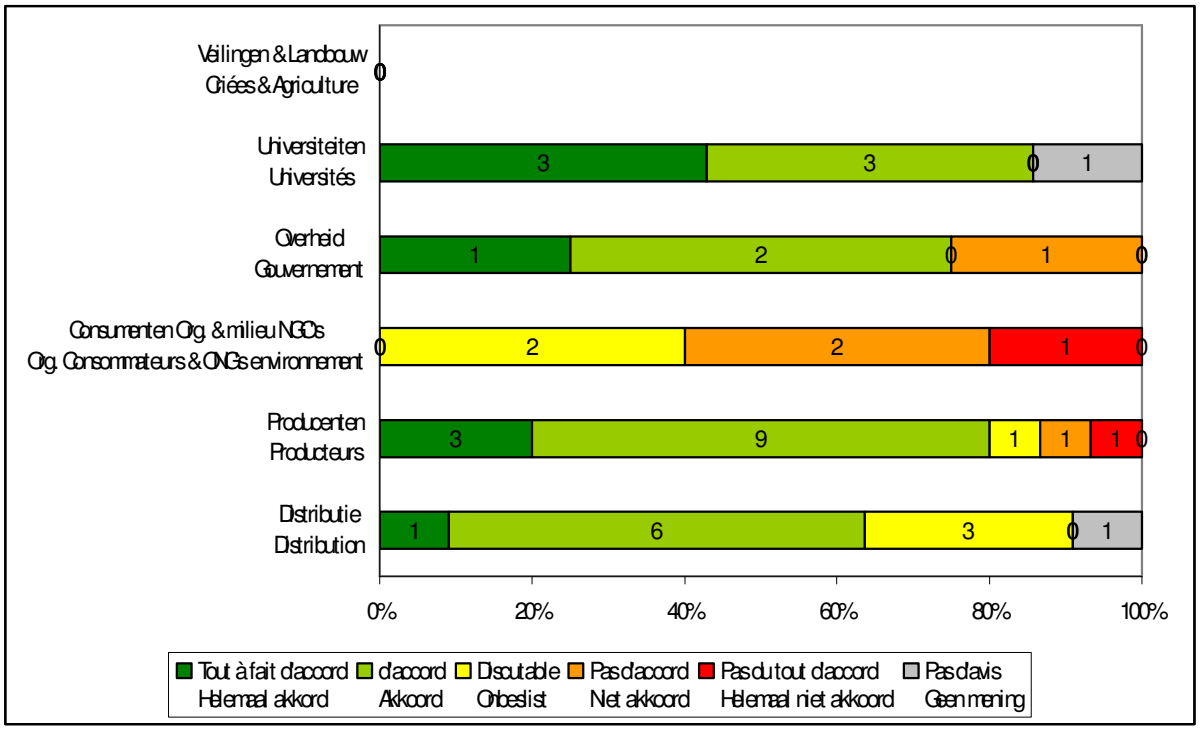

Samenvatting commentaren:

Voorstanders argumenteren dat indien ze wel effectief waren, ze al langer veelvuldig gebruikt zouden worden. Er bestaan efficiënte alternatieven, maar in het algemeen zijn de klassieke bestrijdingsmiddelen efficiënter en arbeidsvriendelijker. Ook economisch gezien zijn alternatieven vaak niet geschikt.

Neutrale stemmen becommentariëren dat dit van probleem tot probleem afhangt. Verder is de trefzekerheid problematisch waardoor toepassingen niet altijd schaalbaar zijn.

Tegenstanders geven als commentaar dat het niet louter vervangen is, maar dat ook preventie een grote rol speelt. Deze informatie komt ook vaak voort uit het feit dat de alternatieven slecht toegepast worden. Ze vragen iets meer aandacht.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

34. Het grote aanbod aan biociden type 8 bemoeilijkt de keuze voor alternatieven

Resultaten:

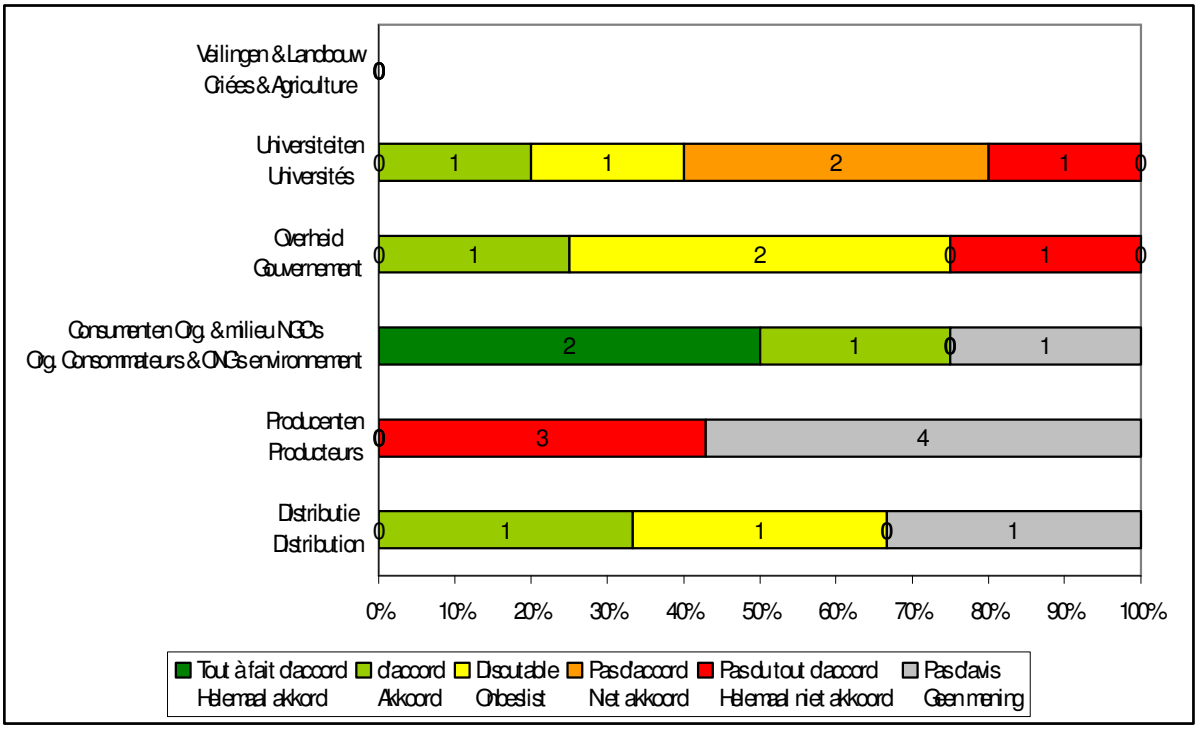

Samenvatting commentaren:

Neen, het aanbod is eerder beperkt. Ook zal een groot aanbod van alternatieven sowieso de keuze bemoeilijken. Het is ook aan de consument om te kiezen. Men merkt tevens op dat door de reglementering en kostprijs men het risico loopt op een algemeen tekort aan bestrijdingsmiddelen en/of nieuwe ontwikkelingen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

35. Een hogere kostprijs voor bestrijdingsmiddelen zal helpen de reductiedoelstellingen te realiseren.

Waarbij de meerkost in verhouding staat met de impact van het desbetreffende product.

Resultaten:

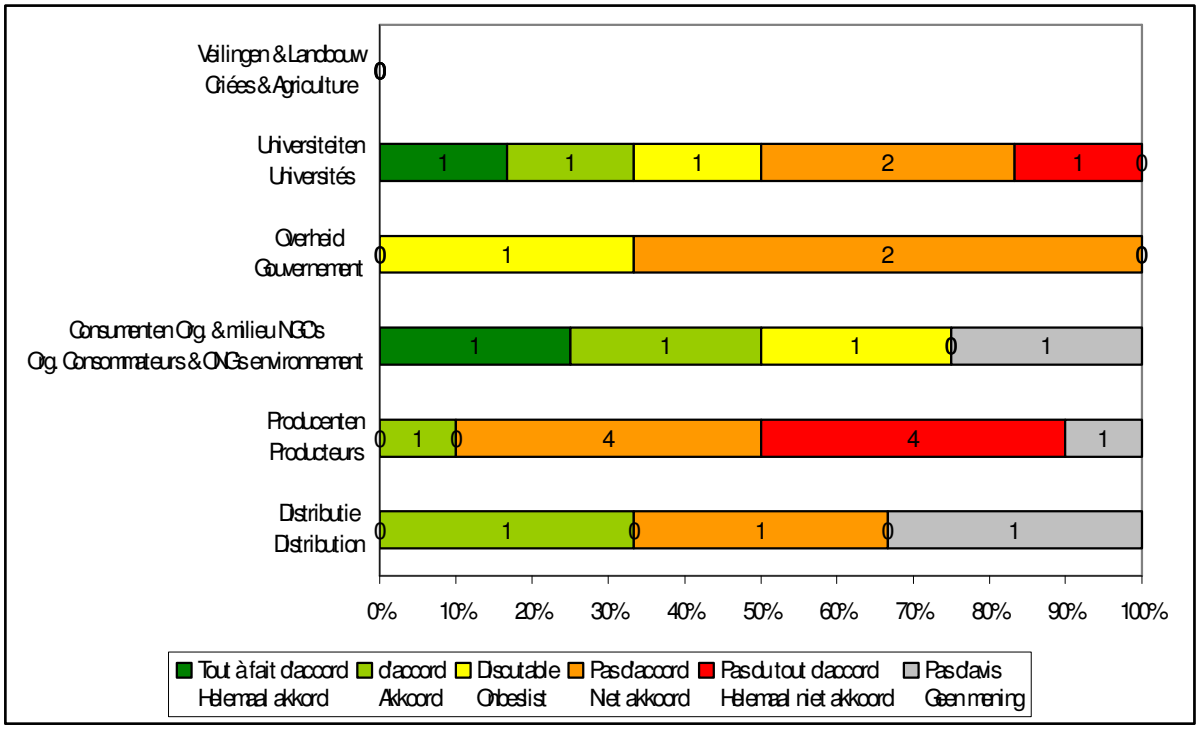

Samenvatting commentaren:

Voorstanders laten weten dat dit eventueel kan in samenspel met andere maatregelen.

Tegenstanders argumenteren dat een hogere prijs de gebruiker weinig helpt om naar alternatieven te zoeken. Daarnaast zijn alternatieven veelal duurder en hebben ze soms een grotere impact op het milieu. Sommige soorten hout moeten sowieso beschermd worden, wat ook de prijs moge zijn. Financieren van onderzoek naar alternatieven of actieve stoffen is eerder noodzaak. Zoniet, zal hout vervangen worden door schadelijkere producten. De vraag is ook slecht gesteld, men moet zich richten op reductie van de impact en deze is niet noodzakelijk gelieerd aan reductie van verkoopsvolume.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

36. Bedrijven gebruiken biociden type 8 vooral om economische motieven.

Resultaten:

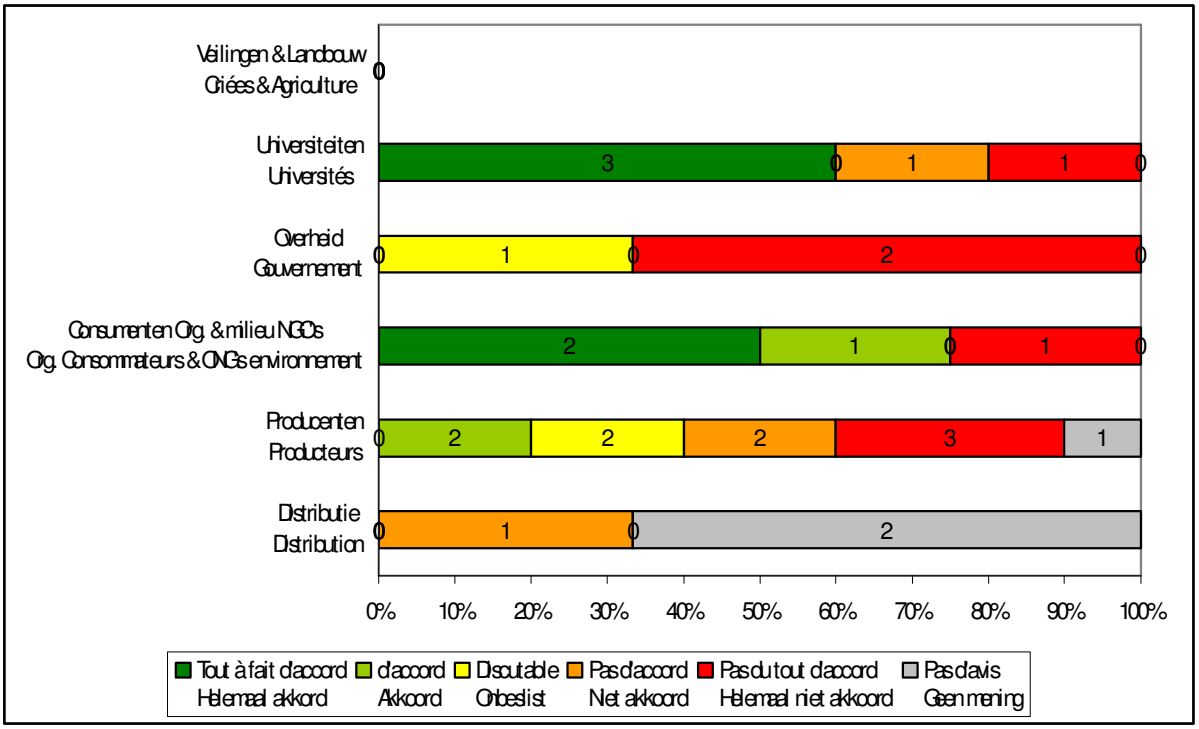

Samenvatting commentaren:

Algemeen afwijzende commentaren. Er zijn ook technische motieven. Ze worden ook toegepast vanwege estetische redenen, onderhoudsvriendelijkheid, efficiëntie... Daarnaast zijn alternateiven ook vaak duurder. De klant moet uiteindelijke de garantie hebben dat de behandeling voldoende beschermend is. Men kan niet beoordelen op slechts één criterium (economie).

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

37. In het aanbod van biociden type 8 is er een goed evenwicht tussen economische en ecologische belangen.

Resultaten:

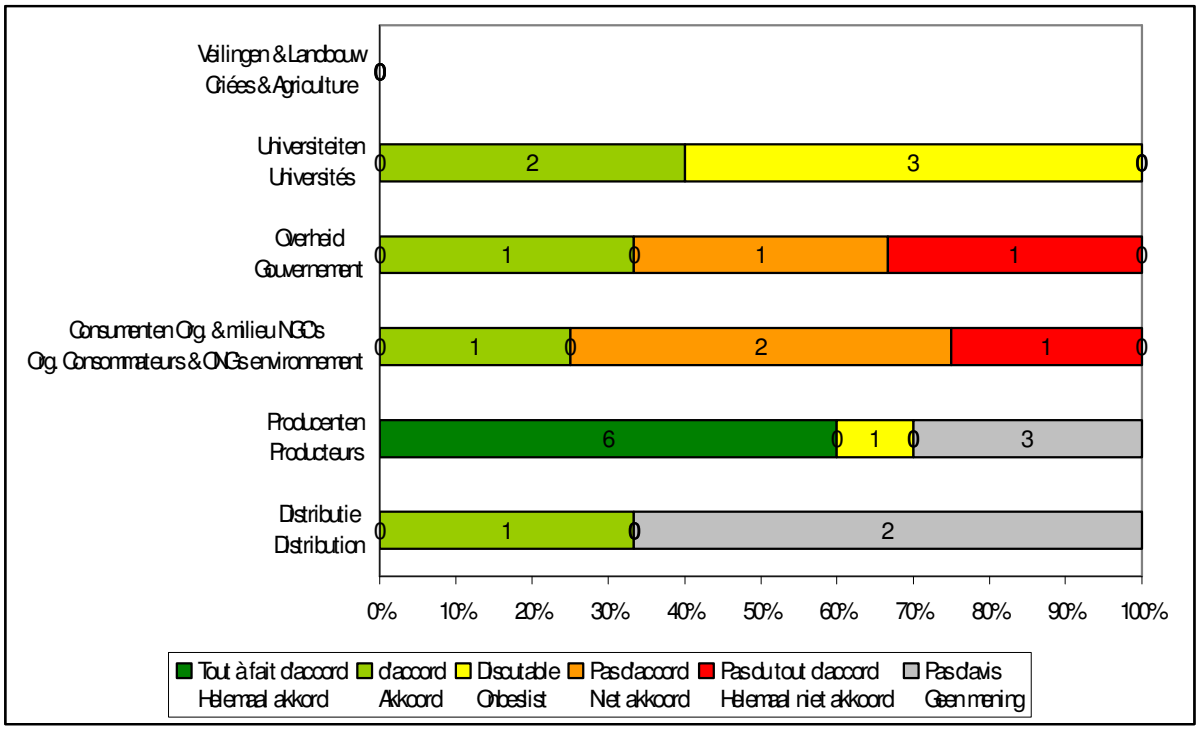

Samenvatting commentaren:

Ja, verduurzamen van dichtbij gegroeid hout verlicht de druk op de Europese en tropische bossen. Er zijn voorts weinig ecologische alternatieven voorhanden. De erkenningsprocedures beogen een goed evenwicht. Het is echter aangewezen om het onderzoek naar alternatieven te blijven ondersteunen.

Een tegenstander argumenteert dat er weinig aanbod is dat ecologische belangen in acht neemt.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

38. Bedrijven zijn vragende partij om alternatieven te gebruiken.

Resultaten:

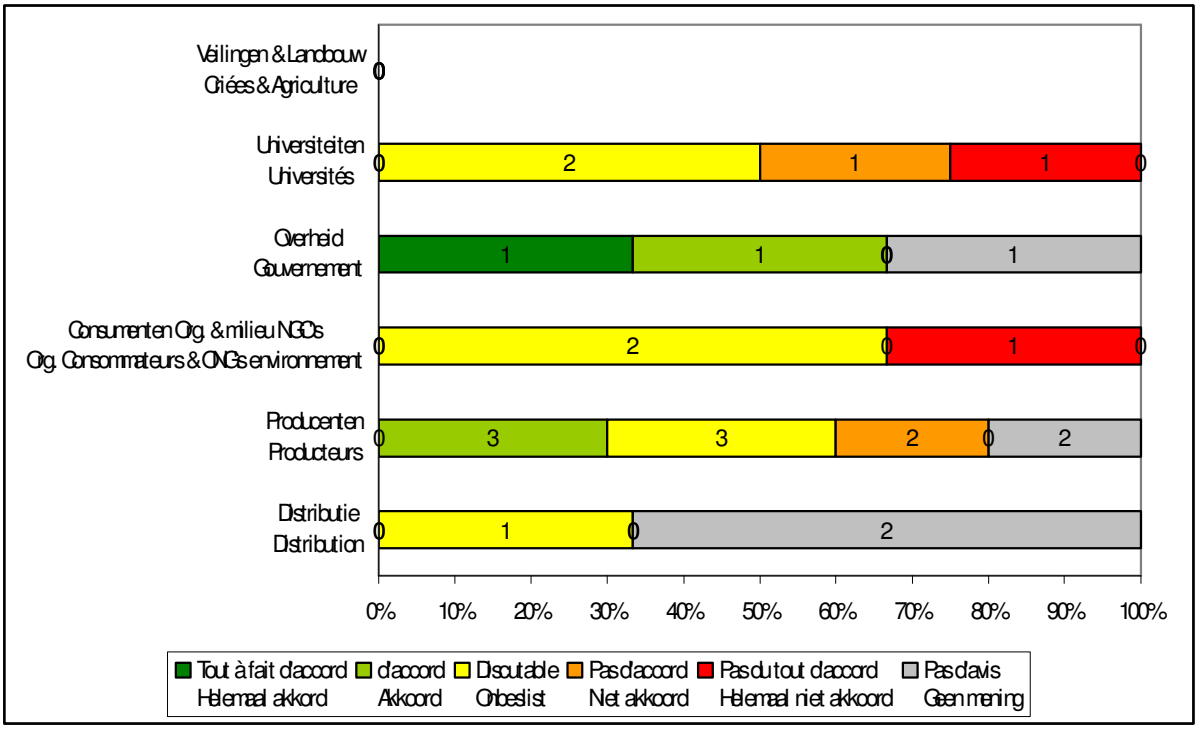

Samenvatting commentaren:

Ja, als de efficiëntie bewezen is. De bedrijven willen wel, maar de consument wil geen alternatieven. Men verkiest verduurzaamd hout omdat het mooi, gemakkelijk te verwerken, goedkoop en duurzaam is.

Een neutrale commentaar vermeldt dat dit zelfs een goed verkoopsargument zou zijn, er bestaan echter geen alternatieven voor de klassen 3, 4 en 5.

Een tegenstem geeft aan dat deze vraag moet gesteld worden per klasse.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

39. Er zijn onvoldoende alternatieven op de markt om hout te verduurzamen.

Resultaten:

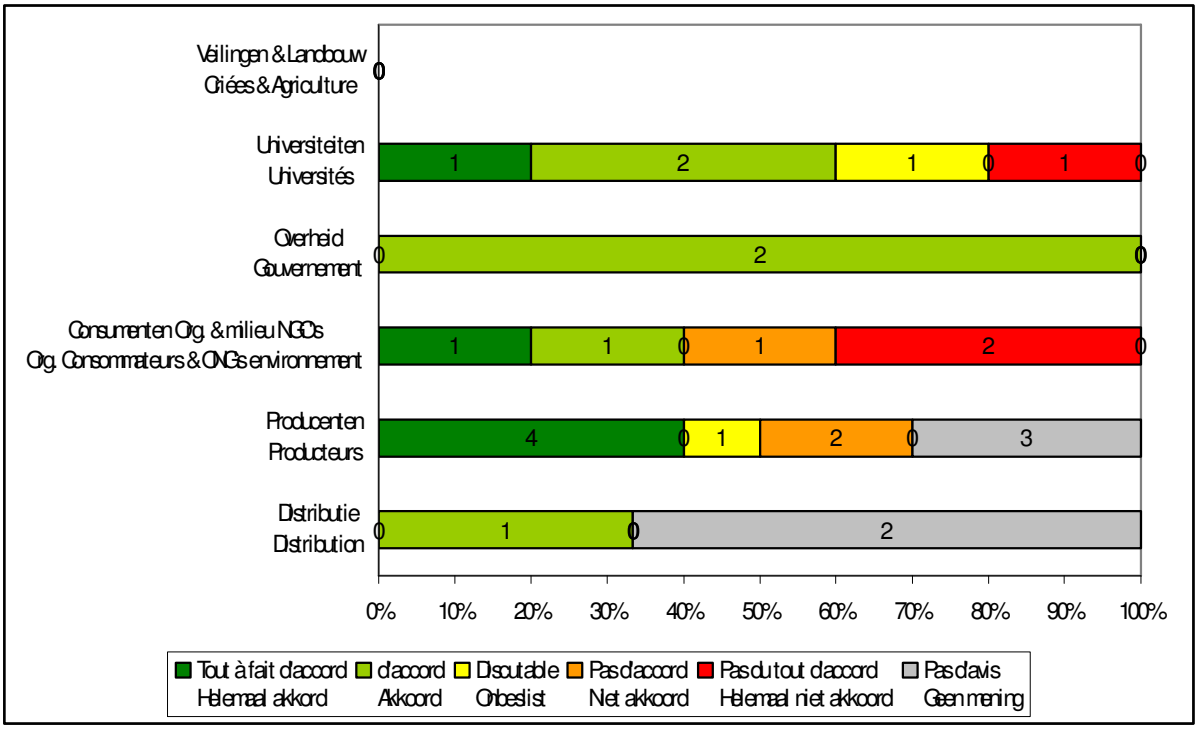

Samenvatting commentaren:

Ja, maar als de constructie gezond is, moet men meestel niet verduurzamen. Voor chemisch en niet-chemisch verduurzamen zijn er voldoende alternatieven, zij het wel in kunststof, metaal, beton of onbehandeld (tropisch) hout. De keuze is aan de klant.

Neen, hier moet onderscheid gemaakt worden per klasse. Bij sommige toepassingen is er zelfs geen verduurzaming nodig en is het eerder een gebrek aan kennis.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

40. Het gebruik van biociden type 8 zal altijd noodzakelijk blijven voor het verduurzamen van hout.

Resultaten:

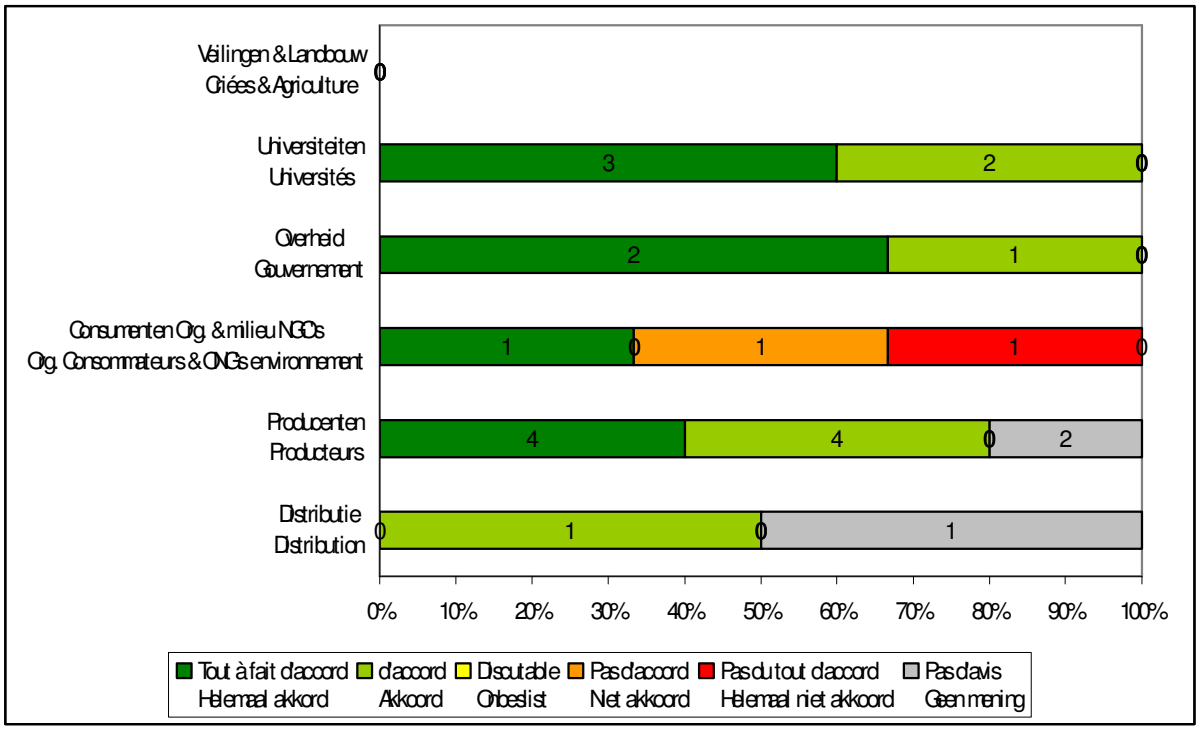

Samenvatting commentaren:

Ja, spijtig genoeg wel. De vraag is niet precies genoeg, er wordt best opgesplitst per klasse. Men moet werk maken van onderzoek naar alternatieven/actieve stoffen. De term altijd is een beetje overdreven. Mischien worden in de toekomst methoden ontwikkeld die de eigenschappen van het hout behouden en het toch verduurzamen.

Neen, in sommige gevallen kan tropisch hardhout gebruikt worden, dit heeft echter ook een ecologische impact.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

41. Het verduurzamen van hout is de beste keuze uit ecologisch oogpunt omdat anders de producten te snel zouden moeten worden vervangen.

Resultaten:

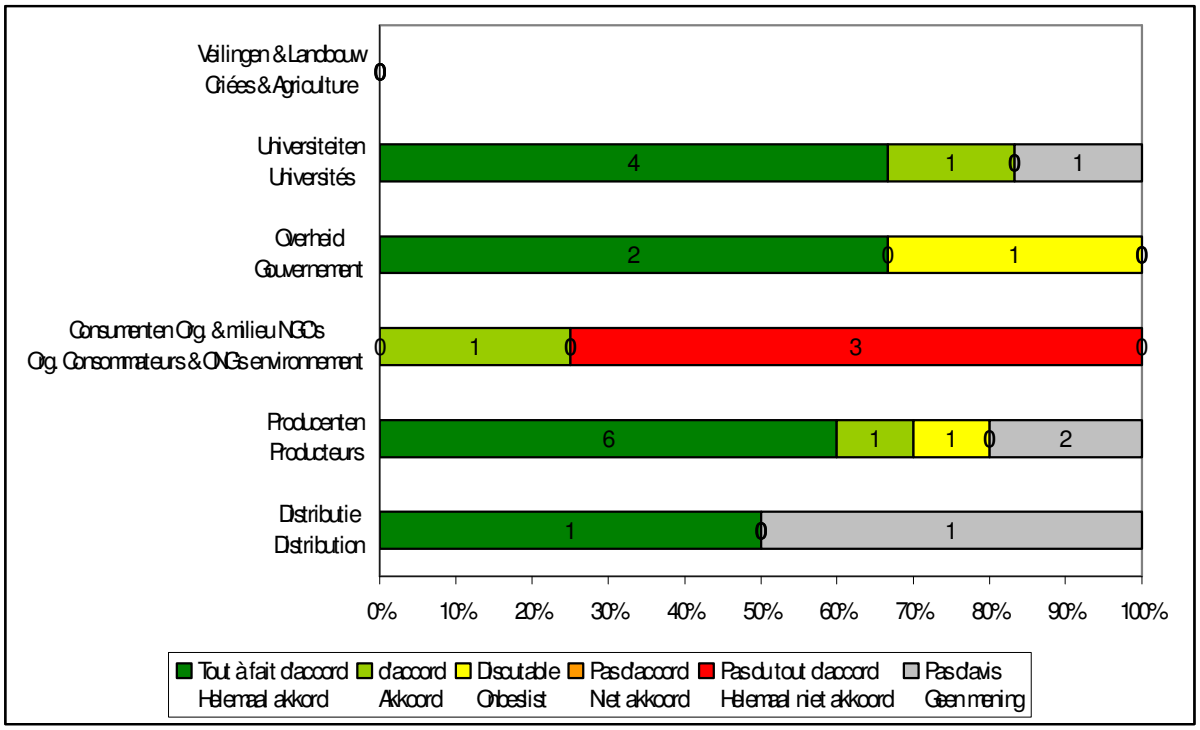

Samenvatting commentaren:

Voorstanders bemerken dat dit inderdaad het geval is. Dit leidt tot onnodige kap van bossen, houtverwerking, transport, schilderen en afvalstoffen... Ook het achterwege blijven van periodiek onderhoud is van ecologisch belang. Daarnaast zijn sommige alternatieve behandelingen discutabel. Bijvoorbeeld energiegebruik bij thermisch behandeld hout. Fossiele grondstoffen bij kunststoffen, kap van oerwouden, transport,... Ook bemerkt men dat het kapmoment op geen enkele manier een bewezen invloed heeft op de duurzaamheid.

Een voorstander beweert dat dit onzin is, gezond hout in een gezonde constructie is één van de duurzaamste bouwmaterialen. Ook het kapmoment heeft invloed op de duurzaamheid van het hout (maanstand).

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

42. Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn onvoldoende efficiënt in vergelijking met biociden type 8

Resultaten:

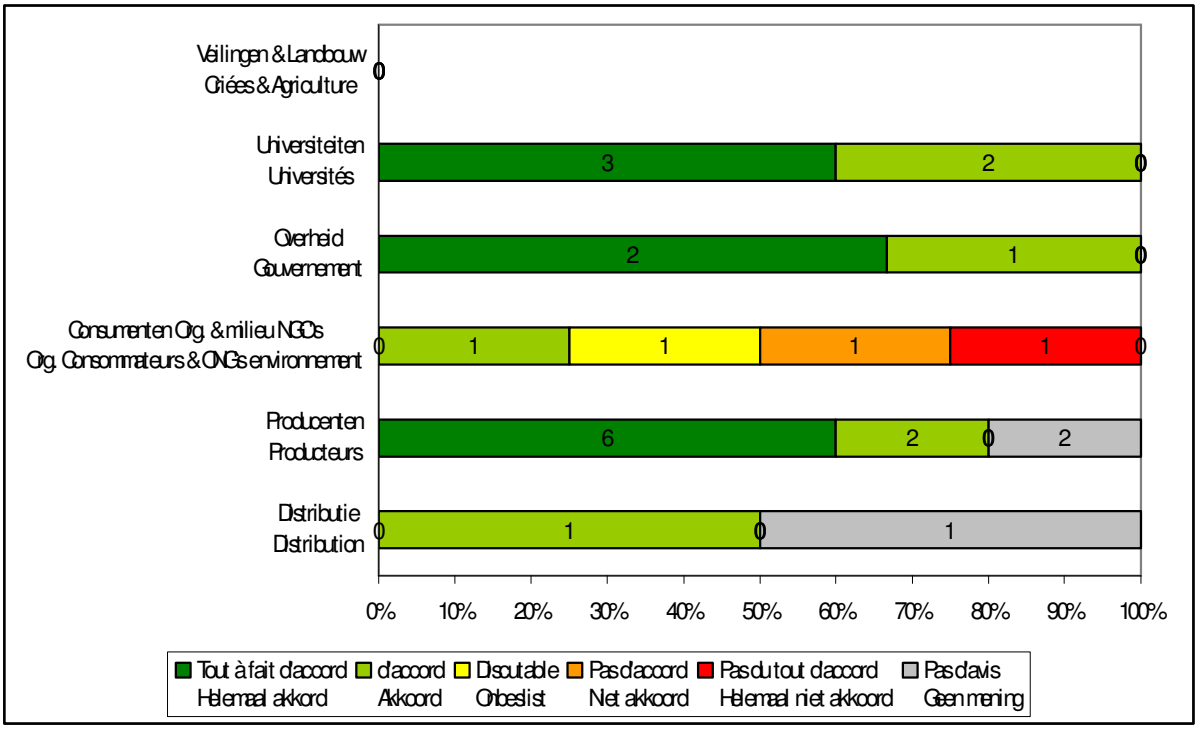

Samenvatting commentaren:

Akkoord, maar men moet deze vraag per klasse bekijken. Sommige methoden veranderen ook de eigenschappen van het hout. Ook zijn alternatieve methoden in de hogere klassen inefficiënt. De klant weet dit, dus er is ook minder vraag naar. Verder zijn alternatieve methoden niet altijd ecologisch. Soms wordt wel te snel voor verduurzaming gekozen.

Neen, ontwikkeling moet verder worden gestimuleerd. Alternatieven als stomen en boraat zijn duurzamer als de momenteel gebruikte middelen. Ook zou men meer duurzaam hout kunnen gebruiken zoals kastanje en rekening houden met het kapmoment.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.4.1.3. GARDEN VRAGENLIJST

43. Het grote aanbod "garden" producten in de winkel werkt het overconsumptie in de hand.

Resultaten:

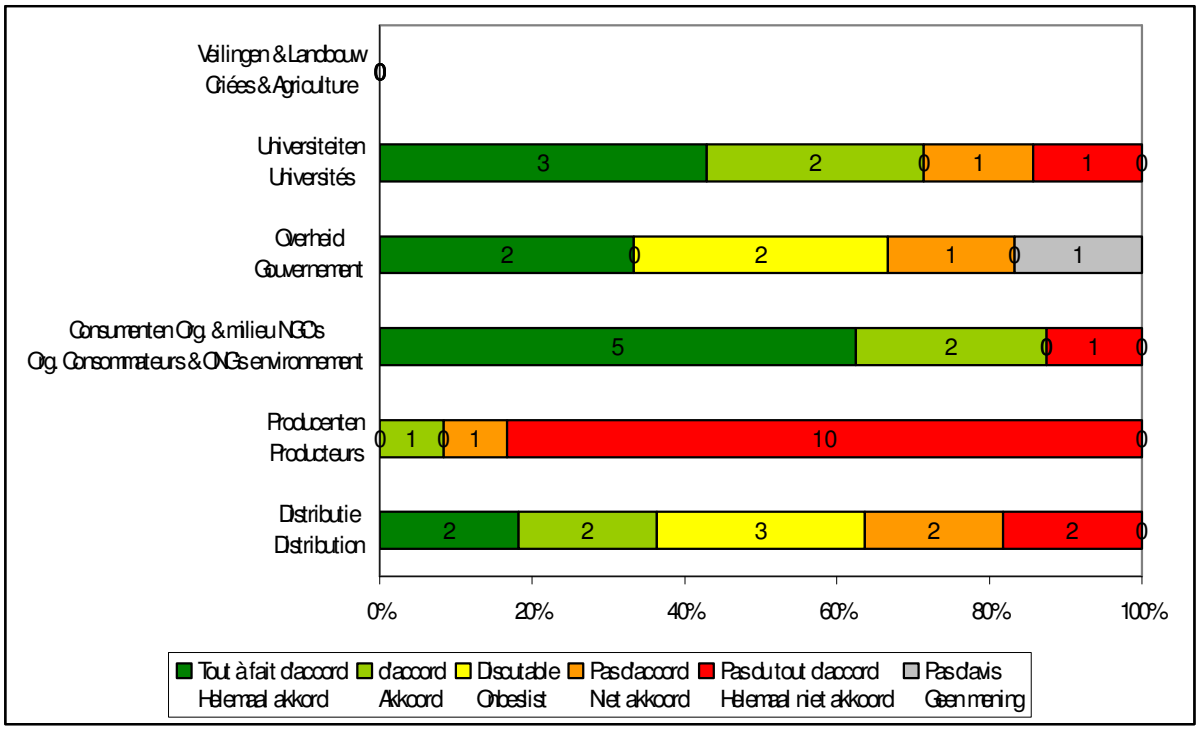

Samenvatting commentaren:

Neen, particulier koopt slechts iets als hij het nodig heeft. Gardenproducten zijn geen impulsproducten.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

44. Een hogere kostprijs voor "garden" producten zal leiden tot verminderd gebruik.

Waarbij de meerkost in verhouding staat met de impact van het desbetreffende product.

Resultaten:

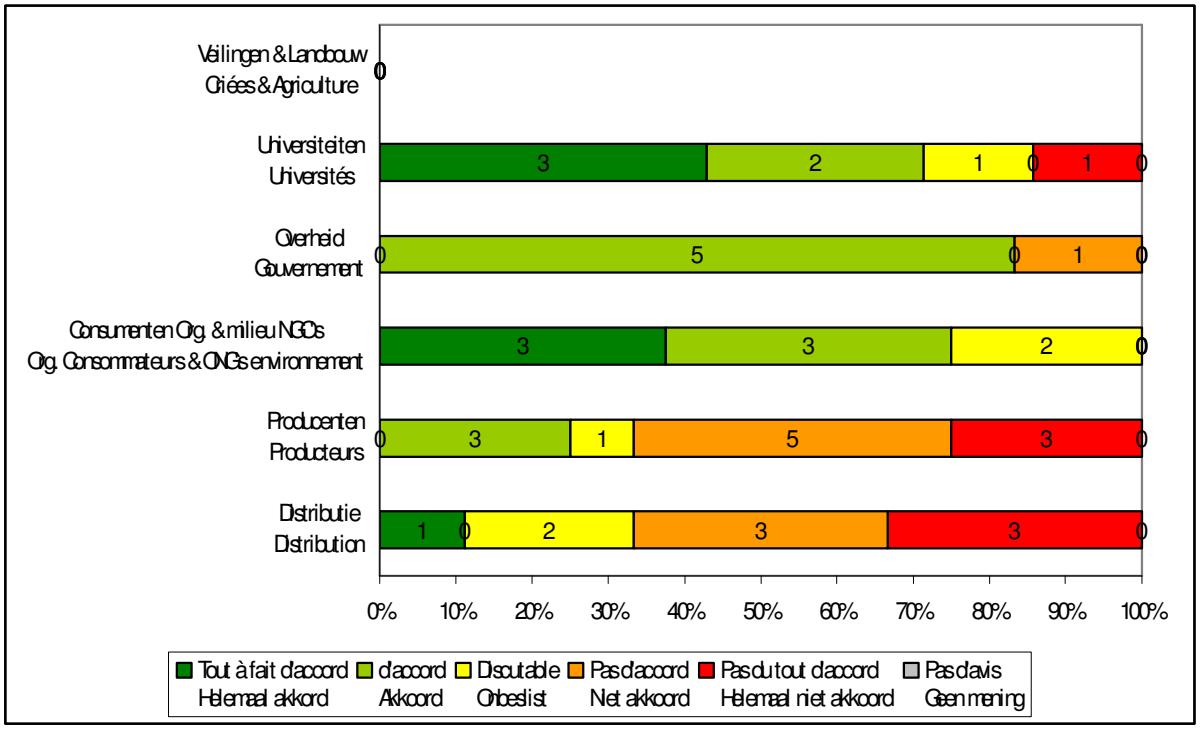

Samenvatting commentaren:

Ja, maar de huidige prijzen zijn reeds hoog. Dit wijst erop dat een consument sowieso betaalt als hij een adequate oplossing zoekt. Hoge prijzen leiden ook tot illegale toepassing (professionele producten, buitenlandse producten). De wet van vraag en aanbod zal wel een rol spelen.

Neen, een klant die een probleem heeft, wil een oplossing, ongeacht de prijs. Dit verhoogt ook de kans op misbruik. Iemand die allergisch is aan bepaalde planten of schimmel zal een produkt gebruiken, ongeacht de prijs.

Onpartijdige commentaar: Wordt doorgerekend in de prijs en de eindgebruiker betaald. Ecologisch werken is te tijdrovend.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

45. Er zijn onvoldoende alternatieven op de markt om je (moes)tuin te onderhouden.

Met alternatieven worden biologische landbouwmethodes bedoeld.

Resultaten:

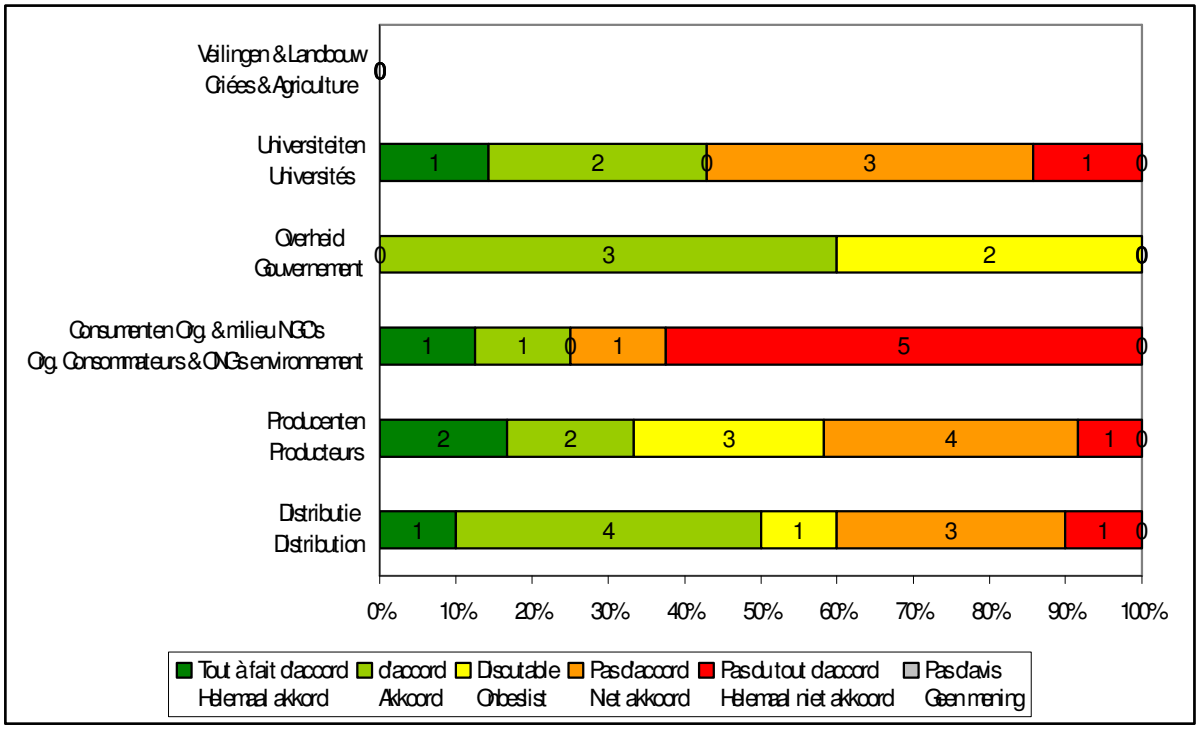

Samenvatting commentaren:

Ja, en de alternatieven geven geen afdoende resultaten.

Onbeslist, maar preventie door omvorming groen en verharding laten een efficiënter beheer zonder pesticiden toe. Iemand laat ook weten dat indien de middelen efficiënter waren, er een groter aanbod zou geweest zijn op de markt.

Neen, de basis van een gezonde tuin is een gezonde bodem, het gebruik van organische meststoffen en bodemverbeteraars draagt hiertoe bij. Het is dus niet enkel een verhaal van advies rond alternatieven, maar ook van anders tuinieren. Dankzij alternatieven kan men ook succesvol optreden tegen knaagdieren. Het aanbod hiervoor is dan ook sterk gestegen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

46. Veel tuiniers gebruiken elk jaar opnieuw hetzelfde product en dezelfde dosis.

Resultaten:

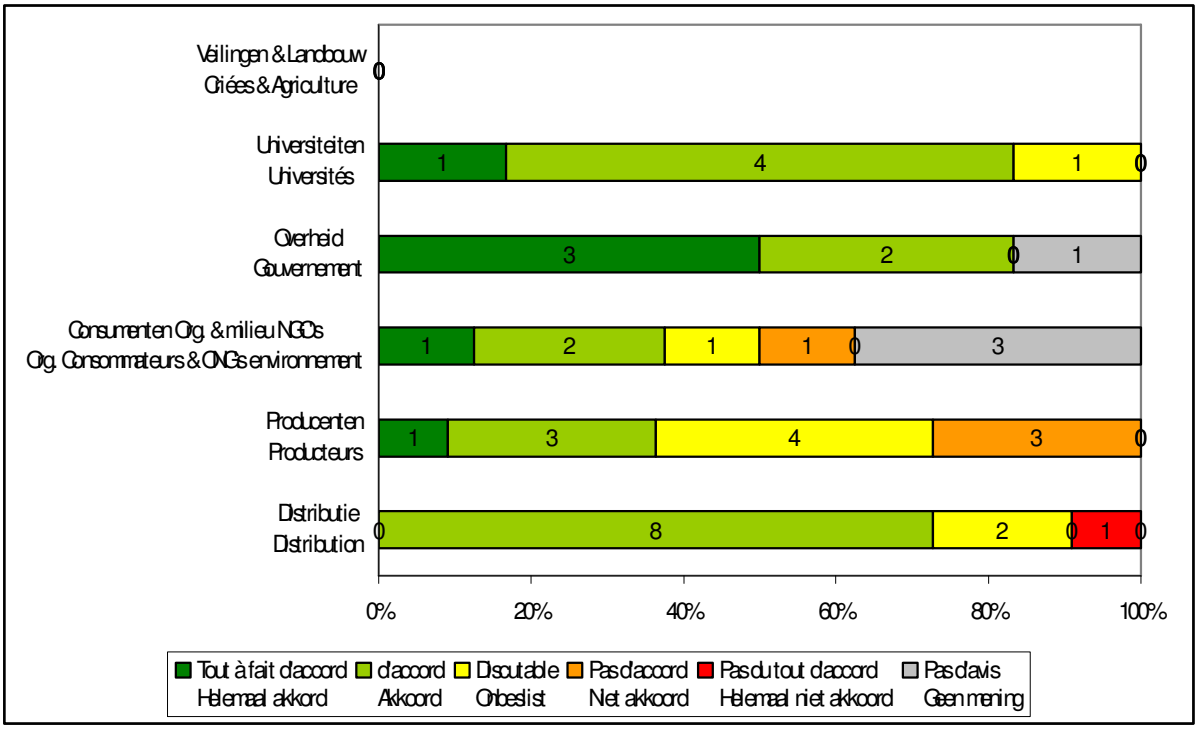

Samenvatting commentaren:

Ja, zelfs dezelfde culturen. Media, winkeladvies spelen ook een belangrijke rol, het informeren van winkeliers is daarom minstens even belangrijk. Als dezelfde ziekte/plaag terugkomt, zal hij ook dezelfde producten gebruiken.

Onbesliste commentaar: als het product niet goed werkt, zal men veranderen.

Negatieve commentaar merkt op dat de consument vaak onwetend is en van jaar tot jaar het advies opvolgt van de winkel. Een andere respondent is van mening dat de particulier op dezelfde goede manier redeneert als een professionele gebruiker en in functie van het probleem handelen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

47. Garden producten zijn de meest efficiënte manier om een mooie (moes)tuin te bekomen.

Resultaten:

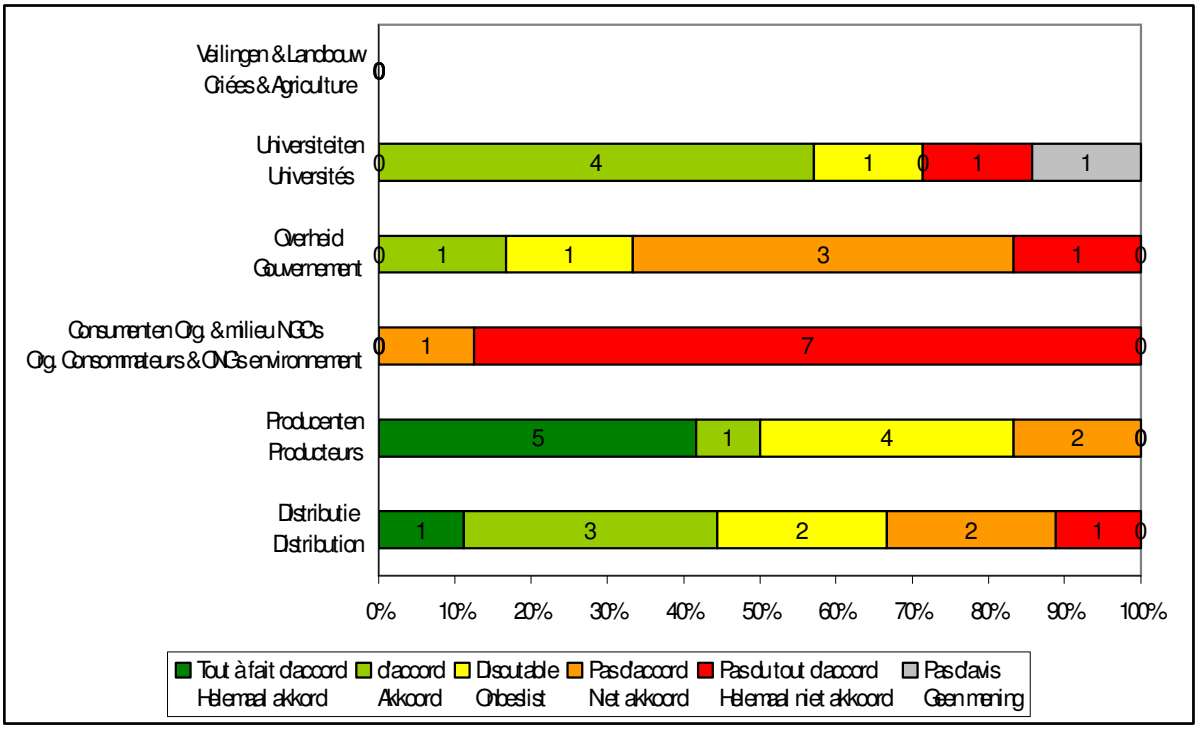

Samenvatting commentaren:

Positieve commentaren onderstrepen dat tests uitwijzen dat deze producten zeer efficiënt zijn, in tegenstelling tot alternatieven. Daarnaast garanderen biologische producten niet altijd een minimale impact op toxicologisch/ecologisch gebied.

Neutrale commentaren vermelden dat dit vooral afhangt van de tijd die men wil besteden. De producten moeten ook correct gebruikt worden.

Negatieve commentaren wijzen erop dat dit wel de snelste maar de niet meest efficiënte manieren zijn. Het is daarnaast absoluut mogelijk om een ecologisch aangelegde tuin te hebben, mits hierbij rekening gehouden wordt met de juiste plant op de juiste plaats. Men moet de consument informeren over het belang om een tuin te hebben, die aantrekkelijk is voor de lokale fauna en met inheemse planten.

Een losse commentaar vermeldt dat het onmogelijk is op de vraag te beantwoorden. Er is een groot verschil tussen een tuin van 2 aren of een tuin van 50 aren.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

48. Producten tegen onkruid worden vooral gebruikt uit gemakzucht.

Resultaten:

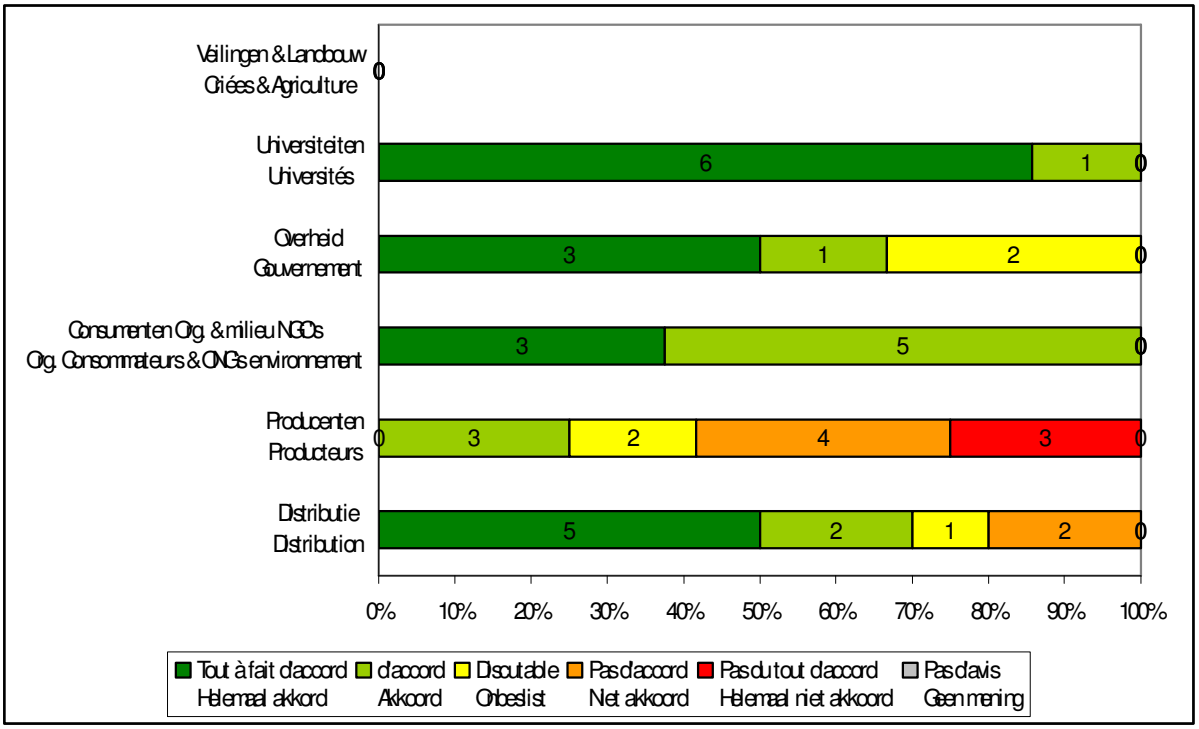

Samenvatting commentaren:

Mensen die deze stelling volgen, argumenteren dat het een kwestie van comfort is, maar ook van properheid en uitzicht. Verder is het ook een gewoonte. Men zou moeten werken aan een tolerantie ten opzichte van "onkruid".

Neen, deze producten hebben de hoogste efficiëntie, het gebruiksgemak komt op de tweede plaats. Wordt vooral gebruikt voor moeilijk met de hand te wieden onkruid, moeilijk bereikbare plaatsen,... Ook eerder bij tijdsnood om te wieden.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

49. Er is onvoldoende informatie beschikbaar over het correct verzorgen van je tuin zonder "garden" producten.

Resultaten:

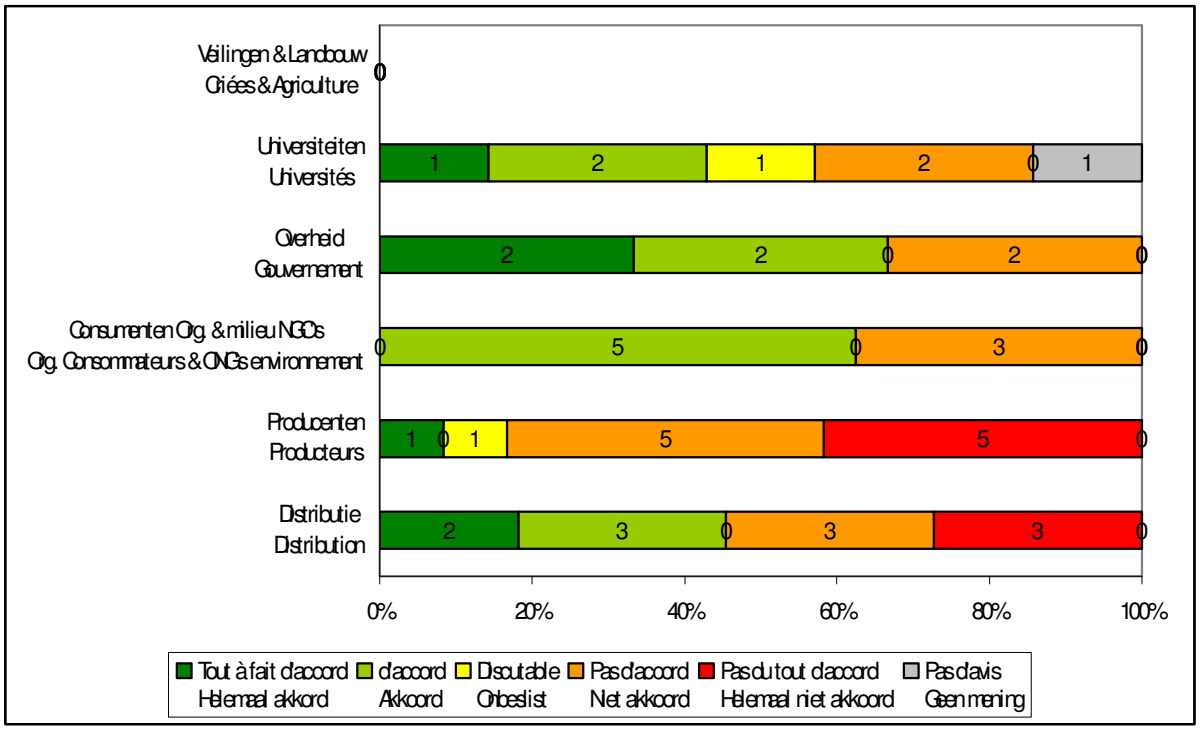

Samenvatting commentaren:

Respondenten die akkoord waren met deze stelling vermeldden dat informatie over alternatieven actief moet worden opgezocht. Reclame voor pesticiden wordt anderzijds opgedrongen. Informatieverstrekking over alternatieven is niet pro-actief genoeg in tegenstelling tot deze over pesticiden. Dit is ook logisch want alternatieven hebben een lagere commerciële waarde. De overheid dient de mogelijkheid te creëren voor deskundige organisaties om een grotere rol te spelen. Alternatieven zouden aan maximaal dezelfde kostprijs als een klassieke behandeling moeten worden aangeboden. Toch bemerkt men dat er in vakbladen en tijdschriften een stijgende aandacht voor alternatieven is.

Een onbeslist persoon laat weten dat bepaalde firma's en overheid wel info geven, maar vraagt zich af of dit voldoende is.

Tegenstanders merken op dat bepaalde ziekten en plagen moeilijk aangepakt kunnen worden zonder garden producten. Men merkt ook op dat de informatie gewoon niet tot bij de burger geraakt, er is teveel reclame voor chemische producten. De chemische industrie heeft al jaren de consument kunnen bespelen, het vraagt veel inspanning om die trend te keren.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

50. Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn onvoldoende efficiënt in vergelijking met "garden" producten

Met alternatieven worden biologische landbouwmethodes bedoeld.

Resultaten:

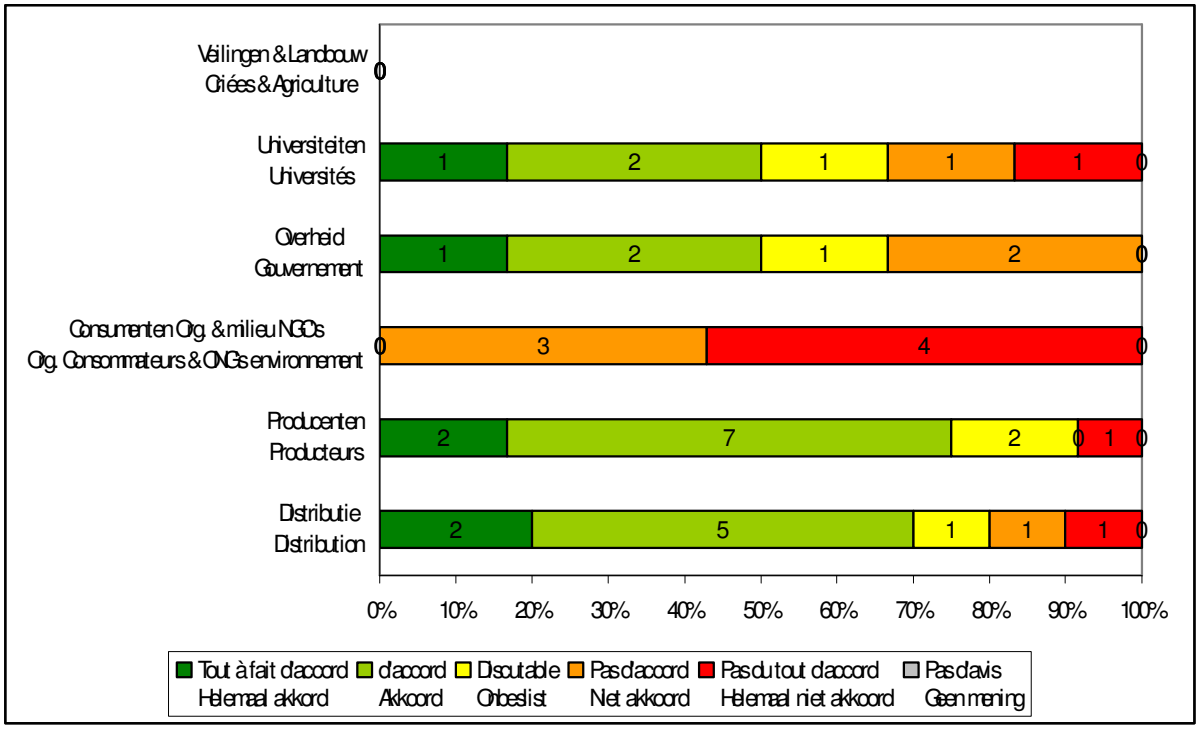

Samenvatting commentaren:

Voorstanders postuleren dat dit in de meeste gevallen zo is. Men communiceert ook te weinig over de ecologische en toxische effecten van deze alternatieven want deze zijn nog ovoldoende gekend. Dit antwoord is ook afhankelijk van de ziekte/plaag.

Mensen die geen stelling innamen, merkten op dat beoordeling van het resultaat afhankelijk is van het verwachtingspatroon. Ook het beoogde organisme is belangrijk. Onkruid is makkelijker te wieden dan dat men schimmels of insecten kan bestrijden.

Tegenstanders argumenteren dat biobestrijding in een breder kader bekeken moet worden. In noodsituaties kunnen biobestrijdingsmiddelen zeker een rol spelen en zijn ze voldoende efficiënt. Preventie en omvorming van groen spelen een even grote rol. Men verwijst hier ook naar het succes van alternatieven voor bestrijding van knaagdieren.

Een persoon zonder mening wijst er op dat indien de effectiviteit groter was, het aanbod op de markt groter zou zijn.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.4.2. Resultaten van de respons op de nieuwe definities en stellingen uit de tweede ronde

<u>A Voorstel voor definitie afhankelijkheid in de landbouw:</u> Afhankelijkheid van pesticiden in de landbouw is noodzakelijk om garanties te bieden inzake voedselveiligheid en voedselzekerheid. Daarnaast wordt het gebruik niet als problematisch beschouwd voor het leefmilieu. Tenslotte heerst er geen consensus over de efficiëntie van ecologische alternatieven en is omschakelen naar biologische landbouw te moeilijk.

Resultaten:

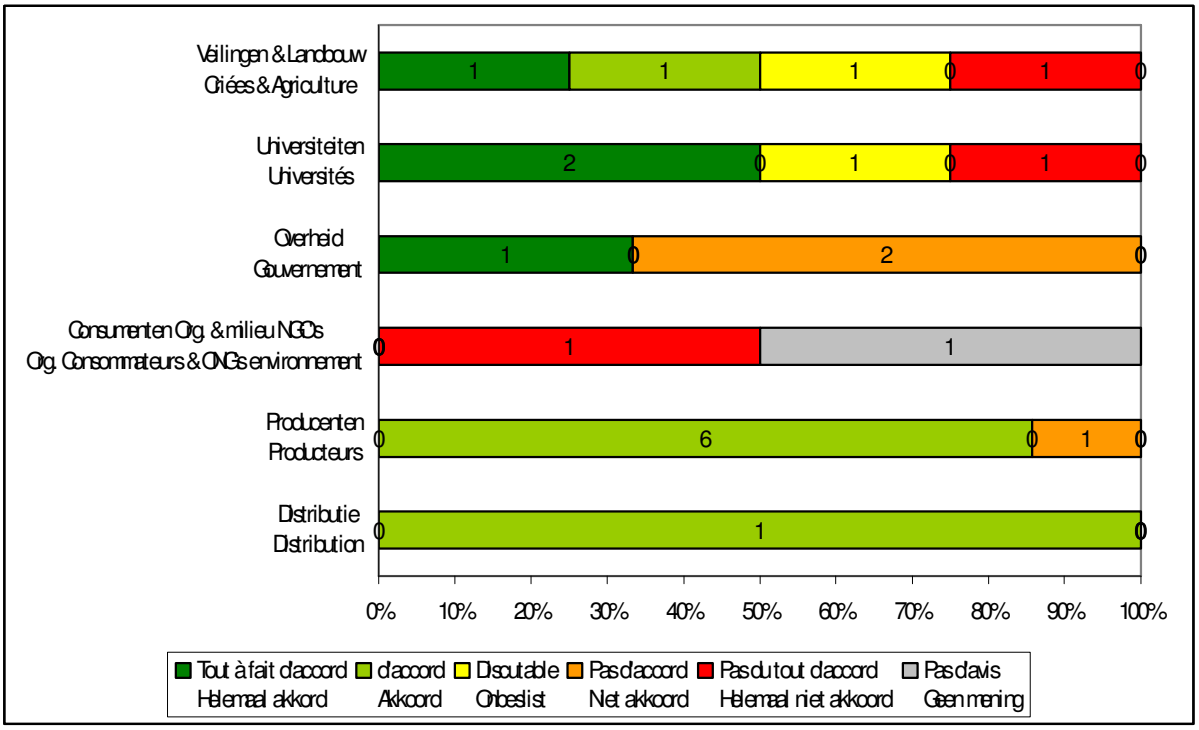

Samenvatting commentaren:

Er werd opgemerkt dat hier drie stellingen naar voren geschoven werden. Het is onmogelijk om het met alledrie eens of oneens te zijn. De formulering is ook moeilijk begrijpbaar. Tegenargumenten zijn ook dat het probleem zich niet echt op vlak van pesticiden situeert vermits men zich daar beter houdt aan voorgeschreven dosissen en adviezen. De totale dosissen blijven echter vrij hoog, alternatieven zijn dus welkom. Er wordt ook gesteld dat er geen definitie van afhankelijkheid toepasbaar is. Het toepassen van pesticiden is noodzakelijk voor voedselveiligheid en -zekerheid, dit is geen afhankelijkheid. Biologische voedingsmiddelen voldoen aan alle regels van de voedselveiligheid zonder gebruik te maken van pesticiden. Er is dus geen noodzaak.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

<u>B Voorstel Definitie afhankelijkheid biociden type 14-18:</u> Afhankelijkheid van biociden type 14 en 18 is ingegeven door de noodzaak van hygiëne en wordt geconsolideerd door een gebrek aan alternatieven en communicatie rond preventie en ecologische bestrijdingsmethoden.

Resultaten:

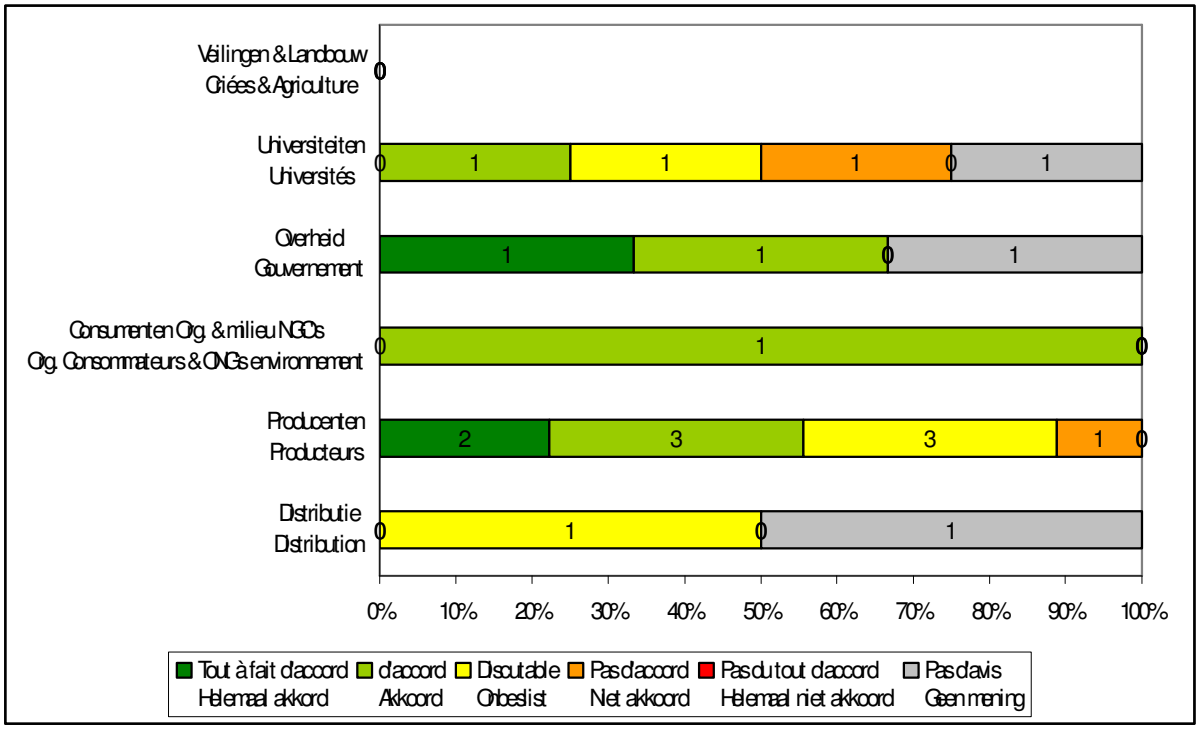

Samenvatting commentaren:

Akkoord maar afhankelijkheid is een slecht gekozen woord, wordt geassocieerd met verslaving. Dit zou beter vervangen worden door "gebruik, aanwenden of toepassen". Eerder definitie: "Het gebruik van biociden type 14 en 18 is verantwoord door de noodzaak aan hygiëne". Het resterende deel is eerder als commentaar te beschouwen.

Er is niet altijd een gebrek aan alternatieven. In bepaalde gevallen zijn er efficiënte alternatieven, ze zijn echter niet voldoende gekend of ingeburgerd. Ook bestaan er "meest veilige" producten binnen het gamma van klassieke bestrijdingsmiddelen. Nadruk ligt vooral op het gebrek aan voldoende efficiënte alternatieven, niet op de communicatie.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

<u>C Voorstel Definitie afhankelijkheid biociden type 8:</u> De afhankelijkheid van biociden type 8 ligt in het makkelijker onderhoud en de langere levensduur van behandelde producten. Hierdoor worden het ecologische en het economische argument samengebracht tot één geheel en is de roep om alternatieven kleiner.

Resultaten:

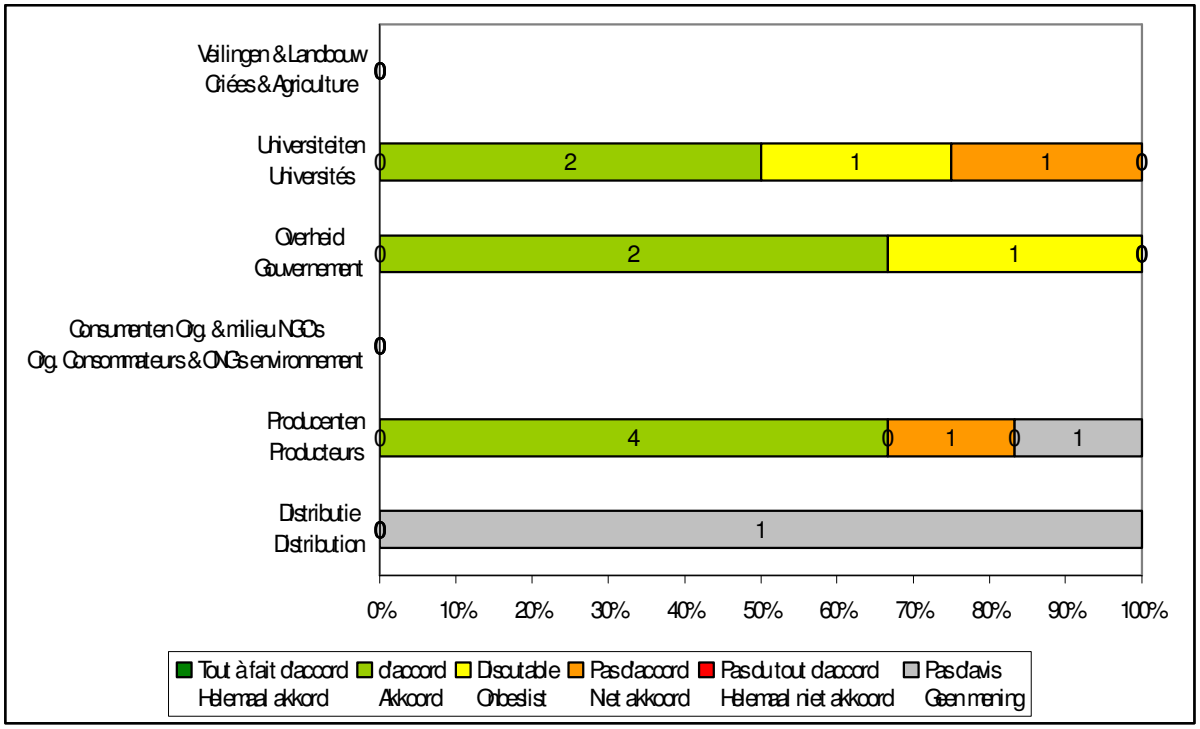

Samenvatting commentaren:

Als begeleidend argumenten brengt men ook naar voor dat men moet blijven werken aan verbetering van producten en aan de verwerking van behandeld hout op zijn levenseinde.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

<u>D Voorstel Definitie afhankelijkheid Gardenproducten:</u> De afhankelijk van gardenproducten ligt vooral bij de routine, tijdsgebrek, gemakszucht van consumenten en het grote aanbod aan producten. Daarnaast is er een gebrek aan informatie over alternatieven en efficiënte ecologische producten.

Resultaten:

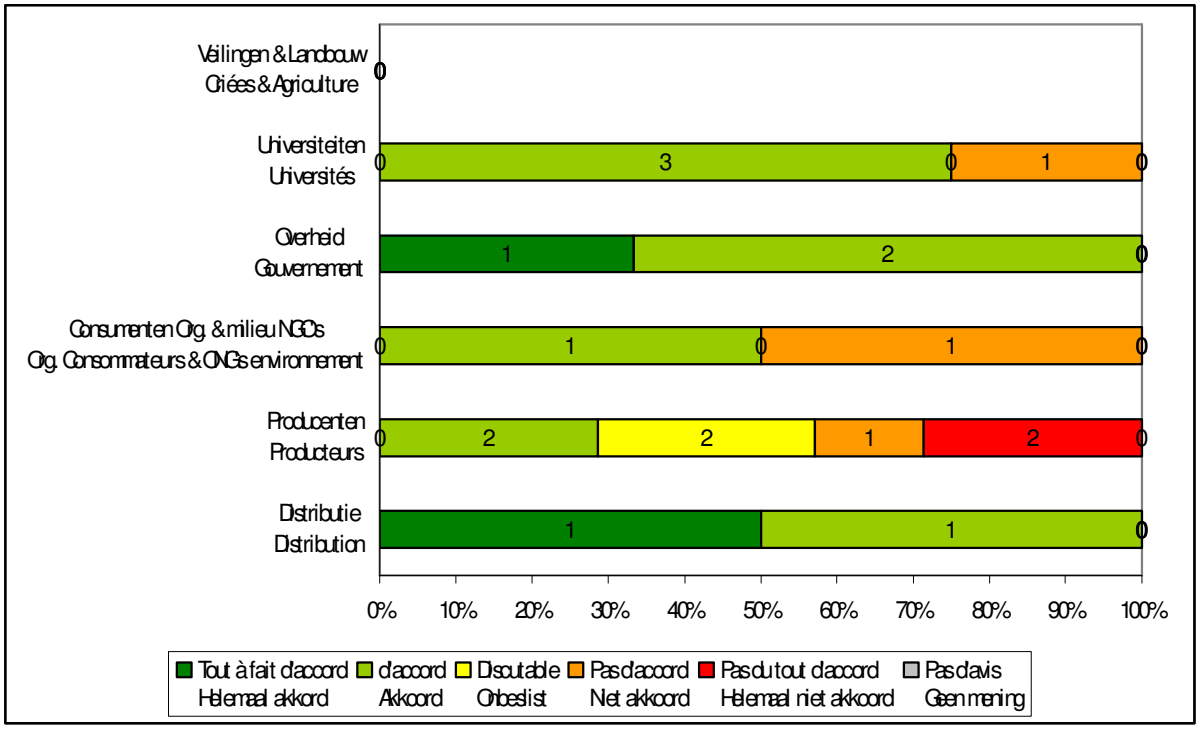

Samenvatting commentaren:

Akkoord omdat afhankelijkheid vooral veroorzaakt wordt door routine. Tijdsgebrek en gemakszucht spelen een kleinere rol. Door dit vastroesten is er veel informatie nodig om het gedrag te veranderen. Alternatieven moeten wel op een objectieve wetenschappelijke manier getest worden op hun ecologische eigenschappen. Ook hier zitten drie stellingen vervat in één definitie waardoor het onmogelijk is om de definitie als één geheel te beoordelen. Het is een feit dat de consument een desinteresse heeft voor alternatieven.

Tegenargumenten zijn het feit dat klassiek producten nog steeds nodig zijn en vaak de beste verhouding efficiëntie - prijs - kwaliteit bieden. De laatste zin zou ook vervangen moeten worden door "Daarnaast is er een gebrek aan informatie over tuinieren zonder pesticiden". Aandacht voor preventie!

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

E Een erkenning van een bestrijdingsmiddel geeft de garantie dat het product een minimale impact op het milieu heeft.

Resultaten:

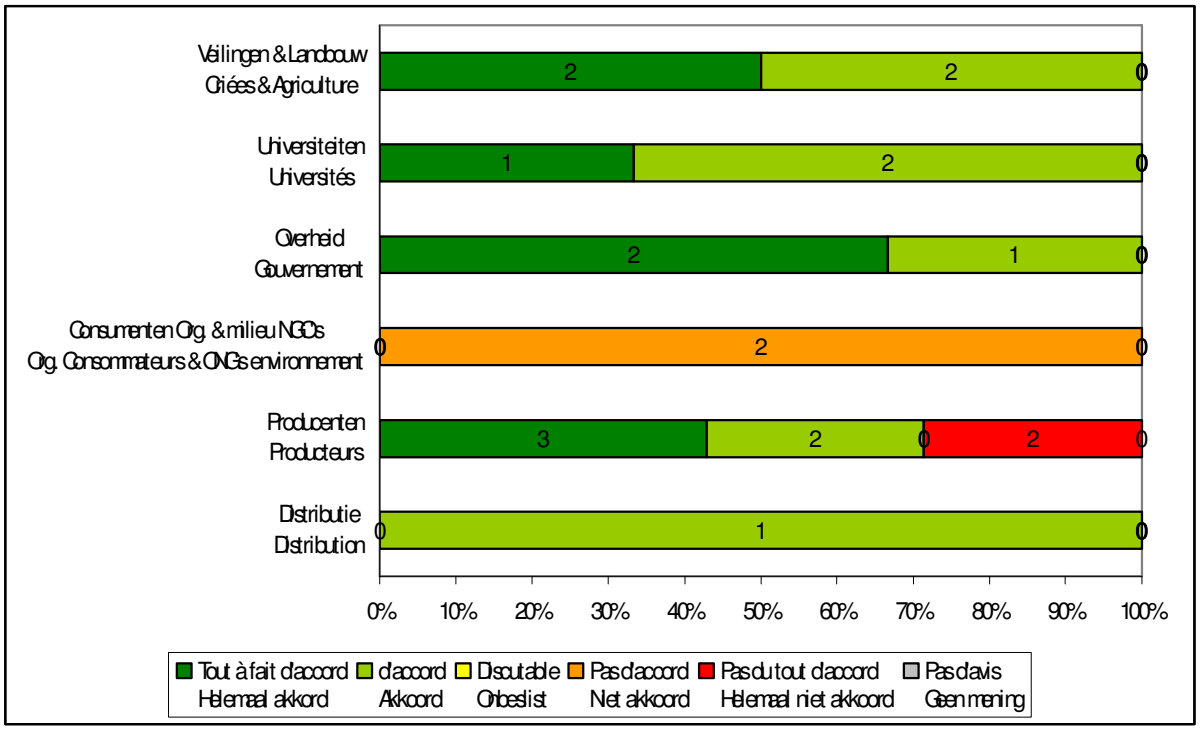

Samenvatting commentaren:

Akkoord, daarom wordt er ook zoveel R&D gedaan en de erkenningdossiers bevatten voldoende veiligheidsfactoren. Dit is echter onder voorbehoud dat de aanwijzingen op het etiket worden gevolgd.

Tegenstanders stipuleren dat de kennis evolueert en nieuwe impacten op de omgeving kunnen gevonden worden. Er zijn verschillende producten die duidelijk een schadelijke invloed hebben en wel erkend zijn. Een erkenning geeft aan dat het product een aanvaardbare impact heeft op de omgeving. Er is echter nog steeds een groot verschil tussen aanvaardbaar of minimaal.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

F Reclame stimuleert de spontane aankoop van biociden type 14 & 18.

Resultaten:

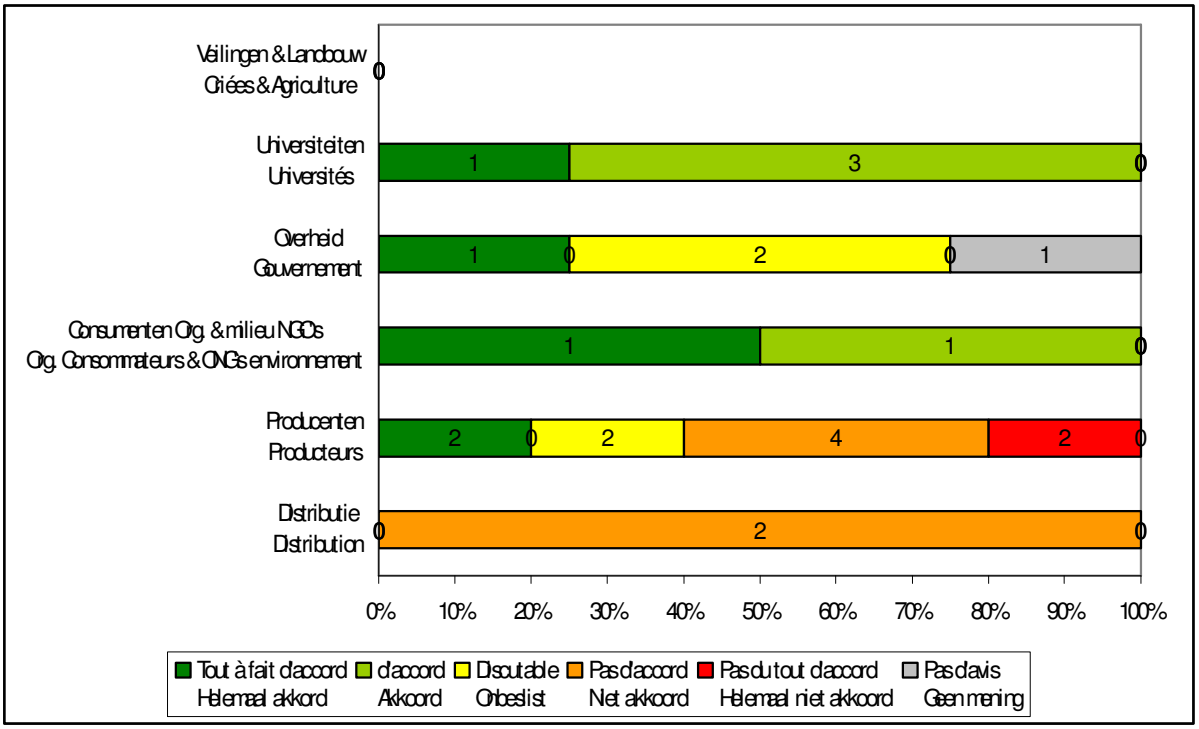

Samenvatting commentaren:

Tegenargumenten waren het feit dat het vooral ongewenste organismen zijn die aanzetten tot verkoop. Ze worden vooral gekocht als er een probleem is. Op het moment van aankoop is advies bepalend voor keuze. Reclame dient vooral om mensen te informeren dat er een gepaste toegelaten oplossing bestaat.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.5. SYNTHESE VAN DE MENINGEN BETREFFENDE DE VERSCHILLENDE STELLINGEN

Om een overzicht te geven van alle vragen werden de resultaten per vragenreeks gebundeld in één tabel. Hierdoor wordt het onmiddellijk duidelijk voor welke vragen er consensus heerst en waar er verschillende antwoorden werden gegeven binnen eenzelfde stakeholdergroep. De resultaten werden geordend zodat de vragen waarover het meeste consensus heerst het eerst verschijnen. De vragen onder in de tabel zijn deze waarover de meningen het sterkst uiteenlopen.

Daarnaast werd er voor gekozen een spinnenwebdiagram te maken waarin wordt weergegeven hoeveel procent van de ondervraagden binnen een stakeholdergroep niet akkoord gaat met de meerderheid van de antwoorden. Dit diagramma laat toe in één oogopslag te zien welke stakeholdergroepen een afwijkende mening hebben ten opzichte van de algemene tendens.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.5.1. Algemene vragen

		NGO's[17]	Overheid	Universiteiten	Distributie	Landbouw/veilingen	Producenten
vraag 4	De gebruikte producten verschillen sterk tussen de diverse sectoren. Men moet steeds een analyse maken per sector (landbouw, houtconserveringsmiddelen...).						
vraag 1	De reductie van de impact van bestrijdingsmiddelen moet op mondiaal/Europees vlak gebeuren.						
vraag 5	De Belgische overheid kan geen rol spelen in het verminderen van de afhankelijkheid van bestrijdings-middelen.						
vraag E	Een erkenning van een bestrijdingsmiddel geeft de garantie dat het product een minimale impact op het milieu heeft.						
vraag 3	Als de toelatingsnormen voor bestrijdingsmiddelen strenger worden, zal men eerder naar makkelijker verkrijgbare maar schadelijkere niet-toegelaten						

[17] De groep consumentenorganisaties en milieu NGO's wordt in de conclusie aangeduid als NGO's

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © O

		NGO's[17]	Overheid	Universiteiten	Distributie	Landbouw/veilingen	Producenten
	producten grijpen dan naar ecologische alternatieven.						
vraag 6	In het aanbod van bestrijdingsmiddelen is er een goed evenwicht tussen economische en ecologische belangen.						
vraag 2	Mensen kiezen steeds voor de meest gemakkelijke oplossing als het gaat om de bestrijding van insecten, plagen,....						

Tabel 4: Spreiding meningen binnen de groepen over algemene stellingen

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIV

3.5.2. Landbouw

		NGO's	Overheid	Universiteiten	Distributie	Landbouw/veilingen	Producenten
Vraag 12	Omschakelen naar biologische landbouw vraagt een grote inspanning.						
Vraag 18	Een correct gebruik van bestrijdingsmiddelen brengt het milieu schade toe.						
Vraag 20	Bestrijdingsmiddelen maken het leven/werk gemakkelijker.						
Vraag 21	Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn onvoldoende efficiënt in vergelijking met bestrijdingsmiddelen.						
Vraag 9	Economische motieven (winst, grote opbrengst,…) zijn de grootste drijfveer van de landbouwer.						
Vraag 15	Omwille van de voedselveiligheid zullen bestrijdingsmiddelen altijd noodzakelijk blijven.						
Vraag 13	Landbouwers staan open voor verandering inzake het gebruik van bestrijdingsmiddelen.						

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO

		NGO's	Overheid	Universiteiten	Distributie	Landbouw/veilingen	Producenten
Vraag 8	Een hogere kostprijs voor bestrijdingsmiddelen zal helpen een impactreductie te bewerkstelligen.						
Vraag 10	Er zijn onvoldoende alternatieven op de markt om een levensvatbare landbouw te garanderen.						
vraag 7	Het grote aanbod en de agressieve verkoopstechnieken bemoeilijken de keuze voor alternatieve bestrijdingsmethoden.						
Vraag 19	Onderlinge competitie doet landbouwers verlangen naar steeds grotere oogsten.						
Vraag 14	Informatie over het bestaan van alternatieven bereikt te weinig landbouwers.						
Vraag 11	Vele landbouwers gebruik elk jaar opnieuw hetzelfde product en dezelfde dosis.						
Vraag 16	Een landbouw zonder bestrijdingsmiddelen is ten dode opgeschreven.						
Vraag 17	In het aanbod van bestrijdingsmiddelen is er een goed evenwicht tussen economische en ecologische belangen.						

Tabel 5: Spreiding meningen binnen groepen over stellingen met betrekking tot landbouw

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO

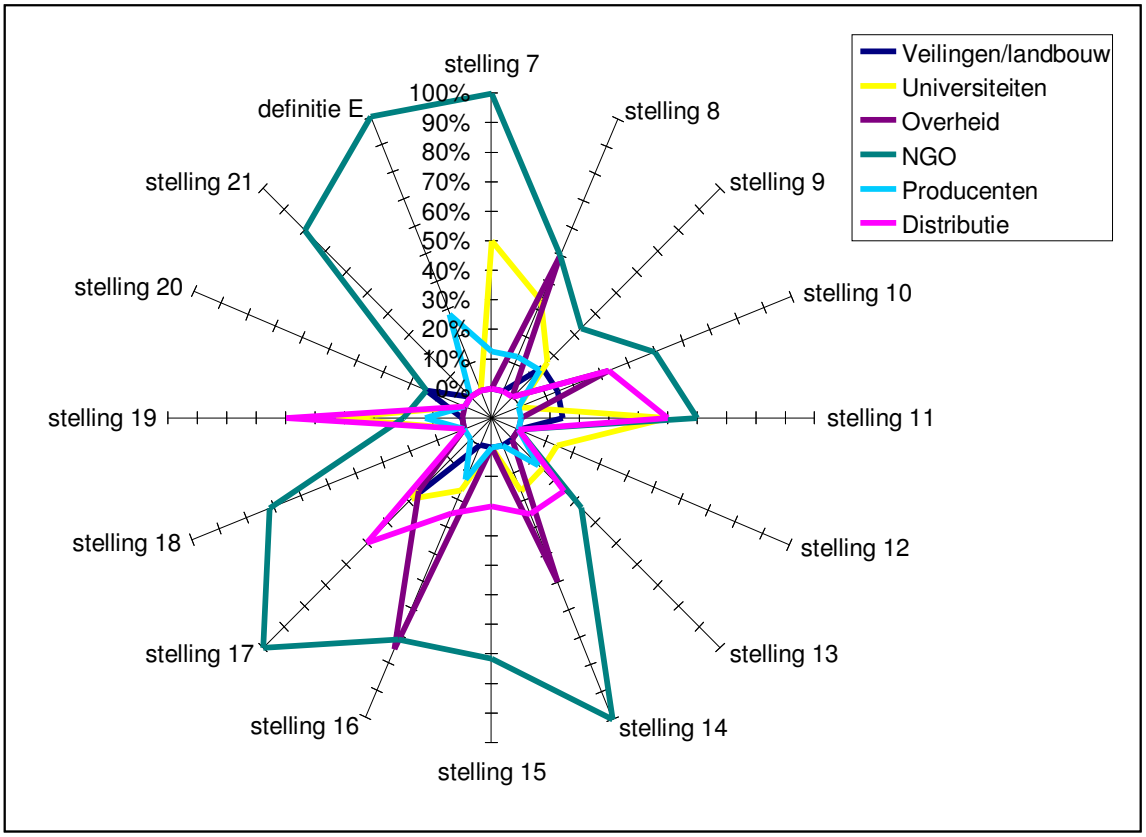

figuur 3: Diagram in welke mate de meningen van de stakeholdergroepen per stelling afwijken (uitgedrukt in %) van de mening van de meerderheid (landbouw)

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.5.3. Biociden type 14/18

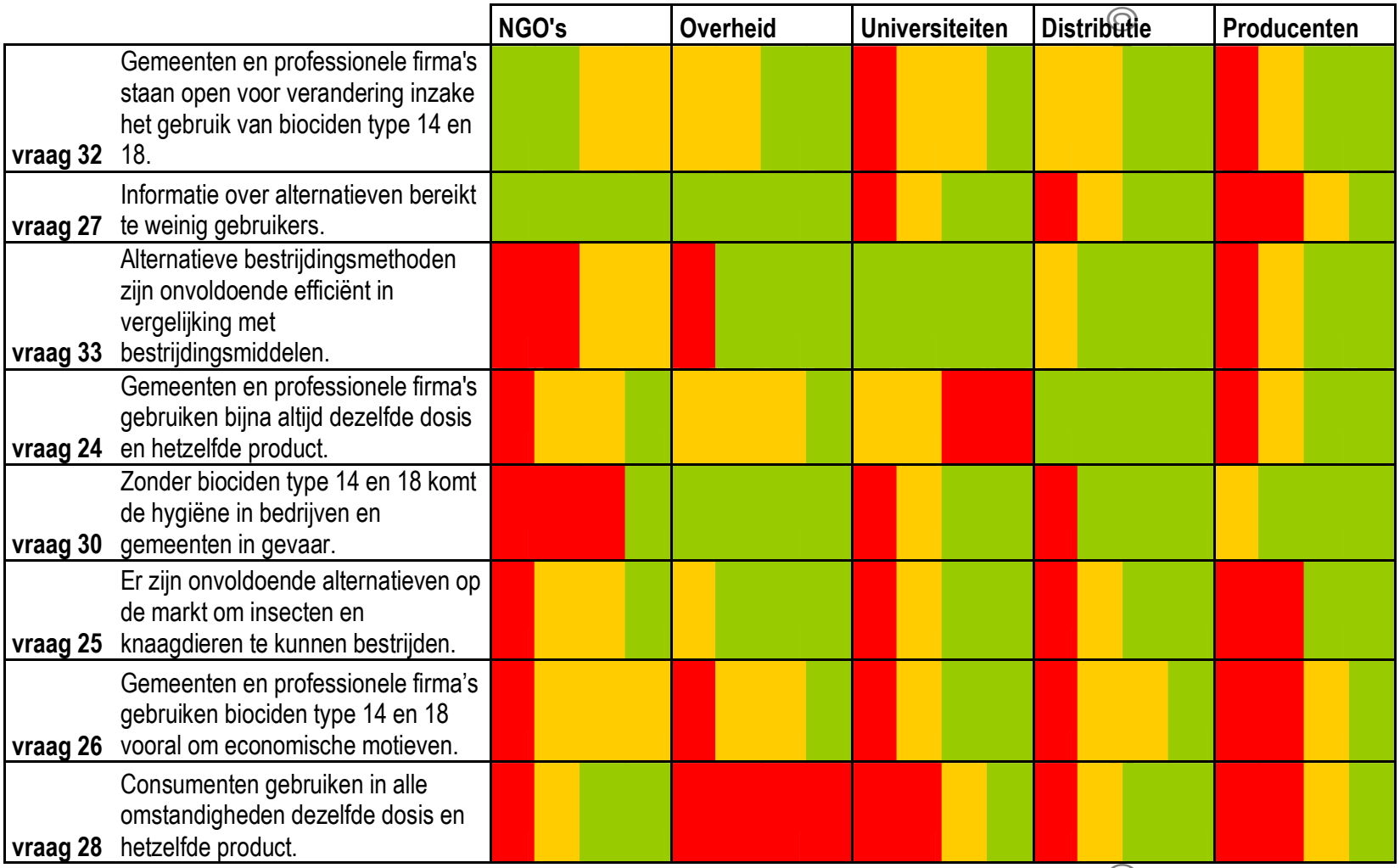

© OIVO

		NGO's	Overheid	Universiteiten	Distributie	Producenten
vraag 23	Een hogere kostprijs voor biociden type 14 en 18 zal helpen de reductiedoelstellingen te realiseren.					
vraag F	Reclame stimuleert de spontane aankoop van biociden type 14 & 18.					
vraag 31	Indien biociden type 14 en 18 correct worden gebruikt, is de impact er van minimaal.					
vraag 22	Het grote aanbod aan biociden type 14 en 18 bemoeilijkt de keuze voor alternatieven.					
vraag 29	Professionele firma's, gemeenten en consumenten zoeken actief naar alternatieven.					

Tabel 6: Spreiding meningen binnen groep betreffende stellingen met betrekking tot biociden type 14/18

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIV

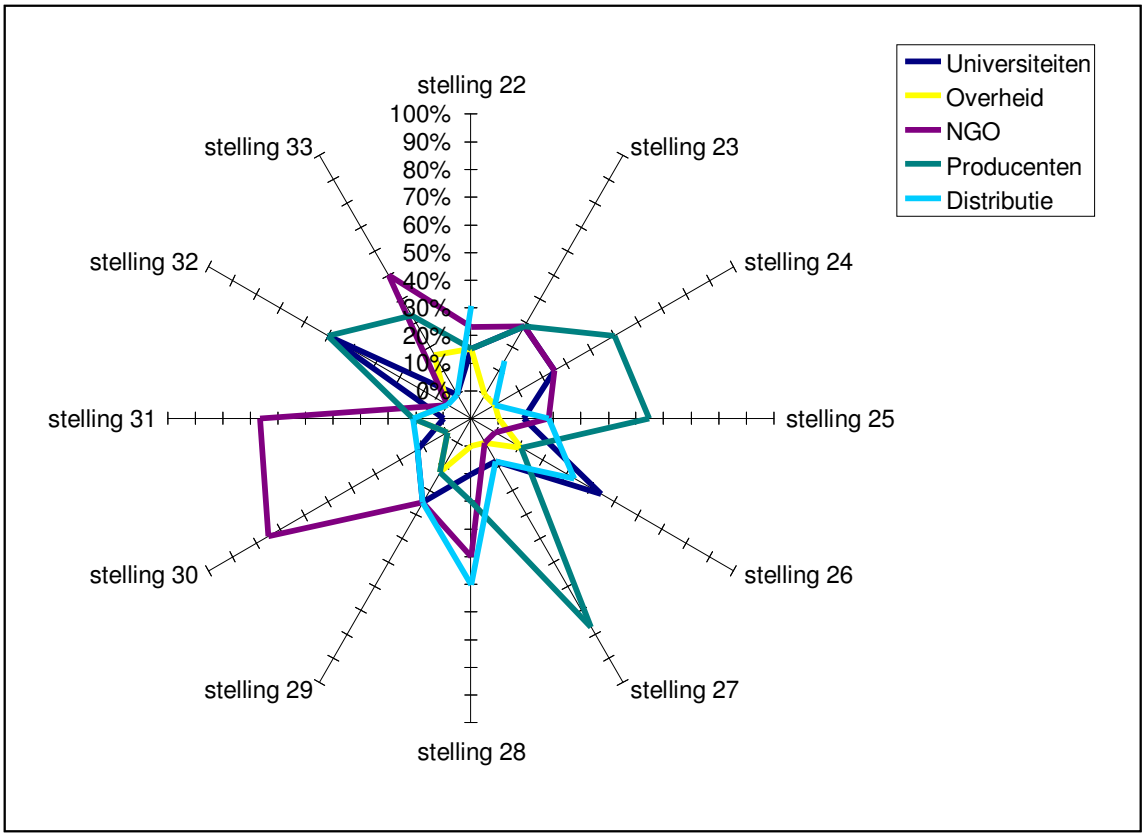

Figuur 4: Diagram in welke mate de meningen van de stakeholdergroepen per stelling afwijken (uitgedrukt in %) van de mening van de meerderheid (biociden type 14/18)

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.5.4. Biociden type 8

		NGO's	Overheid	Universiteiten	Distributie	Producenten
vraag 42	Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn onvoldoende efficiënt in vergelijking met biociden type 8.					
vraag 40	Het gebruik van biociden type 8 zal altijd noodzakelijk blijven voor het verduurzamen van hout.					
vraag 41	Het verduurzamen van hout is de beste keuze uit ecologisch oogpunt omdat anders de producten te snel zouden moeten worden vervangen.					
vraag 39	Er zijn onvoldoende alternatieven op de markt om hout te verduurzamen.					
vraag 38	Bedrijven zijn vragende partij om alternatieven te gebruiken.					
vraag 36	Bedrijven gebruiken biociden type 8 vooral om economische motieven.					
vraag 37	In het aanbod van biociden type 8 is er een goed evenwicht tussen economische en ecologische belangen.					
vraag 35	Een hogere kostprijs voor bestrijdingsmiddelen zal helpen de reductiedoelstellingen te realiseren.					

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO

		NGO's	Overheid	Universiteiten	Distributie	Producenten
vraag 34	Het grote aanbod aan biociden type 8 bemoeilijkt de keuze voor alternatieven.					

Tabel 7: Spreiding meningen binnen de groepen betreffende stellingen met betrekking tot biociden type 8

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO

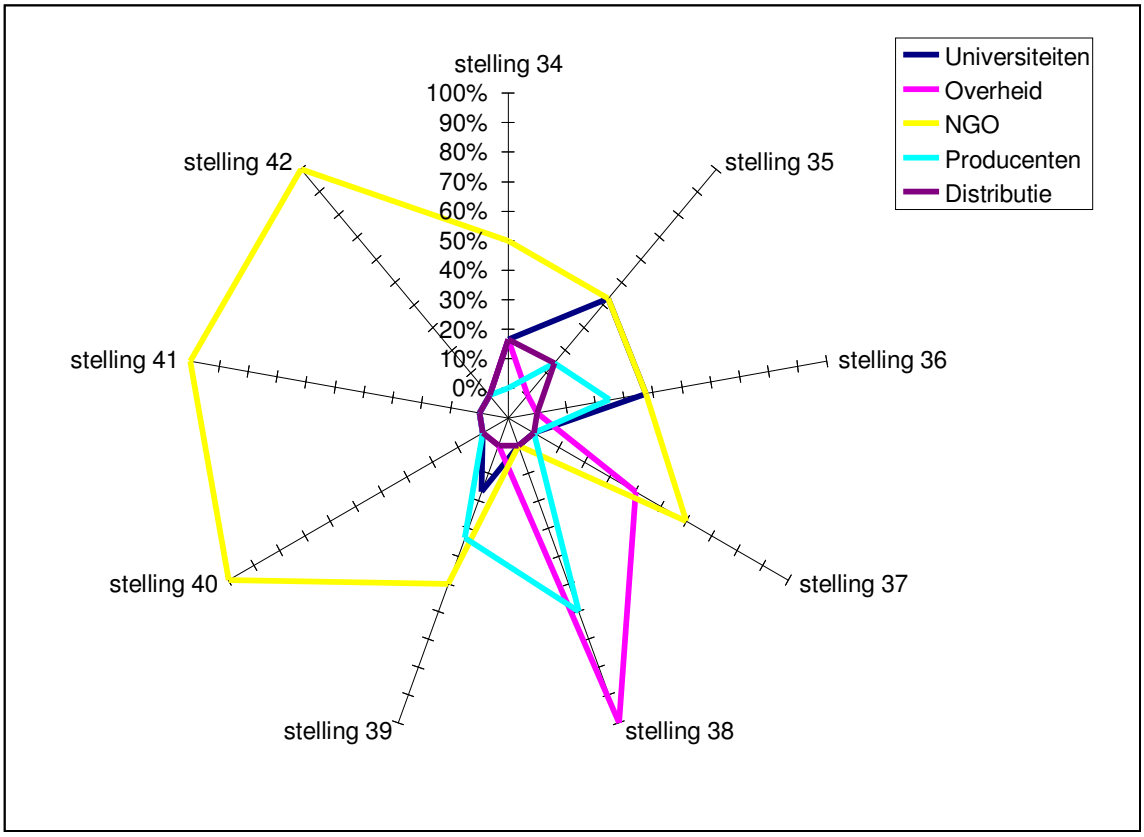

Figuur 5: Diagram in welke mate de meningen van de stakeholdergroepen per stelling afwijken (uitgedrukt in %) van de mening van de meerderheid (biociden type 8)

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.5.5. Gardenproducten

		NGO's	Overheid	Universiteiten	Distributie	Producenten
vraag 48	Producten tegen onkruid worden vooral gebruikt uit gemakzucht.					
vraag 46	Veel tuiniers gebruiken elk jaar opnieuw hetzelfde product en dezelfde dosis.					
vraag 44	Een hogere kostprijs voor "garden" producten zal leiden tot verminderd gebruik.					
vraag 47	Garden producten zijn de meest efficiënte manier om een mooie (moes)tuin te bekomen.					
vraag 50	Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn onvoldoende efficiënt in vergelijking met "garden" producten.					
vraag 45	Er zijn onvoldoende alternatieven op de markt om de je (moes)tuin te onderhouden.					
vraag 49	Er is onvoldoende informatie beschikbaar over het correct verzorgen van je tuin zonder "garden" producten.					
vraag 43	Het grote aanbod "garden" producten in de winkel werkt het overconsumptie in de hand.					

© OIVO © OIVO

© OIVO © OIVO

Tabel 8: Spreiding meningen binnen groepen betreffende stellingen met betrekking tot garden producten

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIV

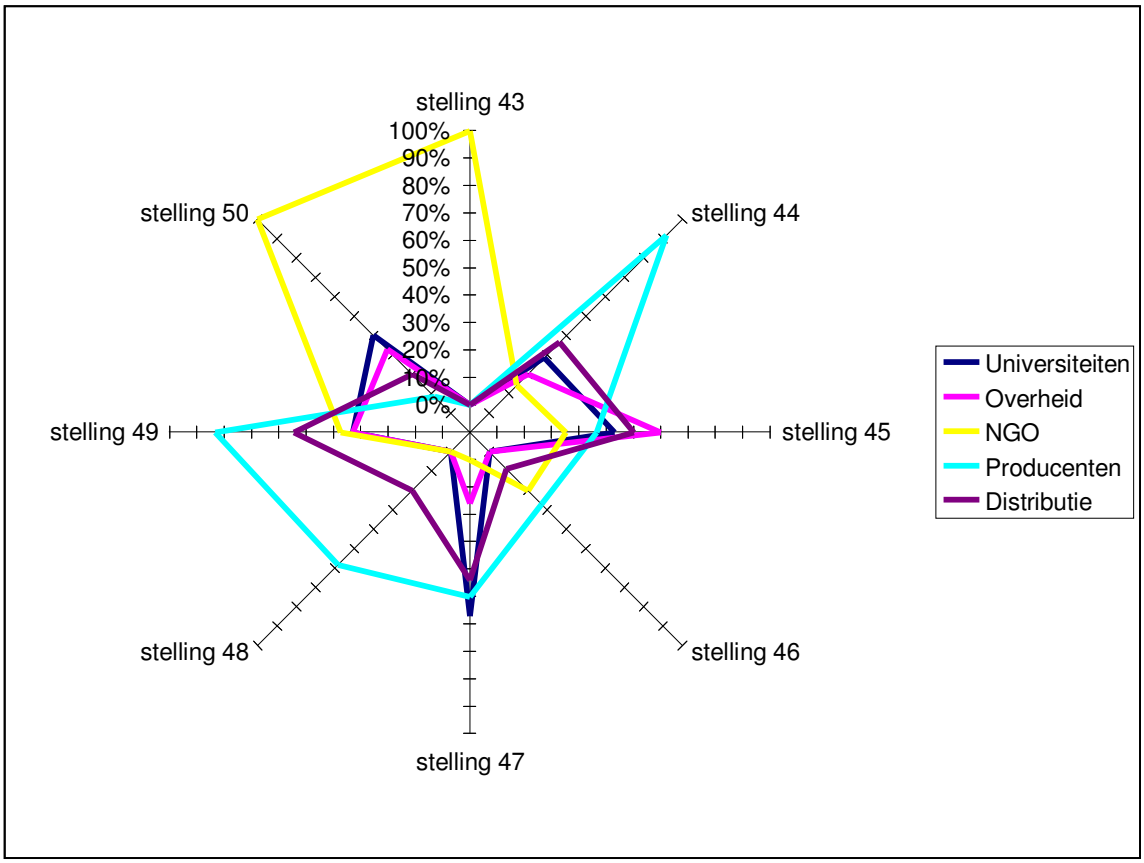

Figuur 6: Diagram in welke mate de meningen van de stakeholdergroepen per stelling afwijken (uitgedrukt in %) van de mening van de meerderheid

(garden producten)

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

3.6.1. Algemene vragen

Uit de algemene vragen valt af te leiden dat de reductie van de afhankelijkheid voor het merendeel van de ondervraagden moet gebeuren op het Europees niveau. De redenen hiervoor zijn dat de economische en milieuproblemen zich niet op nationaal vlak maar op Europees/mondiaal vlak afspelen.
Verder blijkt unaniem dat de analyses sector per sector moeten worden gemaakt. Hierbij wordt vooral gesproken over de splitsing tussen amateur en professioneel gebruik en tussen pesticiden en biociden.
De meerderheid is het er over eens dat de Belgische overheid een belangrijke rol kan spelen. Mogelijkheden liggen vooral op het vlak van:

- Aanspreekpunt
- Leggen van prioriteiten in het beleid
- Communicatiecampagnes

Er is veel minder consensus over de vraag of er in de huidige situatie een goed evenwicht is tussen milieu en economie. NGO's vinden van niet en de andere stakeholdergroepen zijn hierover verdeeld. Enkel bij de industrie vindt een meerderheid dat er een goed evenwicht is. Uit de commentaar bij deze vraag blijkt dat de meningen tussen de deelnemers hier vaak zeer ver uit mekaar liggen. Voor sommigen is het nu reeds de economie die regeert, terwijl anderen vinden dat er net meer aandacht moet komen voor het economische aspect.

Ook de stelling dat een verbod meer gebruik van niet toegelaten producten in de hand zou werken, leidt tot verdeeldheid binnen de meeste stakeholdergroepen. Enkel universiteiten en NGO's zien wel iets in dit idee, maar er wordt gesteld dat dit gepaard moet gaan met controle op niet-toegelaten producten en voldoende alternatieven die voorhanden zijn. Tegenstanders zeggen dat de normen nu reeds te streng zijn en er weinig tot geen illegale producten op de markt komen in België. De vraag of mensen steeds de gemakkelijkste oplossing kiezen voor het bestrijden van plagen verdeelt zo goed als alle stakeholdergroepen. Wel valt op dat een meerderheid het eens is met deze stelling.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

In de 2de ronde werd als bijkomende vraag gesteld of de erkenning van een bestrijdingsmiddel een garantie geeft voor een minimale impact. Bijna iedereen is het hiermee eens. Grote uitzondering zijn de NGO's en vreemd genoeg ook 2 producenten die aangeven het absoluut niet eens te zijn met deze stelling.

3.6.2. Landbouw

Een aantal antwoorden kunnen worden gekoppeld. Zo zijn bijna alle stakeholders (uitgezonderd NGO's) het er over eens dat alternatieven onvoldoende efficiënt zijn, dat het correct gebruik van bestrijdingsmiddelen niet schadelijk is voor het milieu en dat bestrijdingsmiddelen noodzakelijk blijven voor de voedselveiligheid.

Betreffende de voedselsoevereiniteit wordt vooral het argument aangehaald dat de productie van de biologische landbouw onvoldoende is om iedereen te voeden. Bij de veiligheid komt vooral naar voor dat de normen streng en goed gecontroleerd zijn en er geen gevaar is voor het milieu. Anderen stellen dat het cocktaileffect onvoldoende gekend is. Uit de antwoorden bij de vraag over efficiëntie van alternatieve methoden blijkt dat dit een moeilijk punt is om algemeen te bespreken. Dit wordt beter teelt per teelt geanalyseerd. Daarbij komt dat de alternatieven niet als toereikend worden beschouwd (enkel NGO's zijn het hier niet mee eens) en dat bestrijdingsmiddelen het leven van de landbouwer gemakkelijk maken. Tenslotte is bijna iedereen het er over eens dat omschakelen naar een biologische landbouw veel moeite vraagt.

Over de dosis die wordt gebruikt door landbouwers lopen de meningen sterk uiteen. Overheid en producenten zeggen dat de landbouwers de dosis in functie van de behoeften gebruikt. Universiteiten, NGO's en de distributie zijn hiervan niet overtuigd en ongeveer de helft van hen verdenkt landbouwers ervan steeds dezelfde dosis te gebruiken. De landbouw is voor de meerderheid van de ondervraagden ten dode opgeschreven zonder bestrijdingsmiddelen. Enkel de overheid en de NGO's zijn het niet eens met deze stelling. Toch zijn in alle sectoren deelnemers die een landbouw zonder bestrijdingsmiddelen mogelijk achten. Hier wordt weer de opmerking gemaakt dat het voor bepaalde culturen mogelijk is en voor anderen niet.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

De vraag of onderlinge concurrentie landbouwers naar hogere productiecijfers duwt, wordt gemengd onthaald. Enkel bij de overheid en de veilingen/landbouwers zijn de deelnemers er volledig van overtuigd dat dit niet het geval is. Bij de andere sectoren zijn er steeds enkelen die akkoord gaan met deze stelling. Uit de antwoorden blijkt dat het vooral de concurrentie op de wereldmarkten is die de landbouwers naar grotere oogsten doet verlangen. De stelling dat de landbouwer zich vooral baseert op economische motieven wordt door de meesten als correct omschreven. Daarbij komt wel dat deze stelling wordt bestempeld als een tendentieuze vraag aangezien voor iedereen dit principe geldt en dat dit daarom nog niet impliceert dat het milieu wordt verwaarloosd. Op de vraag of de producten een goed evenwicht bezitten tussen ecologie en economie lopen de antwoorden uiteen. NGO's vinden van niet, producenten en veilingen/landbouwers vinden van wel. De andere groepen zijn onderling verdeeld. Hierbij wordt vooral verwezen naar de erkenningprocedure voor het in acht nemen van de milieuaspecten.

De vraag over de verkoopstechnieken werd door verschillende personen als zeer tendentieus beschouwd en gaf geen uniform antwoord bij de respondenten. NGO's zijn ervan overtuigd dat agressieve verkoopstechnieken de keuze voor alternatieven bemoeilijken, universitairen zijn hierover verdeeld. Ook bij de producenten wordt één aanhanger van dit standpunt gevonden.

Aan de andere kant zijn er enkele lichtpunten. Zo is een meerderheid overtuigd dat landbouwers open staan voor verandering, vooral inzake nieuwe technieken. Anderzijds zijn binnen de meeste sectoren enkele tegenstanders van deze stelling te vinden zijn.

De meerderheid is het er over eens dat informatie over alternatieven voldoende landbouwers bereikt. NGO's hebben echter een volledig tegengestelde mening en ook bij universiteiten en de distributie zijn enkele dissidente stemmen te horen. Hier kan de situatie waarschijnlijk nog verbeteren. Daarnaast komt weer de opmerking terug over de beperkte efficiëntie van de alternatieven.

Het verhogen van de prijs voor middelen voor landbouwkundig gebruik lokt tegenstrijdige reacties uit bij universitairen, overheid en consumentenorganisaties/NGO's. Sommigen zien hierin een oplossing, anderen helemaal niet. De overige stakeholders vinden het sowieso geen oplossing. Redenen hiervoor zijn de vraag naar uniforme producten bij de distributie, het feit dat de landbouwer zekerheid wenst inzake opbrengst en het gebrek aan alternatieven.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

De afhankelijkheid van de landbouw inzake pesticiden lijkt vooral te zijn gebaseerd op het feit dat de huidige situatie niet wordt aanzien als een probleem maar een noodzaak inzake voedselveiligheid en -soevereiniteit. Vreemd is wel de vaststelling dat de milieuproblemen door vele stakeholders worden gerelateerd aan de erkenningprocedure. Hierdoor ontstaat de perceptie dat er geen milieuproblemen zijn (product met erkenning=geen probleem). Daarbij komt dat pesticiden het werk vereenvoudigen en zo komt men tot de slotsom dat binnen de landbouw de perceptie leeft dat het huidige bestrijdingsmiddelenregime optimaal en noodzakelijk is. Dit wijst op een sterke afhankelijkheid van het gebruik van pesticiden.
Een mogelijke motor voor verandering zal de ontwikkeling van nieuwe alternatieven zijn. Hierbij moet er rekening mee gehouden worden dat vele ondervraagden deze alternatieven momenteel onvoldoende efficiënt vinden en aangeven dat ze niet op de markt aanwezig zijn. Gezien de opmerking dat dit best teelt per teelt wordt bekeken, kan gedacht worden aan een piste die werkt met een landbouw op twee snelheden. Een groep teelten waarvoor biologische landbouw al een oplossing heeft en andere waarvoor dit nog niet het geval is. Een bijkomende randvoorwaarde is dat de omschakeling naar biologische landbouw moet worden veereenvoudigd.

Een prijsverhoging lijkt door de stakeholders niet echt als een oplossing te worden aanzien, zeker gezien het feit dat de landbouwer sterk vasthoudt aan zijn economische zekerheid.

Het voorstel van definitie afhankelijkheid in de landbouw werd als volgt geformuleerd:

> *Afhankelijkheid van pesticiden in de landbouw is noodzakelijk om garanties te bieden inzake voedselveiligheid en voedselzekerheid. Daarnaast wordt het gebruik niet als problematisch beschouwd voor het leefmilieu. Tenslotte heerst er geen consensus over de efficiëntie van ecologische alternatieven en is omschakelen naar biologische landbouw te moeilijk.*

Er waren relatief weinig reacties op dit voorstel voor definitie, maar deze waren over het algemeen positief. Enkele bij de NGO's en de overheid was een meerderheid gekant tegen deze definitie.

3.6.3. Biociden type 14-18

Wat betreft het gebruik van steeds dezelfde dosis door gemeenten en professionele firma's zijn de meningen verdeeld, maar over het algemeen lijken de ondervraagden toch akkoord met de stelling. De NGO's vormen hierop een uitzondering, zij zijn eerder niet akkoord. De distributie is zelfs volledig akkoord met de stelling. Vooral een gebrek aan omkadering lijkt hierbij een rol te spelen. Het merendeel denkt wel dat gemeenten en bedrijven openstaan voor verandering inzake het gebruik. Weliswaar zal dit steeds afhankelijk blijven van gemeente tot gemeente en bedrijf tot bedrijf.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Over het gebruik van steeds hetzelfde product en dosis door de consument lopen de meningen sterk uiteen binnen de verschillende stakeholdergroepen, maar in het algemeen is men het niet eens met de stelling.

De stelling, professionele firma's en gemeenten gebruiken de producten vooral om economische motieven, lokt gemengde reacties uit. Vooral de producenten gaan er niet mee akkoord. Sommigen zijn er mee akkoord, anderen wijzen erop dat dit vooral om hygiënische redenen en efficiëntie is. Wel is zo goed als iedereen het er over eens dat de hygiëne in het gevaar komt zonder biociden type 14 en 18. Enkel NGO's en enkelingen van de overige stakeholders zijn hier niet van overtuigd. Bij de opmerkingen komt naar voor dat een beperkte inzet altijd noodzakelijk zal blijven.

De stelling dat de impact beperkt blijft als de producten correct worden gebruikt, kan bij de meeste stakeholders op bijval rekenen. Enkel NGO's en enkelingen van de universiteiten en de distributie zijn hier niet mee akkoord. Hier wordt wel de opmerking gemaakt dat het om een slechte vraag gaat omdat de impact onvoldoende is gedefinieerd.

Volgens de meerderheid zijn er onvoldoende alternatieven op de markt voor de bestrijding van insecten en ongedierte. Hoewel binnen elke stakeholdersgroep enkele personen aangeven dat dit absoluut onwaar is. Opmerkelijk is het feit dat wordt aangegeven dat er alternatieven zijn, maar dat deze niet gecommercialiseerd zijn. Over de efficiëntie van alternatieven lopen de meningen uiteen. NGO's vinden ze voldoende efficiënt terwijl de andere stakeholders zware twijfels hebben, hoewel er daar ook enkele dissidente stemmen te horen zijn. Hierbij wordt wel de opmerking gemaakt dat de alternatieven soms slecht gebruikt worden en ook dat preventie een uitweg kan bieden. Daarnaast wordt aangegeven dat de communicatie over alternatieven onvoldoende is. Enkel de producenten en een enkeling van de distributie en de universiteiten zijn het hiermee oneens.

De stelling dat het grote aanbod de verkoop van alternatieven bemoeilijkt, trekt verdeeldheid binnen de verschillende stakeholdergroepen. Toch lijkt de meerderheid het eens te zijn met de stelling. Enkel bij de producenten is een meerderheid het niet eens. Hierbij wordt gewezen op het feit dat het aantal actieve stoffen beperkt is en dat er mogelijk risico's zijn voor resistentie. Over de actieve zoektocht naar alternatieven door bedrijven, gemeenten en consumenten lopen de meningen bij de verschillende stakeholdergroepen door mekaar. In het algemeen kan een positieve tendens worden gezien.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

De communicatie met de consument over alternatieven wordt door zo goed als iedereen als onvoldoende beschouwd. Enkel de producenten en een beperkt aantal mensen van de distributie zijn het hier niet mee eens.

De oplossing om de prijs te verhogen geeft gemengde reacties. Er heerst vooral verdeeldheid binnen de stakeholdergroepen. Sommigen vinden het beter bepaalde producten niet ter beschikking te stellen en anderen vinden dat het probleem op deze manier bij de consument wordt gelegd. Tenslotte wordt opgemerkt dat als er geen alternatieven zijn, dit weinig zin heeft.

De afhankelijkheid van biociden type 14 en 18 lijkt vooral te zijn ingegeven door de noodzaak van hygiëne. Daarnaast speelt het grote aanbod van producten, gewoonte in het gebruik (vooral bij gemeenten en professionele firma's) en de beperkte communicatie een rol in de afhankelijkheid. Tenslotte is er nog het gebrek aan gecommercialiseerde en/of efficiënte alternatieven.

Uit deze analyse blijkt dat een mogelijke oplossing kan zijn de communicatie te optimaliseren en alternatieven te verbeteren of te commercialiseren. In een volgende stap zou een prijsverhoging dan een bijkomend gewenst effect kunnen ressorteren. In ieder geval lijken de verschillende sectoren open te staan voor verandering.
Het voorstel van definitie afhankelijkheid biociden type 14-18 is het volgende:

> *Afhankelijkheid van biociden type 14 en 18 is ingegeven door de noodzaak van hygiëne en wordt geconsolideerd door een gebrek aan alternatieven en communicatie rond preventie en ecologische bestrijdingsmethoden.*

Dit voorstel werd door de meerderheid van de ondervraagden aanvaard. Slechts twee personen vonden het geen goede definitie.

3.6.4. Biociden type 8

De vraag over het aanbod van biociden type 8 verdeelt de stakeholders. Consumenten en distributie vinden dat het aanbod de verkoop van alternatieven bemoeilijkt, terwijl universiteiten en producenten het tegenoverstelde beweren. De overheid is verdeeld over de kwestie.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

De stelling dat biociden type 8 vooral worden gebruikt voor economische redenen wordt door de stakeholders verschillend beantwoord. Consumenten en universiteiten zijn eerder akkoord, maar er zijn ook tegenstanders in hun rangen. Bij producenten is het eerder het omgekeerde, terwijl distributie en overheid ronduit tegen zijn. Als argument wordt aangehaald dat de producten vooral worden gebruikt om hout langer te kunnen gebruiken of om onderhoud op moeilijk bereikbare plaatsen te mijden. Daarbij komt dat alternatieve houtsoorten veel duurder zijn.

De vraag of er een evenwicht is tussen ecologie en economie verdeelt de universitairen, de overheid en de NGO's. Producenten en distributie vinden dan weer dat er een goed evenwicht is. Hier komt de opmerking naar boven dat er weinig alternatieven zijn en dat hout verduurzamen oerbossen en Europese bossen beschermt doordat soorten van mindere kwaliteit kunnen worden gebruikt indien ze bewerkt zijn met biociden van het type 8. Volgens het merendeel van de ondervraagden zijn bedrijven vragende partij om alternatieven te gebruiken, enkel bij consumentenorganisaties en in een minderheid bij universiteiten en producenten kan men enkele tegenstanders vinden. Wel valt op dat het merendeel van de ondervraagden neutraal blijft bij deze stelling.

Alle stakeholders, uitgezonderd de NGO's, zijn het eens dat alternatieve bestrijdingsmethoden onvoldoende efficiënt zijn. Het merendeel van de ondervraagden vinden dat er onvoldoende alternatieven op de markt zijn voor het verduurzamen van hout. Enkel sommige NGO's en iemand van de universitairen gaan hier niet mee akkoord. NGO's halen aan dat verduurzamen in bepaalde gevallen niet noodzakelijk is.

De meeste respondenten (uitgezonderd enkele NGO's) zien geen toekomst zonder biociden type 8, ook al omdat de andere optie voorlopig enkel hardhout is en ook dit een serieuze milieu-impact heeft. Daarbij komt dat de meeste organisaties (uitgezonderd de NGO's) het eens zijn over het feit dat verduurzamen de beste oplossing is vanuit ecologisch oogpunt en dat alternatieven onvoldoende efficiënt zijn.

Over de optie een hogere prijs te introduceren bij biociden type 8 als oplossing voor de impact, lopen de meningen uit mekaar. De overheid vindt het geen goede strategie, net zoals de universitairen en de producenten (hoewel er hier ook enkele voorstanders te vinden zijn). Consumenten zien wel iets in het idee van een prijsverhoging en de distributie is hierover verdeeld. De tegenstanders wijzen vooral op het feit dat als hout niet wordt verduurzaamd, andere minder duurzame materialen moeten worden gebruikt. Voorstanders denken dat de economische logica, hogere prijs, kleinere vraag, wel een rol kan spelen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Vooral NGO's zijn de dissidente stem in dit debat. De overige partijen wijzen er op dat alternatieven onvoldoende voor handen zijn en dat het vervangen van hout of het gebruik van hardhout geen goede oplossingen zijn. In het algemeen lijkt van de bevraagde categorieën dit gebruik van biociden het minst problematisch. De voordelen van verduurzamen komen immers duidelijk tot uiting. Weer wordt wel door enkele ondervraagden vermeld dat men de situatie product per product moet bekijken.

Het voorstel van definitie afhankelijkheid biociden type 8 is het volgende:

> *De afhankelijkheid van biociden type 8 ligt in het makkelijker onderhoud en de langere levensduur van behandelde producten. Hierdoor worden het ecologische en het economische argument samengebracht tot één geheel en is de roep om alternatieven kleiner.*

Het merendeel van de ondervraagden zijn akkoord met deze definitie, maar hierbij moet wel worden opgemerkt dat NGO's en de distributie niet geantwoord hebben.

3.6.5. Gardenproducten

Het merendeel van de ondervraagden van universiteiten, NGO's en de overheid zijn het eens dat het grote aanbod bijdraagt tot overconsumptie van gardenproducten. Verrassend genoeg zijn bij de distributie de meningen verdeeld. Producenten vinden deze stelling helemaal verkeerd. Als redenen wordt opgegeven dat consumenten enkel kopen als ze een probleem hebben en dat deze producten geen impulsaankopen zijn.
Over de aanwezigheid van voldoende alternatieven voor het onderhoud van de (moes)tuin lopen bij alle stakeholdergroepen de meningen sterk uiteen. Enkel de overheid is het overwegend eens met de stelling. Alle andere groepen zijn sterk verdeeld. Vooral het argument van preventief ingrijpen (verhardingen, gezonde bodem...) komt hier naar voor als een bijkomende oplossing.

Het merendeel van de ondervraagden is het er over eens dat de consument elk jaar dezelfde dosis en product gebruikt, enkel de producenten zijn hierover verdeeld. Er zijn enkele dissidente stemmen bij de distributie en NGO's.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

De vraag of gardenproducten de meest efficiënte manier zijn voor een mooie (moes)tuin wordt door de NGO's volmondig als verkeerd bestempeld. Wel valt het op dat ook de andere sectoren erg verdeelde antwoorden geven. Hierbij wordt vooral gezinspeeld op de notie van tijd om je tuin te onderhouden en het feit dat dit met gardenproducten sneller gaat. Dit komt ook naar voor bij de vraag over gemakszucht. Universiteiten, NGO's en de overheid zijn overtuigd dat consumenten de producten vooral gebruiken uit gemakszucht. Bij de distributie is eveneens de meerderheid hiervan overtuigd, enkel de producenten hebben een eerder tegengestelde mening. Hierbij spelen volgens de ondervraagden vooral comfort, tijdsgebrek en netheid van de tuin een rol als bijkomende elementen.

De meningen zijn sterk verdeeld als het gaat over de beschikbare informatie voor tuinonderhoud zonder gardenproducten. Enkel de industrie is het hier niet mee eens. Bij de overige groepen heerst verdeeldheid. Hierbij valt op dat velen zeggen dat de informatie beschikbaar is, maar de consument onvoldoende bereikt.

Ook over de efficiëntie van alternatieven in vergelijking met gardenproducten lopen de meningen uiteen. NGO's vinden deze stelling verkeerd, universitairen en overheid zijn verdeeld, terwijl de meerderheid van de distributie en de producenten de stelling correct vinden. Een opmerking was dat deze vraag moeilijk algemeen te beantwoorden is en moet worden bekeken in functie van de ziekteverwekker of het schadelijk organisme. Ook wordt het argument van preventie als mogelijke oplossing aangehaald.

De hogere kostprijs van de producten wordt als een mogelijke oplossing gezien, zeker binnen de overheid, universiteiten en de NGO's. Producenten en distributie vinden dit geen goed idee. Hier speelt vooral het argument dat de consument ten koste van alles een oplossing wil en dat de prijs opdrijven dus niet zal helpen.

Bij deze vragenlijst lopen de meningen binnen de stakeholdergroepen zelf sterk uiteen. Dit geeft aan dat er heel veel ruimte is voor nieuwe ideeën. Uit de antwoorden komt naar voor dat er zeker mogelijkheden bestaan voor alternatieve oplossingen. Hierbij wordt opgemerkt dat preventie ook een goede uitweg kan bieden. Er lijkt vooral ruimte bij de informatieverspreiding, het verminderen van het grote aanbod aan gardenproducten en een hogere kostprijs. De rem op deze mogelijkheden ligt vooral bij het tijdsgebrek, het gemakszucht en de routine van consumenten en sommige moeilijk te bestrijden plagen

Het voorstel van definitie afhankelijkheid gardenproducten is het volgende:

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

De afhankelijk van gardenproducten ligt vooral bij de routine, het tijdsgebrek, het gemakszucht van consumenten en het grote aanbod aan producten. Daarnaast is er een gebrek aan informatie over alternatieven en efficiënte ecologische producten.

Het merendeel van de ondervraagden is hiermee akkoord. Bij de universitairen en de consumenten zijn enkele dissidente stemmen te horen en bij de producenten heerst er verdeeldheid. Maar het lijkt wel een goed beginpunt om de discussie over afhankelijkheid te starten.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

4. Algemene Conclusie

De resultaten van deze studie kunnen worden opgesplitst in een literatuurstudie en een Delphi-analyse. De literatuurstudie had tot doel een verkenning uit te voeren van het gebruik en de mogelijke definities van het begrip afhankelijkheid in de literatuur. De Delphi-analyse moest een beeld geven van de Belgische stakeholders ten overstaan van verschillende stellingen rechtstreeks en onrechtstreeks gelinkt met het begrip afhankelijkheid. In de studie werd gekozen om zowel pesticiden als biociden type 8, 14, 18 te onderzoeken.

De literatuurstudie gaf weinig concrete aanwijzingen naar het begrip afhankelijkheid. Voor het domein van de biociden werden zelfs geen teksten teruggevonden. Wat betreft pesticiden wordt het begrip teruggevonden in een aantal teksten van de Europese Commissie, de FAO, de OECD en de WHO. In geen enkele van deze teksten werd echter een definitie teruggevonden voor het begrip. Wel werden er vele oplossingen aangereikt voor het verminderen van de afhankelijkheid. Vooral geïntegreerde teelt en in iets minder mate biologische teelt werden vaak geciteerd als een uitweg voor de afhankelijkheid van pesticiden.

In onderzoekspublicaties werden een zeer beperkt aantal bruikbare definities voor het begrip afhankelijkheid teruggevonden. Hieruit blijkt dat 4 verschillende soorten afhankelijkheid kunnen optreden en dat deze kunnen worden gemeten aan de hand van verschillende indicatoren.

Hierbij blijkt de afhankelijkheid af te hangen van zowel externe factoren waar de landbouwer geen vat op heeft als van een reeks van barrières of kennis op socio-cultureel vlak. Verminderen van de afhankelijkheid kan daarom op twee manieren worden bewerkstelligd. Enerzijds via het aanpakken van de externe factoren die leiden tot de afhankelijkheid van de landbouwer. Anderzijds door het wegnemen van de kennis- en socio-culturele barrières.

Het meten van de afhankelijkheid zal rekening moeten houden met deze verschillen. Zo kunnen externe factoren vaak eenvoudig worden opgevolgd aan de hand van metingen van prijzen, beschikbaarheid resistente gewassen... Het meten van kennis en socio-culturele barrières zal enkel mogelijk zijn via perceptiemetingen.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Tenslotte is het erg belangrijk reductie van de afhankelijkheid niet te verwarren met reductie van het gebruik. Reductie van het gebruik kan worden gemeten door een opvolging van de gebruikscijfers van pesticiden of door factoren die hiermee rechtstreeks gelinkt zijn (bv. toename oppervlakte biologische landbouw) en is een gevolg van de reductie van de afhankelijkheid. De afhankelijkheid van pesticiden is te wijten aan omgevingsfactoren die een onrechtstreekse invloed hebben op het gebruik van pesticiden.

In het tweede deel van de studie werd een Delphi-analyse uitgevoerd op basis van de literatuurstudie. De ondervraagden gaven unaniem aan dat, gezien de verschillen tussen de gebruikte producten, afhankelijkheid per productgroep en in bepaalde gevallen zelfs per teelt moet worden bekeken. Verder leek het verminderen van de afhankelijkheid vooral op Europees vlak te moeten worden besproken, maar tegelijkertijd moet de Belgische overheid hierin een belangrijke rol blijven spelen, vooral op het vlak van communicatiecampagnes en als aanspreekpunt.

Wat betreft het gebruik van pesticiden in de landbouw heerst er een relatief grote consensus dat pesticiden noodzakelijk zijn voor de voedselveiligheid en -soevereiniteit. Daarnaast wordt door de meeste stakeholders aangegeven dat omschakelen naar biologische landbouw moeilijk is en dat de alternatieven niet altijd even efficiënt zijn. Verder werd opgemerkt dat de impact op het milieu van pesticiden niet als problematisch wordt aanzien. Vooral consumentenorganisaties en de milieuorganisaties (NGO's)hebben hierover een afwijkende mening ten opzichte van de overige stakeholders.

Rond biociden type 14 en 18 werd een bredere consensus gevonden, hoewel vaak tegengestelde meningen binnen eenzelfde stakeholdergreop werden teruggevonden. De afhankelijkheid van deze productgroepen is vooral ingegeven door de noodzaak voor hygiëne en wordt geconsolideerd door een gebrek aan alternatieven en onvoldoende communicatie rond preventie en ecologische bestrijdingsmethoden.

De afhankelijkheid van biociden type 8 is relatief groot doordat het milieu en het economische argument samenkomen en bewerkte houtproducten een langere levensduur hebben. Hierdoor is de roep om alternatieven minder groot. Weerom hebben de NGO's een afwijkende mening te opzichte van de andere stakeholders.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Wat betreft gardenproducten lijkt de afhankelijkheid vooral te wijten aan de menselijke aard (gemakzucht, routine, tijdsgebrek...). Daarnaast is er het grote aanbod van producten waardoor alternatieven naar de achtergrond worden geduwd. Hier viel de grote verdeeldheid binnen bepaalde stakeholdergroepen op, wat mogelijkheden geeft voor toekomstige initiatieven.

De bevraging van de stakeholders en de literatuurstudie heeft geleid tot een beter inzicht in het begrip afhankelijkheid dat tot op heden niet werd gedefinieerd. Hieruit blijkt dat afhankelijkheid per productgroep moet worden bekeken. Verder is een algemene definitie moeilijk concreet in te vullen , daar afhankelijkheid een reeks van omgevingsfactoren zijn die het gebruik van pesticiden en biociden in de hand werken. Het is van het grootste belang in de toekomst te komen tot een goede definiëring van het begrip afhankelijkheid. In deze studie werden daarom enkele voorzichtige voorstellen gedaan tot een definitie binnen de onderzochte sectoren die als basis kunnen dienen voor de toekomstige debatten omtrent afhankelijkheid.

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©

Verantwoordelijke uitgever:

Marc Vandercammen

OIVO

Paapsemlaan 20 - 1070 BRUSSEL

Tel. 02/547.06.11 - Fax. 02/547.06.01

www.oivo-crioc.be

NO 417541646

Uitgave 2008

Catalogusref.:

D-2008-

© OIVO - Reproductie toegelaten mits duidelijke bronvermelding en voorafgaandelijke toestemming van de uitgever

Reproductie toegelaten mits duidelijke bronvermelding en voorafgaandelijke toestemming van de uitgever

© OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO © OIVO ©